Programmabegroting 2022

Datum: 12-10-21
Zaaknummer: 2021-068605

Inhoudsopgave

1. Voorwoord 3
2. Algemene beschouwingen 5
Uitgangspunten 5
Begroting in evenwicht 6
Beleid 7
Programma's Dienstverlening en Ontwikkelperspectief 8
3 Programmabegroting 11
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning 11
Programma 2 Veiligheid 16
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat 21
Programma 4 Economie 25
Programma 5 Onderwijs 30
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie 36
Programma 7 Sociaal Domein 43
Programma 8 Volksgezondheid en Milieu 55
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing 62
Algemene Dekkingsmiddelen 67
4 Paragrafen 74
Paragraaf Lokale heffingen 75
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 80
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 108
Paragraaf Financiering 112
Paragraaf Bedrijfsvoering 116
Paragraaf Verbonden partijen 121
Paragraaf Grondbeleid 127
5 Financiële begroting 131
6 Bijlagen 144
6.1 Taakvelden 144
6.2 Toelichting incidentele baten en lasten 147
6.3 Toelichting structurele mutaties in de reserves 152

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u de programmabegroting voor 2022 aan; een (begrotings)jaar van verkiezingen. Een jaar waarin we een eerste raadsperiode voor Waadhoeke afsluiten en waarin wordt gestart met een tweede raadsperiode.

We bevinden ons nu in een tijd waarin onze aandacht vooral uit gaat naar de coronacrisis en de gevolgen daarvan. We werken veelal thuis, zowel interne als externe overleggen met inwoners en partners zijn beperkt en ondanks voorzichtig positieve signalen is nog onduidelijk welke effecten de coronacrisis op lange termijn heeft. De impact van de crisis op de gemeentelijke begroting op de (middel)lange kan nog moeilijk worden overzien.

Afgezien van de impact van de crisis lijkt het financiële perspectief voor onze gemeente op korte én langere termijn niet gunstig. De -in vrijwel alle gemeenten spelende- tekorten in het sociaal domein, grote opgaven zoals de energietransitie en de stevige ambities die wij als jonge gemeente hebben, plaatsen ons voor lastige keuzes.

We gaan echter niet bij de pakken neerzitten. Vanaf de start van Waadhoeke in 2018 hebben we hard gewerkt aan de opbouw van onze gemeente: de basis is op orde, inclusief harmonisatie van beleid. We maakten twee ambitieuze programma's om de gemeente verder te brengen: het Ontwikkelperspectief 2018-2028 en het programma Dienstverlening. Voor transformatie in het sociaal domein werken we met een sociale inclusieagenda. Voor veel beleidsterreinen hebben we onze ambities in nota's vastgelegd. Deze ambities zijn terug te vinden in de planning- en controldocumenten zoals de kadernota en de voorliggende begroting.

Dat we de basis op orde hebben en weten welke koers we willen varen sterkt ons. In relatie tot ons Ontwikkelperspectief maakten we een analyse van de economie in onze regio. Deze hebben we vervolgens vertaald in een sociaal economisch actieplan. Dat helpt ons bij versterking van de economische structuur en werkgelegenheid in Noordwest Fryslân en uiteindelijk de verbetering van de brede welvaart in Waadhoeke.

De coronacrisis leidt echter wel tot heroverweging: wat moet eerst om ons er weer bovenop te helpen. De inzet van coronamiddelen vanuit het Rijk kan hier aan bijdragen. Deze worden doelgericht ingezet. We ondersteunen ondernemers, bewaken de zorg voor kwetsbare inwoners en zetten ons waar mogelijk in voor behoud van het voorzieningenniveau en verenigingsleven. Dat vraagt energie, inzet en geld.

Voor de zomer legden we u de kaders voor waarbinnen we de begroting konden voorbereiden. Er blijven echter grote financiële onzekerheden bestaan die zowel voor de korte als de langere termijn een grotere mate van financiële wendbaarheid van de gemeente vragen. We zijn blij u een sluitend meerjarenperspectief te kunnen melden met ruimte voor nieuw beleid, eenmalige wensen om in te zetten op onze strategische ambities.

M.C.M. Waanders, burgemeester A. Doesburg, secretaris

Leeswijzer
De programma's zien er iets anders uit als dat u gewend bent. Per programma is namelijk een doelenboom opgenomen. In deze doelenboom zijn de beleidsmatige kaders opgenomen (wat willen we bereiken). Dit zijn dezelfde beleidsmatige kaders die u hebt vastgesteld in verschillende beleidsdocumenten. Bij de kadernota hebt u al kennis kunnen maken met de doelenbomen.

In deze begroting gaan we een stap verder. De beleidsmatige kaders komen terug onder de w-vraag 'wat gaan we er voor doen?'. Per punt is opgenomen welke activiteiten er in 2022 worden ondernomen. Hiermee is een stap gemaakt en een duidelijke verbinding gelegd tussen doelstellingen (wat willen we bereiken?) en activiteiten (wat gaan we er voor doen?). Op deze manier worden er sterkere verbindingen gelegd tussen doelen en doen, tussen woord en daad. Zo'n werkwijze is ook door de rekenkamer aanbevolen.

De raad heeft in het voorjaar van 2021 geoefend met het werken met indicatoren als onderdeel van het werken met zogeheten doelenbomen. Indicatoren zijn zorgvuldig gekozen prestaties (effecten of activiteiten) die meetbaar zijn en die een vertaling zijn van doelstellingen op een wat abstracter niveau (subdoelen). Die subdoelen zijn op hun beurt afgeleid uit een overkoepelend strategisch doel (of hoofddoel). Om beleidsindicatoren te benoemen is de volgende w-vraag gesteld: wanneer is de raad tevreden oftewel waar streven we naar? Er is geoefend met twee thema's namelijk Fijn Leven als onderdeel van het ontwikkelperspectief en het thema Duurzaamheid. Voor deze 2 thema's hebben we een doelenboom inclusief indicatoren uitgewerkt als illustratie van het werken met beleidsindicatoren. Deze illustratieve voorbeelden vindt u terug in programma 1 en programma 8.

Als de raad ervoor kiest om deze werkwijze ook echt in te voeren, dan zal die bij de start van de nieuwe raadsperiode geborgd moeten worden. Dat betekent werken aan een programmabegroting die gedragen wordt door de strategische doelen, daaruit afgeleide subdoelen en een selectie van gewenste effecten (de indicatoren) en activiteiten die binnen een bepaalde periode gerealiseerd moeten worden. Ook de wijze van monitoring moet daar natuurlijk afgestemd zijn.

De keuze voor het werken met indicatoren hoort aan het begin van de nieuwe raadsperiode plaats te vinden. Het is passend om gezamenlijk in een nieuwe raadsperiode indicatoren vast te stellen. We komen daar begin volgend jaar graag bij u op terug.

2. Algemene beschouwingen

Uitgangspunten

De gemeente Waadhoeke is financieel gezond en wil dat ook blijven. Door oplopende kosten en onzekerheden is de financiële positie in de toekomst onder druk gekomen. Belangrijk is welke uitgangspunten we hanteren bij het maken van keuzes die passen bij een verantwoord financieel beleid. De voorgestelde begroting is opgesteld in lijn met de uitgangspunten zoals eerder beschreven in de Kadernota 2022-2025.

Onvoorzien structureel
In de begroting 2022 nemen we een post onvoorzien structureel op van € 1 per inwoner.

Structureel begrotingsevenwicht
Zowel de eerste als de laatste jaarschijf zijn structureel in evenwicht.

Algemene Reserve
De algemene reserve heeft een minimum omvang gebaseerd op het risicoprofiel van de gemeente Waadhoeke, zijnde € 15 miljoen. Wanneer de algemene reserve onder het vastgestelde minimum komt, wordt de algemene reserve aangezuiverd tot dit drempelbedrag. De termijn waarop een te lage algemene reserve weer op peil gebracht moet worden, is vastgesteld op de planperiode in de meerjarenraming.

Dekking incidentele lasten
Vanuit de eventuele ruimte boven de norm (€ 15 miljoen) van de Algemene Reserve dekken we incidentele lasten.

Inflatiecorrectie Onroerende Zaak Belasting (OZB) en heffingen
Voor de OZB passen we jaarlijks inflatiecorrectie toe. We hanteren hierbij het CBS percentage voor inflatie t-2, dat wil zeggen dat we in de begroting 2022 het inflatiepercentage van 2020 hanteren.

Kostendekkendheid afval en riool
De tarieven voor inwoners houden minimaal gelijke tred met de lastenontwikkeling voor afval en riool.

Dotatie in verband met het vastgesteld vGRP
Om het vGRP te kunnen dekken over de gehele looptijd wordt binnen de planperiode gestart met een ingroeimodel voor dotatie aan de voorziening waarbij het uitgangspunt is dat de extra lasten volledig worden omgeslagen over inwoners en bedrijven.

Stappen naar volledige kostendekkendheid
Het huidige uitgangspunt handhaven dat kostendekkendheid niet verder wordt doorgetrokken naar 2022 en 2023 en dit uitgangspunt pas te heroverwegen in de kadernota van volgend jaar.

Ruimte onder het plafond BTW compensatiefonds
Voor de ruimte onder het plafond van het BTW compensatiefonds houden we rekening met de laatst gerealiseerde ruimte. Deze nemen we niet maximaal op (2 punten uitkeringsfactor minder).

Stelpost Jeugd
Tussen RIJK, IPO en VNG is afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenraming voor de jaarschijven 2023 tot en met 2025 rekening mogen houden met 75% van de bedragen uit de Hervormingsagenda

Jeugd. Dit resultaat komt in de plaats van de stelpost waarbij met structureel 300 mln. rekening mocht worden gehouden.

Herijking gemeentefonds
De voorgestelde herijking leidt zonder meer tot herverdeeleffecten en daarmee tot gemeenten die voordeel en gemeenten die nadeel ondervinden. In afwachting van de nog lopende lobby en het uiteindelijke besluit van het nieuwe kabinet is het op dit moment voorbarig om te gaan anticiperen op de herverdelings-effecten. Daarom als p.m. opgenomen.

Coronaeffecten
In de begroting en meerjarenraming houden we geen rekening met de corona-crisis c.q. we ramen de financiële gevolgen van de corona-crisis budgettair neutraal. De financiële effecten van de corona-crisis zijn niet (goed) in te schatten/we gaan ervan uit dat het Rijk de financiële gevolgen van de corona-crisis (grotendeels) compenseert. We verwerken dan de eventuele werkelijke financiële gevolgen bij tussentijdse rapportages en op jaarrekeningbasis.

Rekenrente op nieuwe investeringen
De rekenrente voor nieuwe investeringen bijstellen conform de omslagrente (afgerond op hele procenten). De kapitaallasten van nieuwe investeringen met ingang van 2022 worden omgerekend naar het nieuwe rentepercentage.

Toezicht provincie
We blijven binnen de kaders voor repressief toezicht van de provincie en voldoen tevens aan de aanvullende voorwaarden t.a.v. inhoud, presentatie en tijdigheid.

Position Paper Fryslân West/Empatec
De uitwerking van de Position Paper in de structurele meerjarenraming als pm post opnemen. In de bepaling van de norm van de Algemene Reserve is hier een bedrag voor opgenomen. Zie ook de paragraaf weerstandsvermogen.

Begroting in evenwicht

De basis voor de begroting is de Kadernota 2022-2025, met daarin gepresenteerd de structurele begrotingsruimte. De analyse van de mutaties ten opzichte van de Kadernota is opgenomen in het hoofdstuk Financiële positie.

De jaarschijf 2022 sluit met een positief saldo van afgerond € 46.000. De incidentele lasten in de begroting, die voortkomen uit besluitvorming vóór de Kadernota 2022-2025, zijn afgedekt met incidentele baten, conform de systematiek zoals die per 2019 is ingezet. De incidentele lasten die voortvloeien uit de Kadernota 2022-2025 (te honoreren incidentele wensen) kunnen niet afgedekt worden uit incidentele baten, omdat de ruimte binnen Algemene Reserve niet toereikend is. Deze incidentele wensen zijn uit de begrotingsruimte gedekt.

In de begroting 2022 is een bezuinigingstaakstelling opgenomen van € 600.000. In het Plan van Aanpak Sluitende Begroting (als bijlage bij deze programmabegroting gevoegd) is de concrete invulling van de taakstelling opgenomen. Voor 2022 zijn voldoende concrete voorstellen ingediend, die in de eerste begrotingswijziging 2022 op de juiste taakvelden zullen worden verwerkt. Dat betekent dat 2022 structureel sluitend is. Bepalend voor het repressief toezicht van de provincie is de eerste jaarschijf. Hiervoor is aangetoond dat de begroting van 2022 structureel en reëel in evenwicht is.
De verwachting is dat Waadhoeke in 2022 onder repressief toezicht zal vallen.

Het meerjarenperspectief sluit in 2024 met een positief saldo van € 288.000. In deze meerjarenraming is een oplopende reeks bezuinigingstaakstelling opgenomen naar € 1,8 miljoen in 2025. In het Plan van Aanpak Sluitende Begroting is hier inhoudelijk nadere duiding aan gegeven.

Bedragen x € 1.000

Meerjarenraming 2022 - 2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Geraamd resultaat voor bezuinigingstaakstelling	-554	-592	-1.300	-1.512
Bezuinigingstaakstelling	600	600	1.200	1.800
Geraamd resultaat na bezuinigingstaakstelling	46	8	-100	288

Het saldo en verloop van de Algemene Reserve is als volgt:

Bedragen x € 1.000	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
Stand per 31-12-2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Algemene reserve	14.629	14.379	14.379	14.379

Beleid

Door de coronacrisis is er een nieuwe werkelijkheid ontstaan die veel invloed heeft op onze samenleving. Veel maatregelen om de effecten van corona te beperken zijn nationaal. Veel mogelijkheden om de nasleep te verzachten ook, of Europees. We spitsen onze rol als Waadhoeke dan ook toe op waar we als gemeente meerwaarde kunnen bieden. Dat zijn de beleidsvelden waar we het meeste impact kunnen hebben of die typisch gemeentelijk zijn en waar we het beste zelf onze weg in kunnen vinden.

Fasen
In de aanpak van de coronacrisis kunnen we in algemene zin drie fasen onderscheiden:

1. Bestrijden, bij uitstek een fase waarbij het Rijk aan zet is. Het noodpakket van het Rijk sluit hierbij aan. De gemeente leverde en levert in deze fase maatwerk en ondersteuning in lokale situaties.
2. Herpakken, in deze fase komt naar voren welke bedrijven en instellingen wel of niet meer levensvatbaar zijn en wat er nodig is om levensvatbare bedrijven verder te helpen. Naar verwachting zal hier een mix van hulp (gemeenten, rijk, provincies, EU) nodig zijn.
3. Opbouw, vooral de fase waar we als gemeente op willen focussen en waarin we willen investeren in opbouw en aanbrengen van nieuw verdienvermogen.

Fase 1: Bestrijden

Deze fase ligt achter ons. Zo langzamerhand gaat de samenleving steeds verder open en is er steeds meer mogelijk. Er kan weer worden gesport, er vinden weer activiteiten in de dorpshuizen plaats en cultuurinstellingen zijn weer open. Wel is er sprake van een nieuwe werkelijkheid waar op een andere manier op moet worden ingespeeld.

Fase 2: Herpakken

In 2021 is gefocust op het herpakken. De prioriteit ligt bij de aanpassing aan een nieuwe situatie met nieuwe regels, en het faciliteren van onze inwoners en ondernemers. De 'nieuwe leefbaarheid' in de dorpen en het voortbestaan van organisaties staan voorop. Bij alle veranderingen en opgaven waar we voor staan kunnen we niet ‘meer van hetzelfde’ blijven doen. Vernieuwing van onze manier van

werken blijft nodig om zo goed mogelijke resultaten te behalen. We gaan actief - samen met creatieve denkers, het onderwijs, ondernemers en anderen - op zoek naar nieuwe oplossingen. We investeren in technologie om onze taken beter uit te kunnen voeren. We houden vast aan ‘nabij besturen’ en de verandering in onze houding en werkwijze die daarvoor nodig is: meer denken in mogelijkheden dan in beperkingen. Dit vertalen we ook in onze omgevingsvisie. We werken liever vanuit inspiratie en dialoog, en minder vanuit onwrikbare normen en regels. Het coronasteunpakket vanuit het Rijk ondersteund gemeenten bij het herpakken en opbouwen in deze nieuwe werkelijkheid. In 2022 worden deze middelen ingezet op plaatsen waar dit het hardste nodig is.

Bij het herpakken staat centraal, dat Waadhoeke een sterke en sociale gemeente blijft. Inwoners moeten de kans hebben zich te ontplooien en mee te doen in de samenleving. Behoud van sociale voorzieningen is van belang. In 2022 werken we verder aan de sociale inclusie agenda. In het sociale domein intensiveren we onze inzet op transformatie. We ontwikkelen nieuwe vormen en werkwijzen om hulp en ondersteuning op maat te maken. Dat is nodig om het aanbod goed te laten aansluiten bij de mogelijkheden van de inwoner, maar ook om de kostenstijging in het sociaal domein te beperken. We gaan regelarme projecten uitvoeren om daarmee ervaring op te doen. Op sommige terreinen werken we daarin samen met andere gemeenten.

Behoud en als het even kan ook uitbreiding van werkgelegenheid is tevens een randvoorwaarde voor het welbevinden van onze inwoners. We zetten in op versterking van economische sectoren die veelbelovend zijn, zoals de zorgsector en toerisme & recreatie. We werken samen met de gemeente Harlingen om het economisch potentieel van onze regio te versterken.

We zijn trots op de kwaliteit van wonen en leven die in onze gemeente te vinden is. Ondertussen veranderen we, en ook de wereld om ons heen staat niet stil. Op de korte termijn is de vraag naar meer woningen merkbaar. Naast de corona effect, waardoor een trek vanuit de Randstad naar het platte land is ontstaan hebben ook andere ontwikkelingen hier ook effect op. Denk hierbij aan de gevolgen/effecten van het langer thuis blijven wonen of de individualiseringstrend. We kijken concreet naar de vraag van nu én van de toekomst om niet een eenzijdig aanbod te creëren en een aanbod te creëren waar ook in de toekomst nog behoefte aan is. Per dorp leveren we maatwerk m.b.t. woningbouw.

Fase 3: opbouwen

Programma's als basis voor opbouwen
Vast staat ook dat de crisis ons ook veel geleerd heeft. In onze dienstverlening hebben we processen efficiënter kunnen maken door de ervaren urgentie, maar ook door nieuwe ervaringen met andere vormen van communicatie zoals beeldbellen. We realiseren ons overigens dat niet iedereen daarmee uit de voeten kan. Iedereen moet 'zaken' met de gemeente kunnen blijven doen op een manier die bij hem of haar past.

We stelden eerder al twee programma's vast die de ontwikkeling van onze gemeente koers moeten geven: het Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028 en het Programma Dienstverlening. Onze actuele ervaringen kunnen we benutten om deze programma's verder toe te spitsen. Beide programma's zorgen voor focus in onze ambities en helpen om met perspectief uit de crisis te komen.

Programma’s Dienstverlening en Ontwikkelperspectief

Programma Dienstverlening
Het doel van dit programma is om de gemeentelijke dienstverlening in- en extern te verbeteren. Onze dienstverleningsvisie 2016 is leidraad voor de verdere ontwikkeling en professionalisering van

de organisatie. Persoonlijk, dichtbij en online zijn de kernwoorden. Het programma is verdeeld in 7 ontwikkellijnen: klantreizen, stuurinformatie, e-overheid, programma digitaal werken, processen, HR en kanalen. Langs deze ontwikkellijnen voeren we projecten uit om de dienstverlening te verbeteren. Hierin werken we samen met o.a. Leeuwarden, Noardeast-Fryslân en andere organisaties.

De hiervoor geschetste ontwikkelingen betekenen een overgang naar een andere manier van organiseren waarbij digitale technologieën een dominante rol hebben om onze dienstverlening in alle programma's te verbeteren, met als concreet doel een 8,5 voor de dienstverlening in 2025. Iedere Waadhoeker ontvangt de dienstverlening die hij of zij nodigt heeft, online waar het kan en offline waar het helpt. Binnen Waadhoeke ervaart de inwoner dat we net dat stapje extra doen in onze dienstverlening. Dat is wat we willen bereiken in 2025 zoals vastgesteld in onze visie op Dienstverlening 2016: persoonlijk, dichtbij en maximaal online.

De ambitie voor de komende jaren is uitgewerkt in het Programmaplan Dienstverlening 2020. Daarin beschrijven we waar we aan gaan werken en hoe we willen werken om dit einddoel te bereiken. Naast het uitvoeringsprogramma actualiseren we jaarlijks ons spoorboek dienstverlening met onze koers op 2025. Om meer te kunnen bereiken pakken we de (digitale) transformatie ook op in onze bestaande regionale samenwerking en benutten we de koers en ondersteuning vanuit BZK (nationale digitaliseringsstrategie) en de VNG (digitale agenda 2024). Hierdoor zijn we efficiënter en effectiever in de uitvoering. Daarnaast gaan en blijven we in gesprek met inwoners, ondernemers, het maatschappelijk netwerk en de organisatie. Voor de verdere jaren gaan we er vanuit dat er afspraken worden gemaakt over investeringen en batenmanagement in de dienstverlening.

Programma Ontwikkelperspectief
Het programma Ontwikkelperspectief is het strategisch en richtinggevend programma voor de unieke, onderscheidende ontwikkelopgaven van Waadhoeke. Het geeft Waadhoeke positie en vormt de strategische agenda voor externe samenwerking en belangenbehartiging. De vier ontwikkellijnen zijn beschreven in het Ontwikkelperspectief 2018-2028. De ambities en inspanningen zijn benoemd in hoofdstuk 3 (programma 1).

De vier ontwikkellijnen in het programma Ontwikkelperspectief zijn dit jaar vertaald zijn naar concrete inspanningen: wat gaan we doen en met welk beoogd resultaat. Met dit programma willen we onze ambities en visie met meer slagkracht aanpakken, in nauwe samenwerking met inwoners en organisaties. Deze weg hebben we ingeslagen maar moeten we ook vasthouden. Immers de ontwikkellijnen dragen bij aan de brede welvaart van Waadhoeke. In het licht van Corona zullen accentverschuivingen zijn, maar koers houden we graag vast. Er zijn juist nu strategische, structuurversterkende initiatieven nodig om te werken aan verbetering van werkgelegenheid, versterking van de toeristische en culturele infrastructuur, vitale en veerkrachtige dorpen en wijken en balans in de kernkwaliteiten van het landschap en een duurzame agrarische sector.

Om daaraan bestendig te kunnen blijven werken zijn gedurende meerdere jaren substantiële middelen nodig. Hiervoor is in 2020 een fonds ingericht. Ook in 2022 putten we uit het fonds om snel en wendbaar in te spelen op kansen en mogelijkheden, zoals cofinanciering uit de provinciale, landelijke of Europese fondsen of uit samenwerking met strategische partners (multiplier-effect).

Daarnaast zijn inspanningen nodig die randvoorwaardelijk zijn voor het succes van de vier ontwikkellijnen of nodig zijn om Waadhoeke in positie te brengen, waaronder:
- Inzet regionale monitor Brede Welvaart van het CBS, om kennis te creëren op de thema’s die relevant zijn voor de regionale ontwikkeling.
- Netwerken en belangenbehartiging op provinciaal, rijks- en Europees niveau op basis van de strategische ontwikkelagenda.
- Het ontwikkelen van een perspectief op de Waddenzeekust.

- Samenwerking in regionaal (of breder) verband op gemeenschappelijke thema's samengewerkt. Uitwerking van gezamenlijke opgaven in regioverband en het Fries Programma Waddenkust, zijn voorbeelden waarbij overheden met stakeholders samenwerken. Vanuit deze regio-samenwerking liggen er ook kansen voor financiering vanuit het Rijk of Europa.

3 Programmabegroting

Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

Hoofdkenmerken
Het doel van dit programma is er voor zorgen dat het bestuur haar taken zo goed mogelijk kan uitoefenen. Daarbij gaat het niet alleen om de wettelijke taken, maar ook om samenwerking met mede-overheden, kwaliteit van gemeentelijke dienstverlening en om het uitoefenen van een informatieve en interactieve bestuursstijl.

Het college van B&W is belast met de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Vanuit deze verantwoordelijkheid ontwikkelt zij samen met de gemeenteraad nieuw beleid. Dat gebeurt op een (pro)actieve manier: college (en raad) zoeken samenwerking met inwoners en andere belanghebbenden om tot gedragen resultaten te komen. We betrekken onze inwoners, ondernemers en organisaties tijdig bij het maken van keuzes in ons beleid. Zo ontstaat een breed draagvlak, maar ook ruimte voor creatieve ideeën, die aansluiten bij wat er nodig is of waar behoefte aan is. Feiten en analyse zijn daarbij van belang, zodat er niet iets wordt ontwikkeld wat onhaalbaar of onwenselijk is. ‘Nabij besturen’ betekent voor onze dienstverlening: persoonlijk, dichtbij en online. Onze dienstverleningsvisie 2018-2025 is de leidraad voor de verdere ontwikkeling en professionalisering van de organisatie.

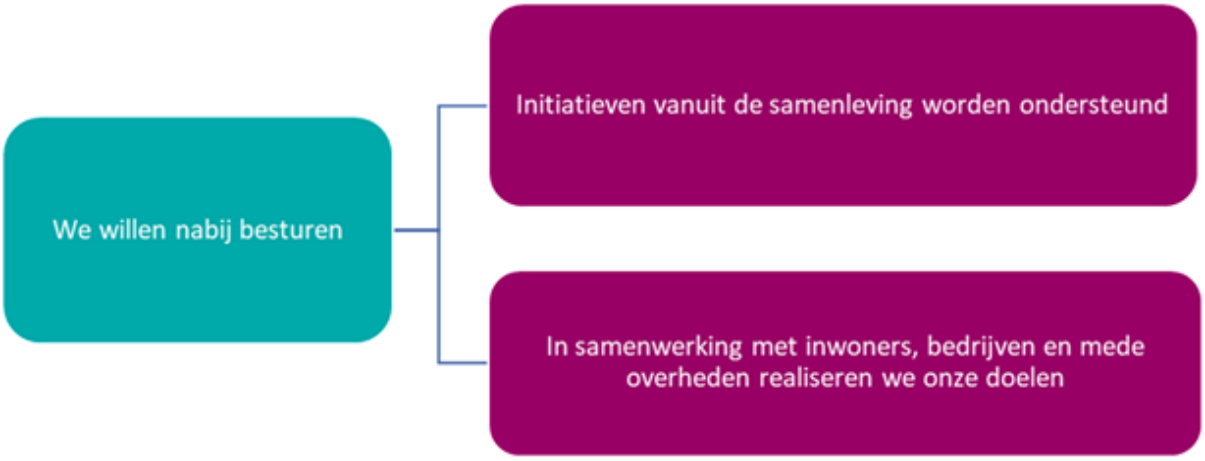
Vanuit de plicht tot actieve informatievoorziening zorgt het college voor terugkoppeling van resultaten van beleid zodat de raad kan toetsen of doelen gehaald worden.

Naast deze meer bestuurlijke taken is het college van B&W verantwoordelijk voor wettelijke (dienstverlenende) taken op het gebied van onder meer burgerzaken, verkiezingen en de Wet Openbaarheid van Bestuur.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Harmonisatiebeleid;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Visie op Dienstverlening tot 2025;
- Visie op Nabij Besturen.

Ontwikkelingen
Programma Ontwikkelperspectief
Dit Ontwikkelperspectief schetst een toekomstbeeld met ontwikkellijnen die gaandeweg steeds concreter zullen worden ingevuld. De concretisering en uitvoering ervan zal niet van de een op andere dag gerealiseerd zijn, maar is een proces dat het gemeentebestuur samen met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners zal vormgeven gedurende een aantal jaren.

Nabij besturen - Wat willen we bereiken?

Nabij besturen - Wat gaan we daar voor doen?

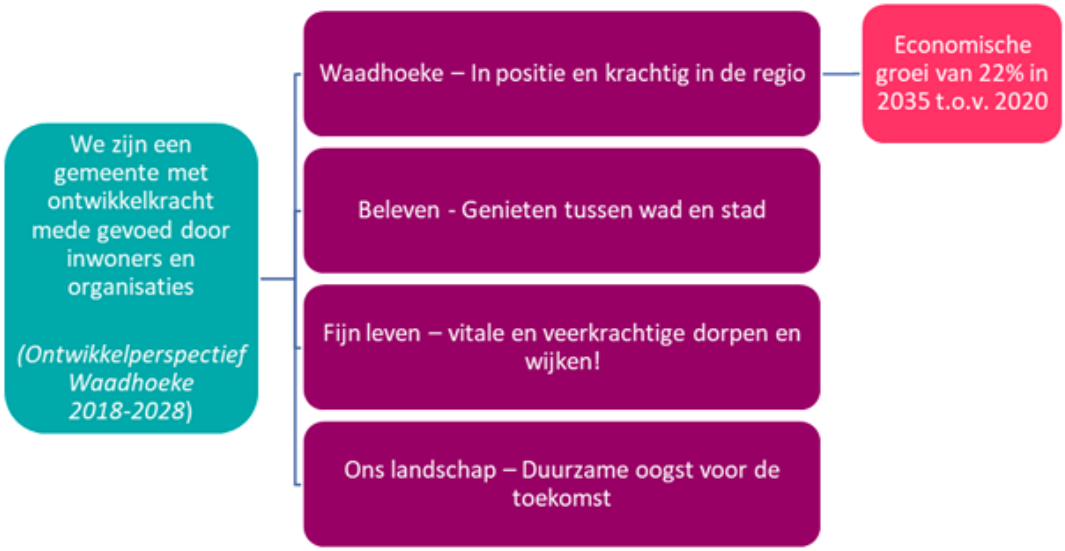
Initiatieven vanuit de samenleving worden ondersteund

- We stimuleren dorpen en wijken om een eigen toekomstvisie te maken.
- We bespreken initiatieven op de intaketafel voor een integrale benadering, zodat inwoners en ondernemers 1 contactpersoon in de organisatie krijgen.
- We zetten in op het dorpen-, en wijkenfonds.
- We evalueren in 2022 de subsidieregeling dorpen en wijken en komen op basis daarvan met een voorstel voor een dorpen en wijkenregeling 2.0.

In samenwerking met inwoners, bedrijven en mede overheden realiseren we onze doelen

- We doen mee met de Friese Projectenmachine, geïnitieerd door de provincie;
- We ontwikkelen een propositie in regioverband, ook wel regiodeal genoemd;
- We netwerken en behartigen onze belangen op provinciaal, rijks-, en Europees niveau o.b.v. de ontwikkelagenda.

Programma Ontwikkelperspectief - Wat willen we bereiken?

Programma Ontwikkelperspectief - Wat gaan we daar voor doen?

Waadhoeke – In positie en krachtig in de regio

- We faciliteren innovatie.
- We zetten in op behouden en aantrekken van talent.
- We versterken het vestigingsklimaat.
- We werken slimmer samen.

Beleven - Genieten tussen wad en stad

- We doen een aanvraag voor Planetarium Wereld Erfgoed.
- We realiseren het project Op paad Lâns it Waad.
- We werken samen met Academie van Franeker.
- We nemen deel aan Sense of Place.
- We nemen deel aan Arcadia 2022 als onderdeel LF2028.

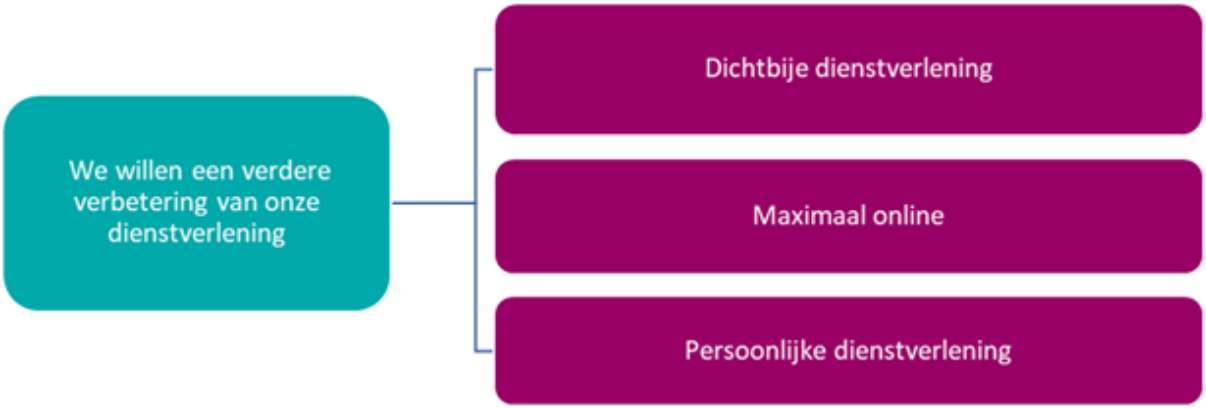
Fijn leven – vitale en veerkrachtige dorpen en wijken!

- We zetten in op Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM).
- We nemen deel aan de Erfgoeddeal van het Rijk.
- We lobbyen voor middelen voor transitie van bestaande woningvoorraad.
- We zetten in op de ontwikkeling van de bloeizone.

Ons landschap – Duurzame oogst voor de toekomst

- We nemen deel aan Greidhoeke plus, waarin een aanpak voor integraal gebiedsproces wordt opgepakt.
- We werken de Landschapsanalyse verder uit.
- We jagen innovatiekansen na.
- We ontwikkelen een visie op een duurzaam landschap.

Programma Dienstverlening - Wat willen we bereiken?

Programma Dienstverlening - Wat gaan we daar voor doen?

Dichtbije dienstverlening

- We zetten verdere stappen in onze verbetering van dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers, waarbij we zoveel mogelijkheid handelen vanuit hun wensen.
- We focussen ons in onze personele opleidings- en ontwikkelplannen op nabij besturen, onze visie op dienstverlening en het Ontwikkelperspectief Waadhoeke.

Maximaal online

- We bouwen onze online dienstverlening via de website verder uit en werken aan een digitaliseringsagenda.
- We meten de klanttevredenheid van bezoekers aan website en gemeentehuis en vergelijken de resultaten met collega-gemeenten via benchmarking.

Persoonlijke dienstverlening

- We communiceren in een begrijpelijke taal en krijgen daarbij hulp van o.a. onze taalambassadeurs.
- We versterken het datagedreven werken in samenwerking met onze regionale partners.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten	-4.409	-4.329	-3.603	-3.198	-2.553	-1.953
Baten	551	599	599	599	599	599
Saldo voor bestemming	**-3.859**	**-3.730**	**-3.004**	**-2.599**	**-1.954**	**-1.354**
Dotatie/beschikking reserves	699	395	100	0	0	0
Saldo na bestemming	**-3.160**	**-3.335**	**-2.904**	**-2.599**	**-1.954**	**-1.354**

In bovenstaande cijfers is in de kolom Begroting 2022 de taakstelling van € 600.000 opgenomen. Met de eerste begrotingswijziging 2022, die gelijktijdig met de programmabegroting 2022 aan de raad is aangeboden, wordt deze taakstelling geconcretiseerd en naar de juiste taakvelden overgeheveld.
In de jaren 2023 t/m 2025 zijn de overige taakstellende bedragen verwerkt, respectievelijk € 600.000, € 1,2 miljoen, € 1,8 miljoen. NB. de taakstellingen zijn zichtbaar als voordelen, in voorgaande tabel dus als lagere lasten.

In bovenstaande cijfers zijn de volgende wensen uit Kadernota 2022-2025 opgenomen (bedragen x € 1):

Programma 1 Incidentele wensen	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025
Budget Ontwikkellijnen	-231.140			
Friese Projectenmachine	-18.860			
Wet Elektronische Publicaties (Behoeftemanagement)	-100.000			
Totaal	**-350.000**			

Taakvelden
In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.1 Bestuur
0.2 Burgerzaken

Beleidsindicatoren
N.v.t.

Programma 2 Veiligheid

Hoofdkenmerken
Het doel van dit programma is er aan bij te dragen dat elke inwoner zich veilig voelt in zijn of haar leefomgeving. De gemeente heeft, als eerste overheid, een grote verantwoordelijkheid voor de veiligheid van haar inwoners. Dit programma omvat crisisbeheersing, brandweer, en openbare orde en veiligheid.

Veiligheid is een breed begrip. Veiligheid gaat over de aanpak van woninginbraken, overlast van rumoer op straat maar ook over brandveiligheid en veilig verloop van evenementen. Veiligheid is kwetsbaar omdat één woninginbraak het veiligheidsgevoel van de bewoners van een hele straat kan beïnvloeden.
Het begrip veiligheid is onder te verdelen in sociale en fysieke veiligheid. Sociale veiligheid heeft betrekking op criminaliteit, op ernstige vormen van overlast en op subjectieve gevoelens van onveiligheid. Fysieke veiligheid heeft betrekking op brandveiligheid, externe veiligheid (zoals risico's voor de omgeving bij bedrijven die omgaan met gevaarlijke stoffen) en beheersing van rampen en crises.

Voor alle veiligheidsitems geldt dat vraagstukken in samenhang worden opgepakt, De gemeente heeft daarbij vaak de regie en werkt intensief samen met veiligheidspartners, zoals de politie, het Openbaar Ministerie en de Veiligheidsregio Fryslân (VRF). Maar ook het jongerenwerk en het gebiedsteam Waadhoeke zijn vaste sparringpartners, bijvoorbeeld als het gaat om overlastgevende inwoners. Bij zeer extreme casuïstiek wordt de gemeentelijke regie overgedragen aan het Veiligheidshuis Fryslân (VHF).

De dagelijkse brandweerzorg is ondergebracht bij de VRF. Brandveiligheid maakt daar deel van uit. De VRF geeft advies bij vergunningverlening, brandpreventie en brandveilig leven.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Algemene plaatselijke verordening Waadhoeke (APV);
- Integraal Veiligheidsplan 2019-2022;
- Regionaal Beleidsplan VRF;
- Crisisplan VRF;
- Jaarwerkplan politie;
- Beleidsregels 13b Opiumwet gemeente Waadhoeke;
- Beleidsregels wet BIBOB gemeente Waadhoeke 2019;
- VTH Beleid 2019-2022;
- Drank en Horecaverordening 2019;
- Evenementenbeleid 2019-2023;
- Regionaal risicoprofiel;
- Incident risicoprofiel;
- RIEC-convenant;
- Hennep-convenant;
- Convenant ter voorkoming van radicalisering en extremisme.

Ontwikkelingen

Covid-19

Het Corona virus heeft in 2020 en 2021 zeer veel impact gehad op het leven van de inwoners en de bedrijfsvoering van ondernemers. De gemeente heeft verschillende rollen. Naast dat zij maatregelen neemt om de economische impact van Corona te verkleinen is zij vanuit veiligheid regievoerder bij crisissituaties. Ook is de gemeente dé vraagbaak. Zij heeft vele vragen van inwoners en ondernemers beantwoord over wat kan en mag binnen de steeds aangepaste regelgeving. Daarnaast is de gemeente ook toezichthouder op naleving van de door de landelijke overheid uitgerolde maatregelen.

Integraal samenwerken aan veiligheid

Integrale veiligheid betekent samen werken aan de verbetering van de lokale veiligheid met een samenhangend pakket van activiteiten of maatregelen. Hierbij werken private partijen (inwoners, ondernemers, woningbouwcorporaties, verenigingen, etc.) en publieke partijen (gemeente, politie, brandweer, hulpverleningsinstanties, scholen, etc.) samen aan het verbeteren van de veiligheid. Het hebben van nauwe samenwerkingsverbanden en het kunnen uitwisselen van de noodzakelijke informatie is geen vast gegeven, maar iets waar voortdurend aan gewerkt moet worden.

Integraal veiligheidsplan 2019-2022

De gemeente is regisseur op het gebied van integrale veiligheid. Dat betekent dat de gemeente stuurt, intervenieert en de randvoorwaarden in stand houdt. Op deze wijze kunnen de diverse betrokken partijen op het terrein van veiligheid op een effectieve manier blijven samenwerken en met elkaar een aanvaardbaar niveau van veiligheid en leefbaarheid weten te bereiken.
In het integraal veiligheidsplan (IVP) zijn doelstellingen, keuzes en prioriteiten, maar ook 'werkafspraken' tussen college, burgemeester en raad over kaderstelling, terugkoppeling en verantwoording opgenomen. In 2022 wordt, na de raadsverkiezingen, aanvang gemaakt voor een veiligheidsplan voor de volgende 4 jaar.

Opiumwet

De gemeente Waadhoeke heeft in 2020 nieuw beleid opgesteld voor het toepassen van artikel 13b van de Opiumwet. Op grond van dit artikel heeft de burgemeester de bevoegdheid om een locatie te sluiten waar een handelshoeveelheid drugs is aangetroffen of waar voorbereidingshandelingen voor de drugshandel zijn aangetroffen. Het sluiten van de locatie is een maatregel om -onder andere- de openbare orde te herstellen en verdere aantasting van het woon- en leefklimaat te voorkomen.
Het instrument wordt door de burgemeester veel toegepast, het aantal sluitingen is toegenomen en ook het aantal juridische trajecten is toegenomen. Er worden voorlopige voorzieningen aangevraagd om de sluiting af te wenden. Gebeurde dit voorheen zelden, nu is het bij vrijwel iedere sluiting standaard. Er is in 2021 een onderzoek uitgevoerd naar de toepassing van bevoegdheden van de Opiumwet binnen de gemeente Waadhoeke in relatie tot de laatste ontwikkelingen en de huidige rechtspraak. Helaas is de ‘huidige’ rechtspraak momenteel volop in ontwikkeling, waardoor er geen sluitende conclusies konden worden getrokken.

Ondermijning

Gemeenten hebben steeds meer een sleutelrol voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit of ondermijning. Zowel gemeente als politie en Belastingdienst beschikken over informatie die kan leiden tot het traceren van ondermijnende praktijken zoals drugshandel, fraude of witwaspraktijken. Hiervoor werken overheidspartijen samen in het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC). In 2020 heeft het RIEC het zogenaamde 'Integraal Ondermijningsbeeld Noord West Fryslân' opgeleverd. Dit is de basis voor de start van de aanpak van ondermijning in de gemeente Waadhoeke in 2021.

Cyber(crime)
Zowel binnen de gemeentelijke organisatie als binnen het grondgebied van de gemeente Waadhoeke is het thema cyber(crime) steeds actueler en krijgt de gemeente steeds meer met dit thema te maken. De gemeentelijke organisatie en -systemen worden o.l.v. de CISO (Chief Information Security Officer) beveiligd en weerbaarder gemaakt. Daarnaast neemt de gemeente binnen het thema cyberveiligheid een rol in bewustwording van gevaren van digitale criminaliteit en aandacht voor preventie voor zowel MKB, burgers als scholieren.

Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg
De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) is per 1 januari 2020 in werking getreden. De wet regelt dat mensen passende zorg ontvangen wanneer verplichte zorg in de GGZ noodzakelijk is. Op grond van de Wvggz is het mogelijk om op grond van signalen van familie en naasten verplichte zorg aan te vragen voor mensen met psychiatrische problematiek. Gemeenten krijgen zowel in de voorbereiding van de zorgmachtiging (ZM) als bij het nemen van een crisismaatregel (CM) een belangrijke rol, zoals een onderzoeksfunctie en een hoorplicht. In Fryslân is ervoor gekozen om dit onderdeel grotendeels bij de GGD onder te brengen.

Toezichthouders openbare ruimte
Vanaf 1 september 2020 zijn er twee toezichthouders openbare ruimte met BOA bevoegdheid in dienst getreden bij de gemeente. Zij handelen meldingen en overtredingen af die met betrekking hebben tot leefbaarheid / APV. Het gaat hier niet alleen om de klein leed meldingen, ze houden zich ook bezig met evenementen toezicht en kunnen rol hebben bij toezicht op jeugdoverlast. In 2021 is een deel van de beschikbare tijd ingezet voor toezicht op de Corona maatregelen. In najaar 2021 start een pilot met de toezichthouders parkeren binnenstad. Deze toezichthouders zijn ook BOA bevoegd en kunnen naast toezicht op parkeren mogelijk ook andere meldingen in het werkgebied oppakken hoewel parkeertoezicht de primaire taak blijft.

Jaarwisseling
In 2020 gold er vanwege Corona een vuurwerkverbod en mocht er alleen met carbid worden geschoten wanneer dit in een zeer beperkt gezelschap plaatsvond. Een algeheel vuurwerkverbod is nog niet afgekondigd en het schieten met carbid is een ook een vaste waarde, circa 25 groepen melden zich jaarlijks bij de gemeente om te mogen schieten met carbid. De gemeente zet blijvend in op de controle van de groepen waarbij contact leggen met de groep en check op veiligheidsregels de belangrijkste issues zijn.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

- We sturen besmettingsbrieven bij inbraken.
- We voeren de Veiligheidsmonitor uit.
- We doen horeca-controles en passen het sanctiebeleid toe.
- We maken een integrale aanpak op jeugdoverlast.
- We nemen jaarlijks deel aan een crisisoefening.
- We stellen ondermijningsbeelden op en rollen een vervolgaanpak uit.
- We actualiseren het integraal veiligheidsplan.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Lasten	-3.443	-4.072	-3.975	-3.993	-4.021	-4.051
Baten	12	28	28	28	28	28
Saldo voor bestemming	**-3.431**	**-4.044**	**-3.947**	**-3.965**	**-3.993**	**-4.023**
Dotatie/beschikking reserves	-51	70	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-3.482**	**-3.974**	**-3.947**	**-3.965**	**-3.993**	**-4.023**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

1.1 Crisisbeheersing en brandweer
1.2 Openbare orde en veiligheid

Beleidsindicatoren

Programma 2 Openbare Orde en Veiligheid						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 inwoners van 12-18 jaar	5	11	Stichting Halt	2020	Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf.
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	x	x	CBS - Diefstallen	2020	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3	4,6	CBS - Criminaliteit	2020	Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	x	x	CBS - Diefstallen	2018	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Programma 2 Openbare Orde en Veiligheid						
Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	5,5	6,2	CBS - Criminaliteit	2020	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Hoofdkenmerken
In dit programma zijn de twee belangrijkste taken: het waarborgen van de bereikbaarheid van de stad en de kernen in onze gemeente en het verbeteren van de verkeersveiligheid.
De bereikbaarheid van de stad en de kernen betreft niet alleen de bereikbaarheid over de weg (auto, fiets etc.), maar ook de bereikbaarheid over waterwegen en per openbaar vervoer (spoor en bus).
Dit programma omvat de wegen, waterwegen, spoorwegen, fietspaden, openbaar vervoer en het parkeerbeleid. Het regulier onderhoudsplan is terug te vinden in de paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen'.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030;
- Nationale Agenda Laadinfrastructuur;
- Provinciaal Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2021;
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte Tracébesluit Haak om Leeuwarden;
- Gebiedsinrichtingsplannen Ritsumasyl, Deinum en Marsum;
- Mobiliteitsvisie Waadhoeke;
- Beheerplan wegen 2019-2022.

Ontwikkelingen
Omgevingswet
De Omgevingswet gaat over het gebruik van de fysieke leefomgeving en over activiteiten die gevolgen daarvoor kunnen hebben. Zo kan verkeersveiligheid in bepaalde gebieden tot extra voorzieningen leiden, bereikbaarheid tot parkeernormen en duurzaamheid en milieu tot maatregelen gericht op beperking van geluid en emissiewaarden. De in 2021 vastgestelde Mobiliteitsvisie kan op termijn zonder grote aanpassingen als onderlegger worden gebruikt voor de Omgevingsvisie.

Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030)
Het Rijk, de provincies, de gemeenten en de vervoerregio's hebben samen met de maatschappelijke partijen een nieuwe aanpak beschreven om de verkeersveiligheid structureel te verbeteren (SPV 2030). Door samen te werken en ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid een bijdrage te leveren kan de veiligheid in het verkeer worden verbeterd.

Subsidieregelingen
Gezien de landelijke aandacht voor de verkeersveiligheid en ontwikkelingen binnen dit terrein zijn er meerdere subsidiemogelijkheden. In de Mobiliteitsvisie en in deze begroting is daar rekening mee gehouden door er van uit te gaan dat voor een deel van de maatregelen ook cofinanciering beschikbaar is. Voorwaarde is wel dat, om voor subsidie in aanmerking te komen, je ook zelf budget beschikbaar moet hebben.

Elektrisch rijden
Het aandeel elektrische auto's groeit gestaag en worden meer betaalbaar voor huishoudens. Daarmee zal ook de vraag naar de benodigde laadvoorzieningen toenemen. Een enorme opgave. Via de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) werken overheden aan het waarmaken van deze opgave.

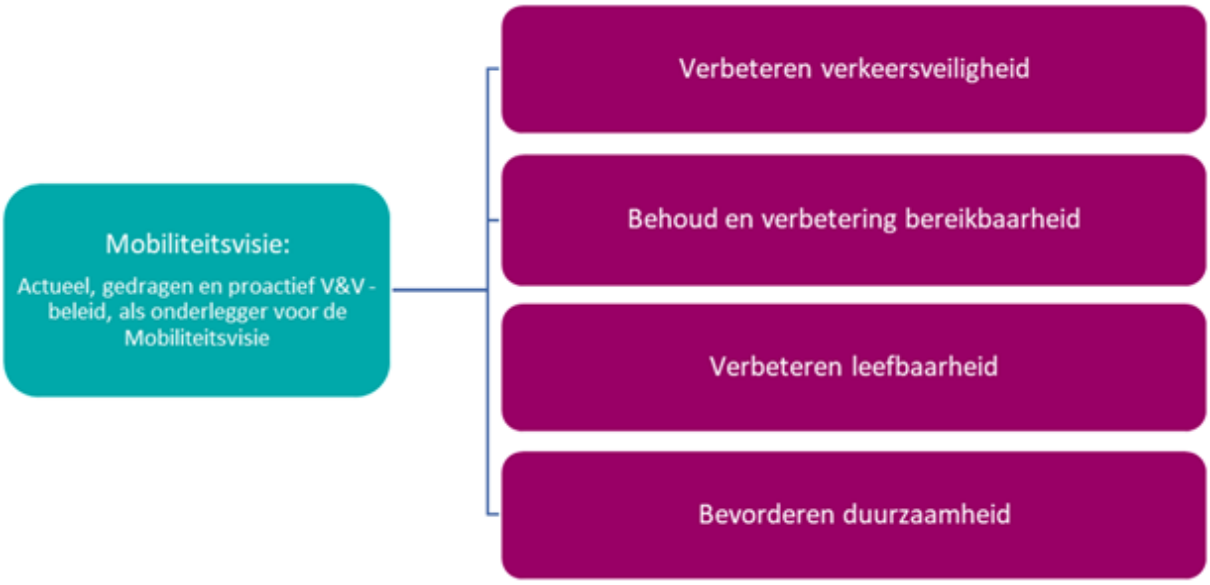
Fietsverkeer
Door de aanhoudende groei van het fietsgebruik en met name van de e-bike zullen fietsvoorzieningen moeten worden uitgebreid en geoptimaliseerd. In het kader van fietsveiligheid is het van belang dat bestaande paden een kwaliteitsimpuls krijgen. Daarbij gaat het onder meer om passende breedte, veilige wegkruisingen en oversteken en rijcomfort.

De thema's fietsverkeer en veiligheid hebben een prominente plek in de gemeentelijke Mobiliteitsvisie.

Fietsveiligheid
Het aantal verkeersslachtoffers stijgt, vooral onder ouderen. Van de fietsongevallen is maar liefst 45% ouder dan 60 jaar. Veel ouderen durven na een ongeval niet meer te fietsen. Dat heeft impact op de gezondheid, zelfredzaamheid en sociale betrokkenheid in de maatschappij.

Waadhoeke was de 2e Friese gemeente waar het project Doortrappen wordt uitgerold. Doel van dit project is iedereen zo lang mogelijk veilig laten fietsen, zowel jong als oud. Bewustwording van het aspect fietsveiligheid staat daarbij centraal.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

Verbeteren verkeersveiligheid

- We maken een eenduidige ordening en inrichting van wegen.
- We zorgen dat er veilig binnen/ buiten de bebouwde kom gefietst kan worden.
- We geven educatie, doen aan gedragsbeïnvloeding en handhaven.

Behoud en verbetering bereikbaarheid

- We optimaliseren de bewegwijzering.
- We maken aantrekkelijkere fietsverbindingen/-netwerk.
- We gaan in overleg met provincie over het behoud van de kwaliteit.
- We werken samen met de provincie aan de voorbereidingen voor de verbredingen van de bocht in het Van Harinxmakanaal.

Verbeteren leefbaarheid

- We starten voorlichting-, en gedragscampagnes.

Bevorderen duurzaamheid

- We plaatsen laadpalen.
- We starten voorlichting-, en gedragscampagnes.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten	-8.543	-10.420	-9.785	-9.109	-9.109	-9.109
Baten	610	450	135	135	135	135
Saldo voor bestemming	**-7.933**	**-9.970**	**-9.650**	**-8.974**	**-8.974**	**-8.974**
Dotatie/beschikking reserves	146	1.200	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-7.787**	**-8.770**	**-9.650**	**-8.974**	**-8.974**	**-8.974**

In bovenstaande cijfers zijn de volgende wensen uit Kadernota 2022-2025 opgenomen (bedragen x € 1):

Programma 3 Structurele wensen	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025
Verruiming werkbudget verkeersmaatregelen	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Mobiliteitsvisie- veilige schoolomgeving	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Totaal	**-90.000**	**-90.000**	**-90.000**	**-90.000**

Programma 3 Incidentele wensen	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025
Mobiliteitsvisie maatregelen	-750.000			
Totaal	**-750.000**			

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

2.1	Verkeer en vervoer
2.2	Parkeren
2.3	Recreatieve havens
2.4	Economische havens en waterwegen

Beleidsindicatoren

N.v.t.

Programma 4 Economie

Hoofdkenmerken
Dit programma beschrijft onze ambities op het gebied van economie. Het omvat alle activiteiten die bijdragen aan een krachtige en toekomstbestendige economische structuur. De activiteiten van het programma zijn gericht op het aantrekken/behouden van bedrijven en toeristen. Dit bevordert de werkgelegenheid en daarmee het woon- en leefklimaat van Waadhoeke.

Provinciaal beleid en rijksbeleid hebben invloed op onze lokale economische mogelijkheden en omstandigheden.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Verordening Romte e.a. provinciaal beleid;
- Binnenstadvisie Franeker;
- Investeringsvisie Binnenstadmanagement Franeker;
- Convenant Bedrijventerreinen Noordwest Fryslân;
- Nota Recreatie en Toerisme 'Beleef Waadhoeke';
- Sociaal Economisch Actieprogramma NWF.

Ontwikkelingen
Algemeen
De Nederlandse economie kromp in 2020 met 3,7 procent. De krimp was kleiner dan in de ons omringende landen (België, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk) en ook kleiner dan gemiddeld in de Europese Unie. Verder is de achteruitgang in 2020 gelijk aan die in 2009. Anders dan toen, lag de oorzaak in 2020 buiten de economie en is de krimp vooral te wijten aan corona en de maatregelen tegen de verspreiding hiervan. De krimp in 2020 is voor drie kwart terug te voeren op de teruggelopen bestedingen van consumenten.

Met een uitgebreid steunbeleid wilde de overheid zoveel mogelijk mensen aan het werk houden en voorkomen dat er op grote schaal bedrijven zouden omvallen. Desondanks is in 2020 het aantal werklozen voor het eerst sinds 2015 toegenomen. Het werkloosheidspercentage in Nederland liep op van 3,4 procent in 2019 naar 3,8 procent in 2020.

De effecten van de conjunctuur, volgen voor de provincie Fryslân altijd later. De Friese economie kromp in 2020 met 3 procent. Tussen april 2019 en april 2020 is in Fryslân de werkgelegenheid na vier jaren van toenemende werkgelegenheid met 0,9% afgenomen. De werkgelegenheid van Waadhoeke nam met 0,5% af.

Grootste opgave voor de komende jaren is de vervangingsvraag van personeel. Door demografische ontwikkelingen zijn er over 8-10 jaar 4.000 fulltime banen die vervuld moeten worden.

Leren en werken in je eigen regio
In bepaalde sectoren is het voor bedrijven lastig om aan goed personeel te komen. De gemeente kan kansen benutten door (meer) met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen samen te werken aan het optimaliseren van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit is een belangrijke pijler in het Sociaal Economisch Actieprogramma. Doel is het behoud van jongeren in de regio met passend werk en het borgen van continuïteit van bedrijven.

Retailsector
De detailhandel heeft het nog steeds zwaar. Door toenemende internethandel, demografische ontwikkelingen (ontgroening en vergrijzing) en schaalvergroting van winkels moeten winkeliers alle zeilen bijzetten. Leegstand in winkelgebieden ligt op de loer. Voor een aantal sectoren is de verwachting dat Corona deze trend heeft versterkt.

Bedrijventerreinen
Handel, industrie, dienstverlening en overige bedrijvigheid zijn voornamelijk geconcentreerd in en rond Franeker en de grotere kernen St.-Annaparochie, Berltsum, Dronryp, Menaam en Winsum. In met name Franeker (Kie) en Dronryp (Dronryp-West) liggen vrije kavels voor het vestigen van nieuwe bedrijven.

Land- en tuinbouw
Het platteland wordt gedomineerd door de landbouwsector en (glas)tuinbouw. Het zijn belangrijke economische pijlers van de gemeente. De glastuinbouw is in Waadhoeke bij Sexbierum, Bitgum en Berltsum sterk vertegenwoordigd. Een voor de werkgelegenheid belangrijke sector die goed gefaciliteerd moet worden.

Toerisme
Toerisme groeit. De verwachting is dat vergeleken met 2017 het aantal buitenlandse toeristen dat Nederland aandoet in 2030 minimaal met zo'n 50% stijgt van 18 miljoen in 2017naar 29 miljoen in 2030. Los van deze lange termijn ontwikkeling zien we a.g.v. Corona dat in 2020 en 2021 juist het binnenlands toerisme een enorme groei heeft doorgemaakt.

Door concreet aan de slag te gaan met de drie actielijnen uit het uitvoeringsprogramma uit de nota Toerisme, onderscheiden we ons positief als recreatief-toeristische regio. Met als gevolg meer bezoekers, bestedingen en werkgelegenheid. Tevens kunnen we hierdoor slim groeien.

Hierbij fungeren UNESCO Werelderfgoed Waddenzee, het Planetarium, Franeker als recreatief-toeristische bestemming en het landschap als uithangbord.

Duurzaamheid
Het klimaat verandert door de uitstoot van broeikasgassen. De energievoorraad van olie en gas raakt op. Bedrijven zullen daarop moeten anticiperen en de gemeente wil hierin faciliteren. Naast een brede duurzame bedrijfsvoering zie je de afgelopen periode dat vooral opwek van energie en de beperkte net capaciteit aandacht vraagt.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

Behouden en aantrekken werknemers, bedrijven en bezoekers

- We zetten in op het verbeteren van innovatie en ondernemerschap.
- We zetten in op het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
- We zetten in op het versterken van het woon-, en vestigingsklimaat.
- We werken slimmer samen.

Stimuleren van waardevol toerisme

- We zetten in op het verbeteren van zichtbaarheid en samenwerking.
- We versterken Franeker als toeristische trekker.
- We versterken het landschap als toeristische trekker.

Zorgen voor vitale en aantrekkelijke winkelcentra (Franeker en St. Annaparochie)

- We gaan actief op zoek naar invulling van leegstaande panden.
- We investeren in de openbare ruimte.
- We zetten in op kwantitatief en kwalitatief meer aanbod van activiteiten en evenementen en meer bekendheid door inzet van diverse promotiekanalen.

Verbeteren ondernemersklimaat

- We verbeteren de relatie ondernemer – gemeente.
- We verbeteren dienstverlening naar ondernemers.
- We verbeteren de communicatie richting ondernemers.
- We verbeteren het faciliteren van ondernemers.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten	-1.496	-12.609	-2.234	-2.234	-2.234	-2.234
Baten	1.069	11.352	1.353	1.353	1.353	1.353
Saldo voor bestemming	**-427**	**-1.257**	**-881**	**-881**	**-881**	**-881**
Dotatie/beschikking reserves	-213	492	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-640**	**-765**	**-881**	**-881**	**-881**	**-881**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
3.4 Economische promotie

Beleidsindicatoren

Programma 4 Economie						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Functiemenging	%	43,2	53,2	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research	2020	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken).
Vestigingen (van bedrijven)	Per 1.000 inw.15-65jr	148,6	158,4	LISA	2020	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Banen	Aantal per 1.000 inwoners	561,1	795,9	LISA	2020	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Programma 5 Onderwijs

Hoofdkenmerken
Het doel van dit programma is een bijdrage te leveren aan kwalitatief goed onderwijs. Dit moet een kansrijke ontwikkeling bieden aan alle in de gemeente woonachtige kinderen en jongeren, en soms ook aan volwassenen.
De gemeente heeft de regiefunctie in het lokaal onderwijsbeleid. Dit betekent dat we ons richten op de huisvesting van scholen en op kinderen met (onderwijs-)achterstanden. Daarnaast zorgt de gemeente voor de gymnastiekaccommodaties en het vervoer daar naartoe, voor het leerlingenvervoer speciaal onderwijs en voor het bestrijden van schooluitval.
In regionaal verband biedt de gemeente basiseducatie, beroepsonderwijs en het NT2 onderwijs (Nederlands als tweede taal) aan statushouders.

Waadhoeke hecht aan goed en bereikbaar onderwijs. Het primair onderwijs moet evenwichtig gespreid zijn over de gemeente. Als dat voor instandhouding nodig is, stimuleren we totstandkoming van samenwerkingsscholen door bekostiging van (vervangende) nieuwbouw of uitbreiding van scholen. Samen met onderwijsbesturen heeft Waadhoeke een toekomstvisie op goed bereikbaar onderwijs gemaakt. Demografische ontwikkelingen -o.a. leidend tot daling van leerlingenaantallen- hebben in deze visie een prominente plek.

Vanuit onze gemeentelijke regiefunctie bevorderen we verbinding tussen het onderwijsveld en het sociale domein. We richten ons o.a. op het voorkomen schoolverzuim, aanpak van onderwijs-achterstanden en samenwerking met ons Gebiedsteam. Eveneens bevorderen we de verbinding tussen het voortgezet onderwijs en de regionale arbeidsmarkt: het programma 'leren en werken in je eigen regio'.

Verder zet Waadhoeke in op terugdringen van laaggeletterdheid. Het Friesland College verzorgt in opdracht van de gemeente opleidingen op het gebied van alfabetisering, Nederlands als 2e taal en training van de vrijwilligers en taalcoördinatoren van de zgn. DigiTaalHuizen. Volwassenen kunnen daar o.a. terecht om te leren beter te lezen, schrijven en rekenen. We hebben twee DigiTaalhuizen in onze gemeente: in Franeker en in St.-Annaparochie.

Dit programma omvat basisonderwijs, voorgezet onderwijs, gymnastiekonderwijs, onderwijshuisvestingsvoorzieningen, onderwijsbegeleiding, leerlingenvervoer, onderwijsachterstandenbeleid en onderwijs aan volwassenen.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Verordening Leerlingenvervoer Waadhoeke 2018;
- Onderwijsvisie;
- Beleid aanvullende onderwijsvoorzieningen 2019-2022;
- Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022.

Ontwikkelingen
<u>Onderwijshuisvesting (nieuw)</u>
Een Integraal Huisvestingsprogramma (IHP) legt de basis voor onze investeringen in nieuw- of verbouw van schoolgebouwen. In 2020 is, in nauwe samenwerking met de schoolbesturen, het IHP voor Waadhoeke vastgesteld door de gemeenteraad. In het IHP is vastgelegd dat de AMS en De Kabas de hoogste prioriteit krijgen. Voor de realisatie van deze projecten wordt uitgegaan van een

alternatieve wijze van financieren. Samen met alle schoolbesturen is uitvoerig onderzocht welke vorm van alternatieve financiering het best passend voor de projecten in de gemeente Waadhoeke. Hierbij is de keuze gevallen op de Stichting Maatschappelijk Vastgoed.

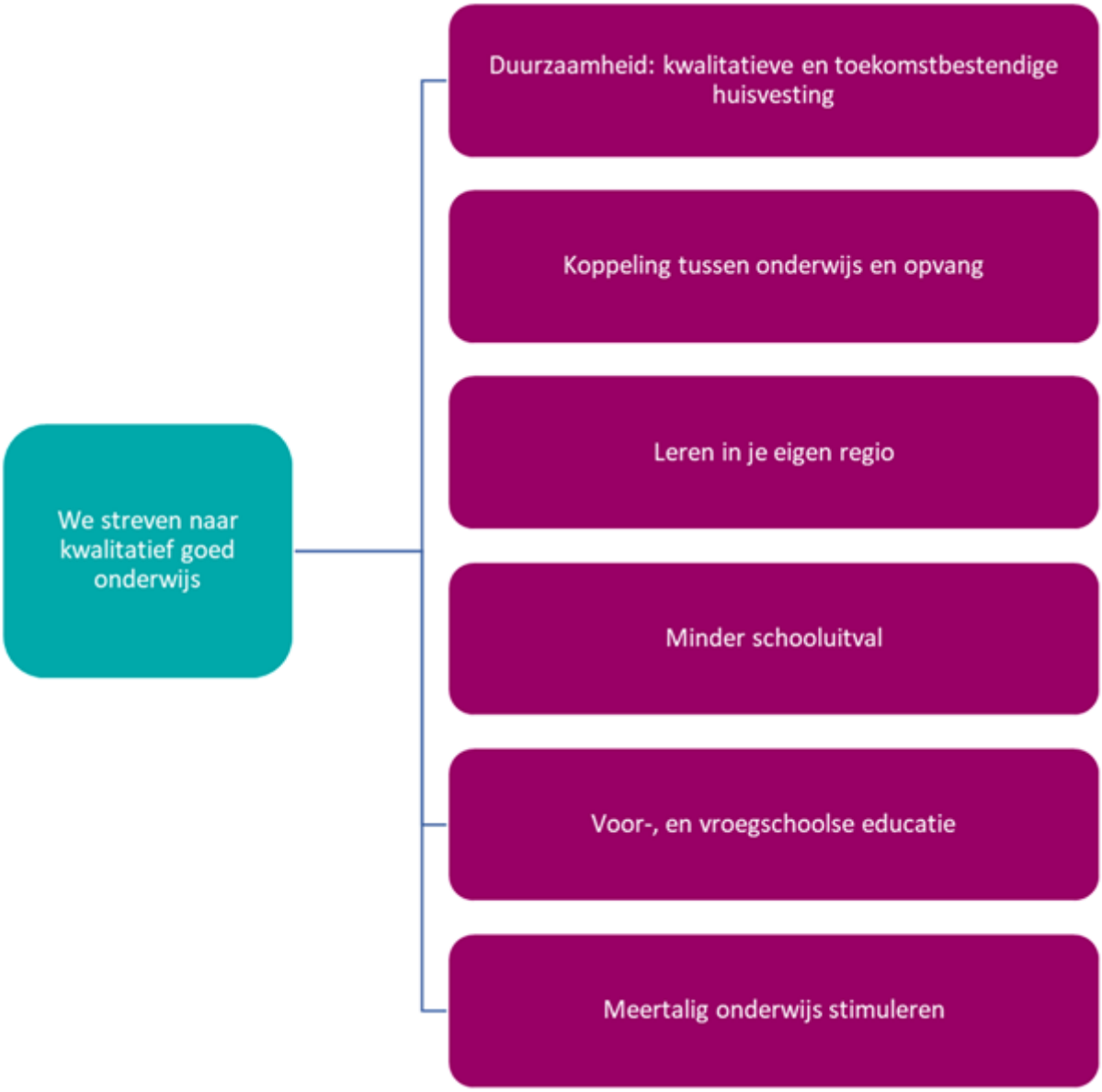
Voor de Projecten AMS en De Kabas wordt gestart met het opstellen van een ontwikkelingsplan met normkostenraming en stichtingskostenraming. Dit onderdeel van het traject wordt afgesloten met een voorbereidingsbesluit en zal in het eerste kwartaal van 2022 gereed zijn. Daarna wordt gestart met de programmafase (bijvoorbeeld inhoudelijk en technisch programma van eisen). Streven is om dit in het 4e kwartaal van 2022 te hebben afgerond.

NPO middelen

In het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is geld beschikbaar gekomen om de achterstanden in het onderwijs als gevolg van corona aan te pakken. De komende tweeënhalf jaar trekt de rijksoverheid in totaal € 8,5 miljard uit voor dit programma. Het geld komt terecht bij scholen, kinderopvanginstellingen, jeugdhulporganisaties en gemeenten.

Op 22 juli 2021 zijn de NPO middelen per gemeente bekend gemaakt en toegelicht in een brief gericht aan alle gemeenten. De gemeenten ontvangen samen in totaal circa € 300 miljoen om de onderwijsvertragingen opgelopen door corona tegen te gaan. De gemeente Waadhoeke ontvangt circa € 680.000 voor de gehele periode (schooljaren 2021/2022 en 2022/2023). De middelen worden middels een specifieke uitkering uitgekeerd. De middelen mogen daarom enkel aan de beschreven doelen besteed worden en moeten door middel van een SiSa verklaring verantwoord worden aan het rijk.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

Duurzaamheid: kwalitatieve en toekomstbestendige huisvesting

- We stellen een voorbereidingskrediet voor de vervangende nieuwbouw van de AMS en De Kabas beschikbaar.
- Bij nieuwe projecten onderzoeken we de mogelijkheden van clusteren van voorzieningen en multifunctioneel gebruik zodat de voorzieningen ook in de toekomst kan blijven bestaan. In dit kader faciliteren wij onderzoeken naar samenwerkingsscholen.

Koppeling tussen onderwijs en opvang

- Per situatie worden afspraken gemaakt over de investeringen in functies van een (I)KC.
- In geval van groei van een school proberen we in gezamenlijkheid de opvangfaciliteiten te behouden.

Leren in je eigen regio

- We continueren het programma 'leren en werken in je eigen regio' en maken dit integraal onderdeel van het totale voortgezet onderwijs in Waadhoeke.
- We onderzoeken hoe we een verbinding kunnen maken tussen basisonderwijs, voortgezet onderwijs en arbeidsmarkt.

Minder schooluitval

- We faciliteren waar mogelijk het plan van It Twalûk en De Bolder om meer leerlingen uit de buurt van Franeker een passend aanbod te geven.
- We regelen goed vervoer voor leerlingen die aangewezen zijn op een verder gelegen school en daardoor aanspraak maken op de regeling leerlingenvervoer.
- We stellen een nieuwe verordening op voor leerlingenvervoer.

Voor-, en vroegschoolse educatie

- We stellen voldoende VVE middelen beschikbaar stellen voor het aanbieden van kwalitatief en effectief VVE.
- We maken heldere afspraken voor de evaluatie van het beleid met de kinderopvangorganisaties.
- We maken resultaatafspraken VVE voor de vroegschoolse educatie met het primair onderwijs.
- We zetten in op actieve ouderparticipatie voor ouderbetrokkenheid en maken hierover afspraken met instellingen.
- Wij zorgen voor het aanbod en bekostiging van de deelname van peuters van ouders die niet in aanmerking komen voor de kinderopvangtoeslag (twee dagdelen per week binnen peuteropvang of kinderdagverblijf).

- Wij zorgen er voor dat de peuters op het AZC een educatief aanbod in de peuteropvang op het AZC krijgen met een erkend VVE programma en ouderbetrokkenheid.
- Wij bekostigen binnen het Onderwijs Achterstanden beleid de extra inzet en ondersteuning voor de schakelklas op het AZC.
- We zorgen in samenwerking met de JGZ voor meer toeleiding van de doelgroepkinderen naar VVE.
- We zorgen voor meer afstemming tussen de JGZ, kinderopvang, Boekstartcoaches van de bibliotheek en de gebiedsteams om gezamenlijk ouders te stimuleren voor de deelname aan VVE.

- We zorgen dat het programma Waadzinnig in alle talen van Waadhoeke wordt aangeboden.
- We zorgen er voor dat alle scholen toegang hebben tot meertalig lesmateriaal.
- We zetten op lokaal niveau extra in op de taalontwikkeling, met aandacht voor het voorlezen en meertaligheid; afspraken met de kinderopvangorganisaties, bibliotheek en andere betrokken instellingen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Lasten	-6.106	-6.239	-6.251	-6.776	-6.830	-6.903
Baten	862	1.179	1.170	1.170	1.170	1.170
Saldo voor bestemming	**-5.243**	**-5.060**	**-5.081**	**-5.606**	**-5.660**	**-5.733**
Dotatie/beschikking reserves	55	-283	-275	18	18	18
Saldo na bestemming	**-5.188**	**-5.344**	**-5.356**	**-5.588**	**-5.642**	**-5.715**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

4.1 Openbaar basisonderwijs
4.2 Onderwijshuisvesting
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Beleidsindicatoren

Programma 5 Onderwijs						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Absoluut verzuim	Per 1.000 leerlingen	2,3	2,4	DUO/Ingrado	2019	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatie plichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven (schooljaar2017-2018).
Relatief verzuim	Per 1.000 leerlingen	21	26	DUO/Ingrado	2019	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend (schooljaar 2017-2018).
Voortijdige school verlaters totaal (VO + MBO)	%	1,2	1,7	DUO/Ingrado	2020	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (schooljaar 2017-2018).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

Hoofdkenmerken
Het doel van dit programma is het initiëren en in stand houden van voorzieningen op het gebied van cultuur, sport en recreatie. Deze voorzieningen dragen bij aan levendigheid, maatschappelijke participatie, gezondheid en een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Waadhoeke heeft veel voorzieningen op het vlak van sport, cultuur en recreatie. Deze zijn gericht op de eigen inwoners, zoals bibliotheken en sportvoorzieningen, maar ook op bezoekers van buiten de gemeente, zoals theater De Koornbeurs, Museum Martena en De Aerden Plaats. Waadhoeke kent ook veel particuliere musea, waaronder het schoolplaten-museum in Deinum.
Ook voor wat betreft amateuristische kunst- en cultuurbeoefening kent Waadhoeke een breed aanbod. Zo zijn toneel- en muziekverenigingen in de gehele gemeente te vinden, veelal in nauwe verbinding met dorpshuizen en wijkcentra die de activiteiten onderdak bieden.

Cultuur wordt dan ook vaak gezien als de stille kracht in de maatschappij welke zorgt voor meer sociale cohesie en verbondenheid. In de afgelopen coronaperiode hebben we gezien wat het wegvallen van het culturele leven betekent voor de mienskip.

Cultuur, in al haar facetten, bepaalt voor een belangrijk deel de identiteit van een gemeente. In Waadhoeke lezen we deze identiteit niet alleen af aan het brede cultuuraanbod, het landschap en de bebouwing, maar ook aan de taal. Naast de twee Rijkstalen, het Nederlands en het Fries, wordt in Waadhoeke het Bildts en het Franekers gesproken. Deze meertaligheid in onze gemeente beschouwen we als een groot goed waarmee we ons onderscheiden van andere gemeenten.

Waadhoeke onderkent dat sporten en bewegen op veel vlakken grote maatschappelijke betekenis heeft. Het draagt op individueel vlak bij aan gezondheid, vergroting van zelfvertrouwen en eigenwaarde, en aan ontwikkeling van sociale vaardigheden. Sporten vormt in veel dorps- en wijkgemeenschappen bovendien het 'sociale cement' van de samenleving. Kaatsen wordt in vrijwel de gehele gemeente beoefend. Met de jaarlijkse PC te Franeker onderscheidt Waadhoeke zich daarmee als dé kaatsgemeente, ook in promotioneel opzicht.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Nota taalbeleid 'Waadhoeke, lân fan taal';
- Nota sport- en beweegbeleid 'Waadhoeke beweegt mee', inclusief Speeltuinenbeleid;
- Nota cultuurbeleid 'kultuer yn Waadhoeke, mei-inoar meitsje we it mei!'
- Beleidsharmonisatie binnensport Waadhoeke;
- Beleidsharmonisatie buitensport Waadhoeke;
- Subsidieregeling Amateurkunst Waadhoeke 2019.

Ontwikkelingen
<u>Cultuur</u>
Ook in 2022 geven we uitvoering aan het gemeentelijk cultuurbeleid zoals verwoord in de nota 'Kultuer yn Waadhoeke, mei-inoar meitsje we it mei'. De uitvoering vindt plaats op basis van het uitvoeringsprogramma 'Yn ferbining', welke begin 2021 door het college is vastgesteld.

Bij de uitvoering hebben we specifiek aandacht voor de gevolgen die de coronapandemie heeft voor het cultuurveld en hoe we de opstart van het culturele leven zo goed mogelijk kunnen ondersteunen.

In 2022 vindt ARCADIA plaats. Een vervolg op LF2018. ARCADIA is een 100 dagen durende cultureel gebeuren in Fryslân. Samen met het cultuurveld kijken we naar de mogelijkheden om hieraan mee te doen.

Het Koninklijk Eise Eisinga Planetarium is in de race voor het predicaat UNESCO werelderfgoed. Begin 2022 dient Nederland de formele nominatie in bij UNESCO. Medio 2023 neemt de UNESCO hier een besluit over.

Meertaligheid

Ook in 2022 geven we uitvoering aan het gemeentelijk meertaligheidsbeleid zoals verwoord in de nota 'Waadhoeke, Lân fan Taal'. Aan de hand van de 3 begrippen *vertrouwd, zichtbaar* en *uitnodigend* maken we werk van ons streven naar meer gebruik van het Fries, Bildts en Franekers in een meertalige gemeente waar het vanzelfsprekend is om deze talen naast en door elkaar te gebruiken. Dit doen we in nauwe samenwerking met het Taalplatform Waadhoeke en de meertaligheidscoördinator Waadhoeke.

Sporten en Bewegen

In het sport- en beweegbeleid 'Waadhoeke beweegt mee!' (2019) zijn per thema de uitgangspunten uitgewerkt in een ambitie, maatschappelijke doelen, beleidsvoornemens en –acties. In 2022 zal er verder uitvoering worden gegeven aan dit beleid met extra aandacht voor de impact van coronapandemie op het beweeggedrag van inwoners en de gevolgen voor de georganiseerde sport(verenigingen) en het beweegvriendelijke maken van de openbare ruimte.

Sport - Wat willen we bereiken?

Sport - Wat gaan we daar voor doen?

Door sport en bewegen staan nog meer inwoners gezonder, prettiger en actiever in het leven

- De vakleerkrachten van het Beweegteam geven 1 x per week bewegingsonderwijs op PO scholen.
- We gaan in een wijk of dorp een nieuw project ‘sociaal vitaal’ opzetten.
- We ontwikkelen nieuwe sportstimuleringsprojecten: wijkgerichte aanpak Beweegteam.
- We stimuleren verenigingen om aandacht te besteden aan positieve sportcultuur en gezonde voeding (kantine).

Meer sportverenigingen omarmen hun maatschappelijke rol en spelen in op flexibiliteit, modernisering en vernieuwing van hun aanbod

- We gaan sportverenigingen helpen innoveren.
- We stimuleren samenwerking tussen sportverenigingen.
- We versterken ongeorganiseerde sporters.

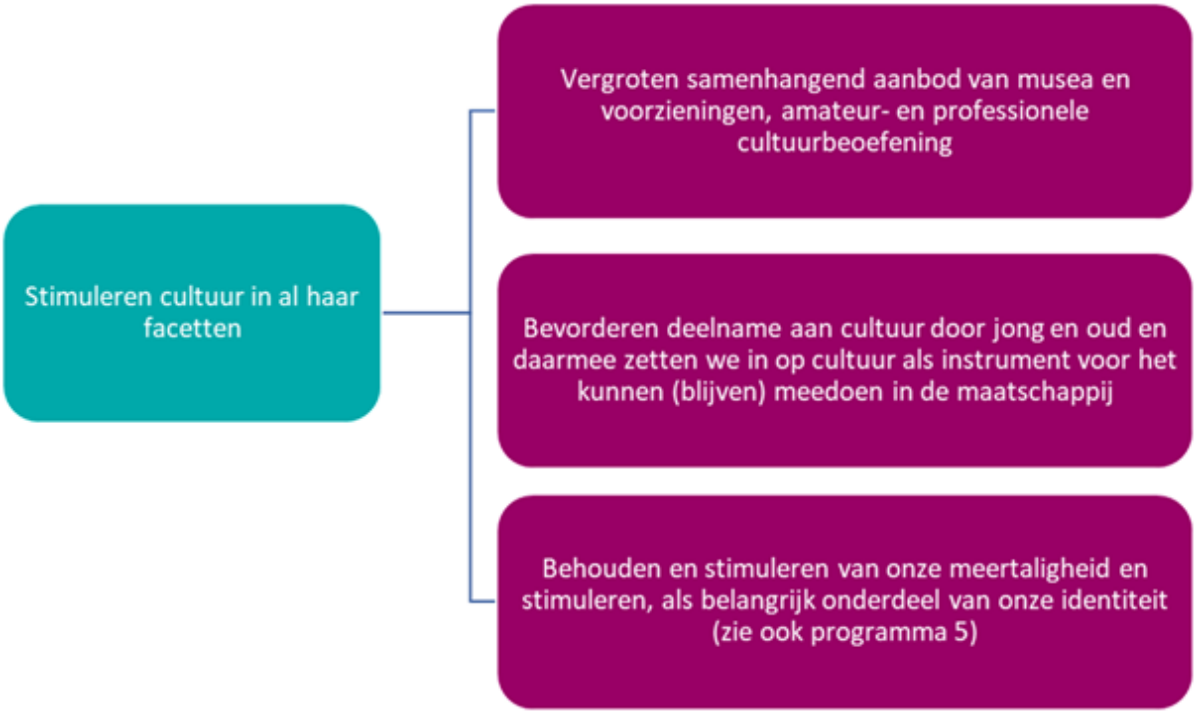
Alle sportvoorzieningen zijn betaalbaar, kwalitatief van hoog niveau, duurzaam en optimaal bezet

- We ondersteunen sportverenigingen bij het verduurzamen van hun sportaccommodatie.
- We stimuleren samenwerking , vooral bij renovatie of nieuwbouw van de accommodatie.

Elke kern heeft een omgeving die uitnodigt om te sporten, te spelen of te bewegen

- We maken in samenwerking met de scholen de schoolpleinen beweegvriendelijker en openbaar toegankelijk.
- We ondersteunen Initiatieven voor spelen en sporten in openbare ruimte.

Cultuur - Wat willen we bereiken?

Cultuur - Wat gaan we daar voor doen?

Vergroten samenhangend aanbod van musea en voorzieningen, amateur- en professionele cultuurbeoefening

- We zetten een cultuurcoach in, voor in totaal 1 FTE.
- We overleggen periodiek met het cultuurveld (Cultuurplatform Waadhoeke).
- We geven structurele en incidentele subsidies t.b.v. cultuurveld.
- We maken jaarlijkse prestatieafspraken met de professionele instellingen.

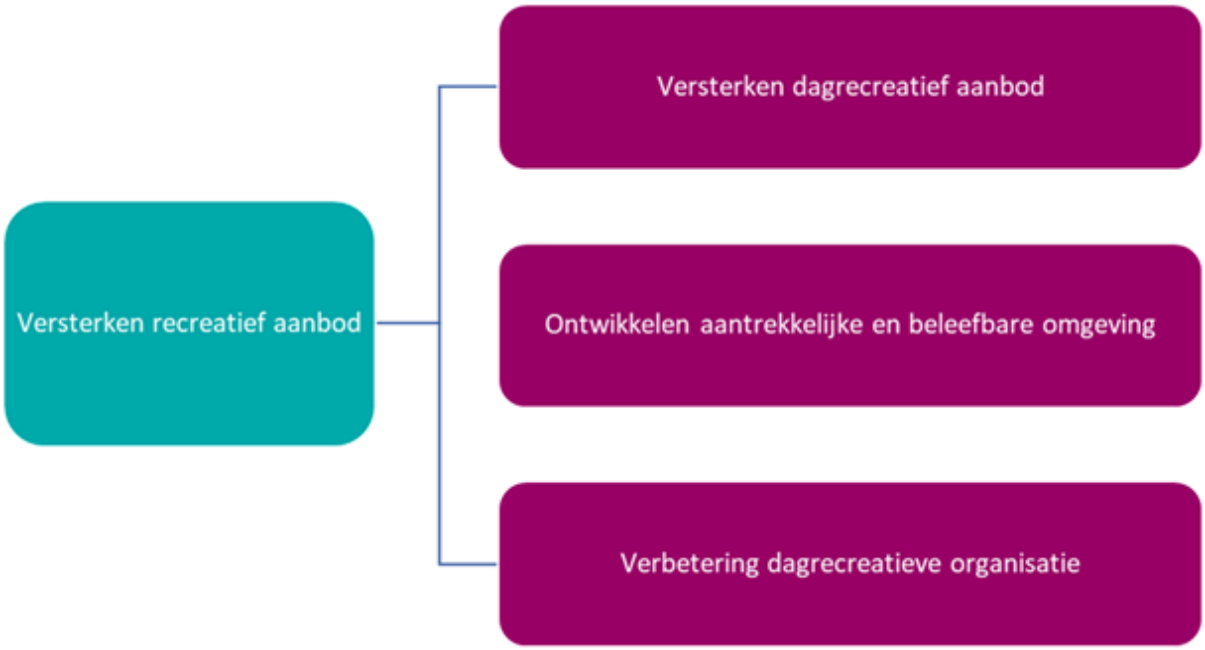
Bevorderen deelname aan cultuur door jong en oud en daarmee zetten we in op cultuur als instrument voor het kunnen (blijven) meedoen in de maatschappij

- We geven een jaarlijkse bijdrage aan de coördinatie van het cultuureducatieprogramma.
- We maken subsidieregelingen voor nieuwe culturele initiatieven en activiteiten en voeren deze uit.
- We geven een jaarlijkse bijdrage aan zowel het volwassenen- als kinderfonds sport & cultuur.
- We zetten een deel van de formatie ‘cultuurcoach’ in op dit thema.
- We zetten een jaarlijkse cultuuragenda op.

Behouden en stimuleren van onze meertaligheid en stimuleren, als belangrijk onderdeel van onze identiteit (zie ook programma 5)

- We stellen een meertaligheid coördinator aan.
- We geven uitvoering aan de taalcampagne.
- We subsidieren Bildts Aigene.

Recreatie - Wat willen we bereiken?

Recreatie - Wat gaan we daar voor doen?

Versterken dagrecreatief aanbod

- We zetten in op productontwikkeling op basis van beleving/verhalen zowel voor Franeker als het landschap.
- We zetten in op productontwikkeling aan de waddenkust met passende activiteiten die de beleving van rust en ruimte versterken.
- We verkennen bredere openstelling van bezienswaardigheden en attracties met eigenaren/beheerders.

Ontwikkelen aantrekkelijke en beleefbare omgeving

- We versterken het centrum van Franeker.
- We benutten de kansen op het gebied van waterrecreatie.
- We maken het landschap en de cultuurhistorie van de streken/dorpen beleefbaar en zichtbaar.
- We stimuleren/faciliteren van de inzet van cultureel/industrieel/agrarisch erfgoed/panden voor recreatief gebruik.

Verbetering dagrecreatieve organisatie

- We ontwikkelen optimale routevoorzieningen.
- We ontwikkelen clusters van voorzieningen. (Toeristische Overstap Punten) oftewel TOPS op strategische plekken langs bekende routes.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten	-9.249	-10.336	-9.617	-9.315	-9.315	-9.315
Baten	945	658	810	810	810	810
Saldo voor bestemming	**-8.305**	**-9.678**	**-8.806**	**-8.505**	**-8.505**	**-8.505**
Dotatie/beschikking reserves	489	1.557	168	168	168	168
Saldo na bestemming	**-7.816**	**-8.121**	**-8.639**	**-8.337**	**-8.337**	**-8.337**

In bovenstaande cijfers zijn de volgende wensen uit Kadernota 2022-2025 opgenomen (bedragen x € 1):

Programma 6 Structurele wensen	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025
Buurtsportcoaches beweegteam Waadhoeke	-22.000	-22.000	-22.000	-22.000
Totaal	**-22.000**	**-22.000**	**-22.000**	**-22.000**

Programma 6 Incidentele wensen	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025
Theater De Koornbeurs	-37.500			
Extra onderhoud De Koornbeurs	-250.000			
Uitvoering taalbeleid	-10.000			
Totaal	**-297.500**			

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

5.1	Sportbeleid en activering
5.2	Sportaccommodaties
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
5.4	Musea
5.5	Cultureel erfgoed
5.6	Media
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Beleidsindicatoren

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Niet-sporters	%	54,6	49,3	Gezondheids-monitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	2016	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Programma 7 Sociaal Domein

Hoofdkenmerken
Het doel van dit programma is, dat de gemeente zich inzet voor het faciliteren en realiseren van de participatiesamenleving. Met als resultaat dat iedereen in Waadhoeke meedoet en wel op eigen wijze én dat er een vangnet is voor die personen die tussen wal en schip dreigen te raken. Dit doen we zeker niet alleen, maar samen met onze lokale en regionale partners. Onze ambitie hier in is, het realiseren van een sluitende keten waarin voorzieningen beschikbaar zijn voor iedereen en op maat indien nodig.

Specifieke wetgeving die bepalend zijn voor deze opdracht en koers zijn: de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO), de Participatiewet en de Wet Inburgering nieuwkomers. Iedere wet heeft zijn eigen opgave, zoals “veilig en gezond opgroeien” ingevolge de Jeugdwet. Zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen, regie voeren en meedoen zoals de WMO beoogt. Het bieden van bestaanszekerheid en het stimuleren tot het verkrijgen van eigen inkomsten ingevolge de Participatiewet. En tot slot het begeleiden van nieuwe inwoners met een vluchtelingenachtergrond binnen onze gemeente.

Voor de uitvoering in het sociaal domein hanteren we de volgende uitgangspunten:
- De budgetten worden zoveel mogelijk ontschot ingezet.
- De toegang tot zorg is eenvoudig geregeld.
- Mantelzorgers en vrijwilligers kunnen ondersteuning en begeleiding krijgen.
- Een proactieve aanpak.
- Nieuwkomers (statushouders) krijgen goede maatschappelijke begeleiding, gericht op participatie en integratie, zodat ze volwaardig mee kunnen doen in de maatschappij. Tevens is het belangrijk dat zij Nederlands leren spreken op het hoogst haalbare niveau.

<u>De opgave 3 x K: kwaliteit, keten en kosten in balans</u>
In het sociale domein intensiveren we onze inzet op transformatie; anders denken, anders doen. De kaders hiervoor zijn vastgesteld in de Lokale Inclusie agenda “En nu aan de slag”. We ontwikkelen nieuwe vormen en werkwijzen om hulp en ondersteuning op maat te bieden. Waarbij gestuurd wordt op kwaliteit en resultaat van de ondersteuning, de keten verstevigd wordt (i.v.m. dekkend zorglandschap) en kosten in balans zijn.

Leidende principes hierbij zijn: vraaggestuurd, versterkend en duurzaam. Voor vraaggestuurd en versterkend is het vertrekpunt: wat is de beste oplossing voor deze persoon/dit gezin in deze specifieke situatie gericht op het verkrijgen/behoud van eigen kracht en regie. Dus wat kunnen mensen zelf, waar zijn leemtes en wat is een passend (tijdelijk) aanvullend aanbod.
En duurzaam, omdat het noodzakelijk is om te kunnen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Zoals de vergrijzing en ontgroening binnen onze gemeente, bijstelling van budgetten door het rijk en het karakter van deze wetgeving. Het zijn namelijk open-einde regelingen en dat betekent dat de gemeente een zorgplicht heeft.

Dat is nodig om het aanbod goed te laten aansluiten bij de mogelijkheden van de inwoner, maar ook om de kostenstijging in het sociaal domein te beperken. We voeren regelarme projecten uit om daarmee ervaring op te doen. Op sommige terreinen werken we samen met andere gemeenten. Dat geldt bijvoorbeeld voor beschermd wonen. Met ingang van 2023 wordt dit een rechtstreekse gemeentelijke verantwoordelijkheid. Op weer andere terreinen werken we samen met het onderwijsveld. Dat doen we o.a. voor leerlingen die vanwege hun autismebeperking anders tussen wal en schip zouden vallen. En we investeren fors in programma’s om taalachterstand bij jonge kinderen te voorkomen.

Om dit hoofddoel te realiseren en het betaalbaar te houden is een samenhangende benadering nodig. Dat wil zeggen: allereerst is de vraag 'wat kunnen inwoners zelf' en pas daarna de is vraag aan orde 'waarbij is ondersteuning nodig'. En áls ondersteuning nodig is, dan wordt deze zoveel mogelijk geboden vanuit basisvoorzieningen in de gemeente. Zo kan het gebruik van specialistische (en meestal duurdere) ondersteuning verminderen. De gemeentelijke gebiedsteams hebben een cruciale rol in dit proces. Zij zorgen voor maatwerk en signaleren op welke onderdelen de basisvoorzieningen in de gemeente versterkt kunnen worden. We werken ook aan maatwerk via de sociale inclusie agenda. Daarmee sluiten we aan bij de vraag en bij de netwerken in dorpen en wijken.

Bij de inzet van de Wmo (en de Jeugdwet) is de afgelopen jaren te zien geweest dat de vraag naar ondersteuning en de kosten daarvan toenemen. Dit betekent dat wij in een vroegtijdig stadium het kostenverloop moeten monitoren. Daarnaast is het zinvol om tijdig, preventief, een goede analyse te maken van de zichtbare actuele kosten en de verwachte trends. Het is van belang dat we in beeld krijgen aan welke 'knoppen we kunnen draaien' om de kostenstijging op de korte en lange termijn beheersbaar te houden.

Het kostenaspect is één kant van de medaille. Als gemeente werken we vanuit de visie dat inwoners naar eigen vermogen en naar eigen keuze en verantwoordelijkheid hun leven kunnen invullen; de participatiesamenleving. Voor inwoners die daartoe niet in staat zijn, is er een vangnet beschikbaar. Dit is een vangnet van voorzieningen die op maat ondersteunen bij zelfredzaamheid en participatie van inwoners die dat nodig hebben. De huidige toenemende inzet van maatwerkvoorzieningen roept de vraag op of we wel op de goede weg zijn naar het realiseren van deze visie. Steeds vaker lijkt ondersteuning op maat nodig te zijn. Dit kan het gevolg zijn van de demografische ontwikkeling, maar laat onverlet dat het doel van de gemeente is om de eigen kracht en samenleving te versterken en om te voorkomen dat inwoners een onevenredig beroep moeten doen op het vangnet.

<u>Sturing sociaal domein</u>
Op grond van het coalitieakkoord 2018-2022 is onderzocht hoe de gemeentelijke regie en sturing in het sociaal domein versterkt kan worden. De gemeenteraad heeft in dit kader besloten om de huidige GR Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân per 1 januari 2021 om te vormen tot een zgn. Bedrijfsvoeringsorganisatie. Daarmee is de sturing en besluitvorming over beleid inzake de Participatiewet, de Wmo en de Jeugdwet bij de gemeenteraad komen te liggen. De raad stelt het beleid en de verordeningen vast, het college van B&W de Beleidsregels. De uitvoering blijft plaatsvinden bij de gemeentelijke Gebiedsteams en bij de Dienst. De Dienst blijft tevens een aantal backofficetaken voor de gemeente vervullen, zoals monitoring.

Uit oogpunt van kosten- en risicobeheersing is de P&C cyclus tussen gemeente en Dienst SoZaWe geïntensiveerd. Er is een monitoringsoverleg dat gericht is op analyse van trends en ontwikkeling in de zorgvraag, met name in het jeugddomein. Op basis hiervan kunnen begrotingsafwijkingen eerder worden gesignaleerd en zo mogelijk worden bijgestuurd.

Daarnaast vindt er een doorlopende analyse en evaluatie plaats van data en signalen. Hierbij maken we onder andere gebruik van de databestanden van de Dienst, maar bijvoorbeeld ook van het dashboard van de cliëntervaringsonderzoeken. Er vindt continu optimalisatie en facilitatie plaats van de keten van melding van de inwoner tot ondersteuning door de zorgaanbieder. Denk hierbij aan de rol van de gebiedsteams, ondersteuning van de gebiedsteams, de inhoud van de beschikking, bezwaar en beroep, contractmanagement, toezicht en handhaving.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord Waadhoeke 2018-2022;

- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Beleidsnotitie ondersteuning en waardering voor Mantelzorgers 2021-2025
- Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning 2021
- Verordening maatschappelijke ondersteuning 2021
- Financieel besluit Maatschappelijke ondersteuning 2021
- Inkoopstrategie Huishoudelijke Hulp
- Inkoopstrategie Beschermd Wonen
- Verordening Adviesraad Sociaal Domein Noardwest Fryslân 2021
- Convenant Actieprogramma Weer Thuis (wordt in sep vastgesteld)
- Jeugdwet 2015
- Participatiewet
- Wet inburgering 2022
- Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening
- Dienstregeling Schuldhulpverlening 2018 - 2022
- Waadhoeke Hartveilig, het gemeentelijke AED-beleid;
- Armoedebeleid Waadhoeke;
- Verordening Anti-discriminatievoorziening Waadhoeke;
- Nota gezondheidsbevordering in Waadhoeke 2018-2021;
- Nota ‘vaststellen en doorpakken’, uitgangspunten sociaal domein in Noordwest Friesland;
- Implementatieplan ‘aan de slag met inburgering’
- Notitie Sociale Inclusie Agenda "... en nu aan de slag!"

Ontwikkelingen

Sociale inclusie

Om de maatschappelijke opgaven in het sociaal domein scherper in beeld te krijgen is in 2020 een procesaanpak gestart, samen met ketenpartners en inwoners. De coronapandemie heeft in deze een vertragende rol gehad. De sociale inclusie agenda krijgt in 2022 vervolg in een aantal projecten.

Coronaherstelplan

Vanuit het Rijk worden middelen beschikbaar gesteld om de negatieve gevolgen van de coronapandemie beperkt te houden. Deze middelen kunnen worden ingezet voor het bevorderen van het welzijn van jeugdigden, stimulering van ontmoeting en begeleiding van kwetsbare groepen en het ondersteunen en bevorderen van een gezonde leefstijl. Het laatste kwartaal van 2021 is er een coronaherstelplan opgesteld dat in 2021 en 2022 zal worden uitgevoerd.

Participatie

Het aanbod van werkzoekenden verandert. Er komen steeds meer mensen met grotere afstand tot de arbeidsmarkt. De complexiteit neemt toe en de financiële uitdaging is groot. Dit wordt naar verwachting versterkt door de Corona-crisis.

De gevolgen van het sluiten van de instroom in de sociale werkvoorziening (Wsw) worden steeds meer merkbaar. Deze sluiting neemt de behoefte aan plekken voor beschut werk niet weg. De gemeenten in de GR Fryslân West besluiten in 2021 op basis van een uitgewerkte businesscase voor de publieke organisatie werkleerbedrijf Fryslan West over de toekomstige uitvoering van de Participatiewet. Bij de implementatie in 2022 worden adviezen uit recent extern onderzoek naar financiën, sturing en governance van de GR Fryslân West en de NV Empatec betrokken.

Maatschappelijke diensttijd

Specifiek voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar die een (on)vrijwillig tussenjaar hebben, doet Waadhoeke samen met twee andere Friese gemeenten mee aan het landelijke proeftuin-project Maatschappelijke Diensttijd. Via dit project leren jongeren de eigen (arbeidsmarkt-)regio beter

kennen, hun netwerk en kansen te vergroten en stage-ervaring op te doen. Zij vullen hun cv aan met certificaten die zij behalen bij workshops en gastorganisaties. Dit project loopt tot september 2021. Er is een nieuwe aanvraag gedaan voor de periode 2022 -2024.

Asielzoekers en nieuwkomers

Asielzoekers

De opgelopen achterstanden bij de IND in asielprocedures zijn nog niet ingehaald. Met een beoogde tijdwinst is de werkwijze van de Taskforce van de IND aangepast. De inspectie van JenV volgt deze maatregelen. Het COA is actief op zoek naar meer opvangplekken. Het AZC in St.-Annaparochie is nagenoeg volledig bezet. Er zijn nog steeds bewoners die al meer dan een jaar wachten op de start van hun asielprocedure.

Nieuwkomers

Elke gemeente is verplicht naar verhouding van het aantal inwoners nieuwkomers (vergunninghouders) te huisvesten. Het Rijk legt hiervoor een halfjaarlijkse taakstelling op. Op basis van die taakstelling worden nieuwkomers door het COA gekoppeld aan onze gemeente. Deze koppelingen vinden vooralsnog plaats vanuit AZC's door het hele land maar we maken ons hard voor koppelingen van nieuwkomers vanuit het AZC in Sint Annaparochie. De taakstelling voor 2022 wordt naar verwachting lager dan de taakstelling van 2021.

Inburgeren

De datum van implementatie van de nieuwe wet inburgering is verschoven van 2 juli 2021 naar 1 januari 2022 en is nu definitief vastgesteld. De gemeente krijgt de regie op de inburgering en de wettelijke plicht tijdig te voorzien in een passend inburgeringsaanbod.
De trajecten worden meer ingebed in het sociaal domein, in het bijzonder de participatiewet, met als doel om alle inburgeringsplichtigen snel en volwaardig mee te laten doen in de Nederlandse maatschappij, liefst via betaald werk.

Kosten Sociaal Domein- Jeugdwet

We willen de inzet van de praktijkondersteuner huisarts (POH-er) Jeugd & Gezin bij huisartsenpraktijken verder uitrollen. Deze praktijkondersteuner biedt samen met de huisarts de huisartsenzorg voor patiënten van 0-18 jaar met (lichte, veelvoorkomende) psychische problematiek. De inzet van een POH-ers jeugd kan de ondersteuning laagdrempeliger maken en in veel gevallen doorverwijzing naar zwaardere en duurdere hulp voorkomen.
Uit oogpunt van kosten- en risicobeheersing is de P&C cyclus tussen gemeente en Dienst SoZaWe geïntensiveerd. Er is een monitoringsoverleg dat gericht is op analyse van trends en ontwikkeling in de zorgvraag, met name in het jeugddomein. Op basis hiervan kunnen begrotingsafwijkingen eerder worden gesignaleerd en zo mogelijk worden bijgestuurd.
Ook wordt er verder gewerkt aan het optimaliseren van de sluitende keten Jeugd in relatie tot SDF-Fryslân en de lokale toegang en voorzieningen. we blijven inzetten op het verstevigen van de samenwerking Onderwijs en Jeugd middels het nationaal onderwijs programma (NOP).

Ook de domein overstijgende samenwerking is belangrijk. Een Friese samenwerkingsagenda wordt opgesteld door de Friese gemeenten en zorgverzekeraar/zorgkantoor dat gaat over de gezamenlijke ambities op het gebied van ouderen, jeugd, GGZ en preventie.
Eén van de onderwerpen in VFG-verband is de Hervormingsagenda Jeugd. Hieraan verbonden is de term 3 x K. Sturen op Kwaliteit, verstevigen van de Keten (dekkend zorglandschap) en grip op Kosten.

Zo lang mogelijk thuis wonen en meedoen aan de samenleving

In 2021 heeft een evaluatie plaatsgevonden van de maatwerkvoorzieningen 'Dagactiviteit'. In 2022 geven we hier een vervolg aan en beogen we te komen tot een betere verbinding tussen participatie vanuit de Wmo 2015 en participatie vanuit de Participatiewet. Het doel is dat inwoners met een

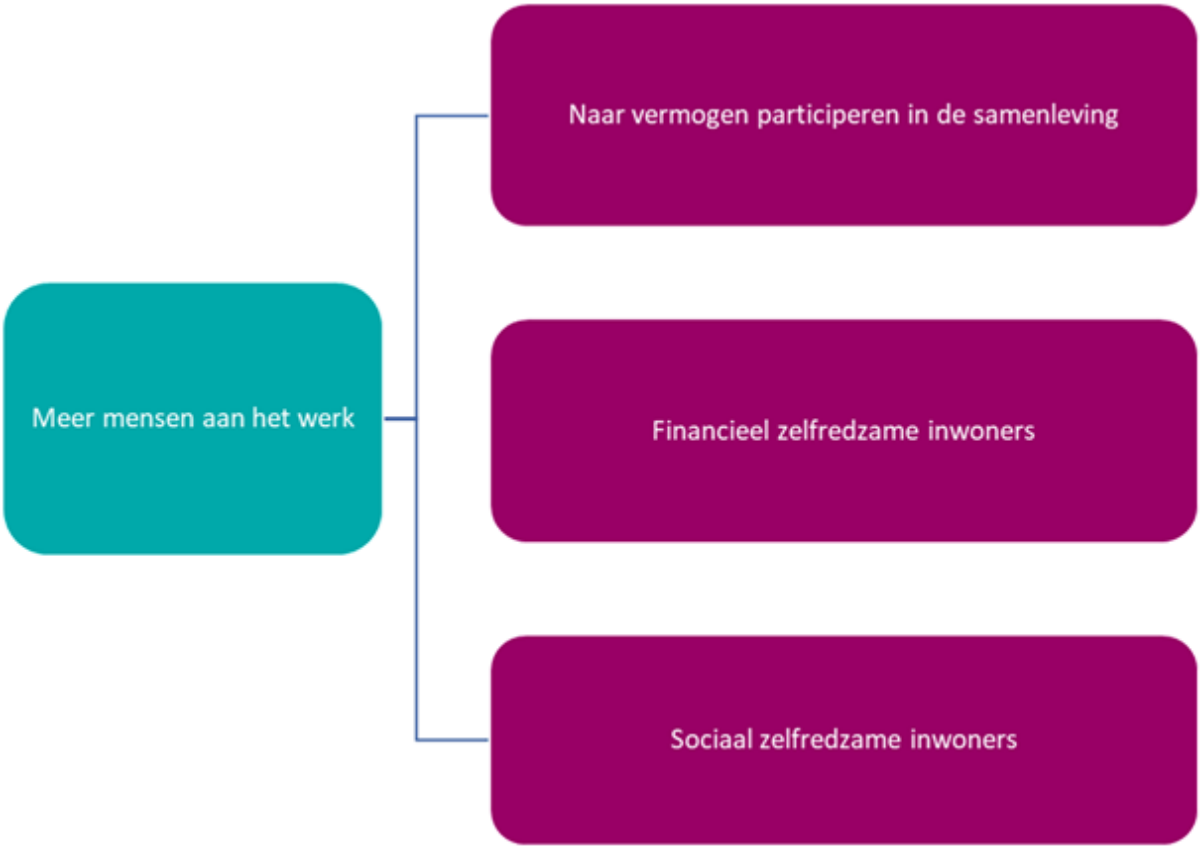
beperking of een belemmering kunnen werken aan meer structuur in de dag en een zinvolle dag invulling en waar mogelijk de stap naar vrijwilligerswerk of betaald werk gemakkelijker kunnen maken.

Verder staat de nieuwe inkoop begeleiding op het programma welke in 2021 is geëvalueerd. De bedoeling is dat deze goed aansluit bij de behoefte van onze inwoners en bij de nieuwe producten van ambulant beschermd wonen (Jong Thuis en Thuisbasis), het convenant Actieprogramma Weer Thuis en het landelijk programma Langer Thuis Wonen. Oftewel, inzet op ambulantisering, prettig wonen en een “zachte landing” in de wijk.

Tot op heden worden Beschermd wonen (BW) en Maatschappelijke opvang (MO) uitgevoerd via de Centrumgemeenten, in ons geval Leeuwarden. Met ingang van 2023 worden de individuele gemeenten verantwoordelijk voor alle nieuwe instroom in BW. Vooralsnog blijft de MO een taak voor de centrumgemeente. Met het verleggen van verantwoordelijkheden naar de gemeenten wordt betere aansluiting bij de eigen leefomgeving en dus langer zelfstandig thuis wonen beoogd. De financiële middelen gaan gefaseerd, in 10 jaar, over van de centrumgemeente naar de afzonderlijke gemeenten. De Friese gemeenten hebben een gezamenlijk regioplan BW en MO.

<u>Verstevigen opdrachtgeverschap en sturen op kwaliteit en resultaten</u>
Bij de nieuwe inkoop begeleiding en vervoer wordt beter gestuurd op kwaliteit en resultaten. Dit doen we o.a. door aan de voorkant SMART kwaliteitseisen te stellen en aan de achterkant het contractmanagement en het toezicht te verstevigen. In 2021 hebben wij dit al toegepast bij de inkoop Huishoudelijke Hulp en Beschermd Wonen.

Participatie - Wat willen we bereiken?

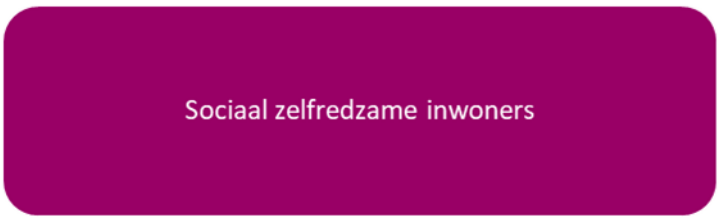
Participatie - Wat gaan we daar voor doen?

- We evalueren en stellen de regelingen kindpakket thuis/participatiefonds en de sociale leningen bij.
- Inwoners die nog niet door kunnen stromen naar regulier werk, bieden we passend alternatief.
- We implementeren de publieke organisatie Werkleerbedrijf Fryslân-west.

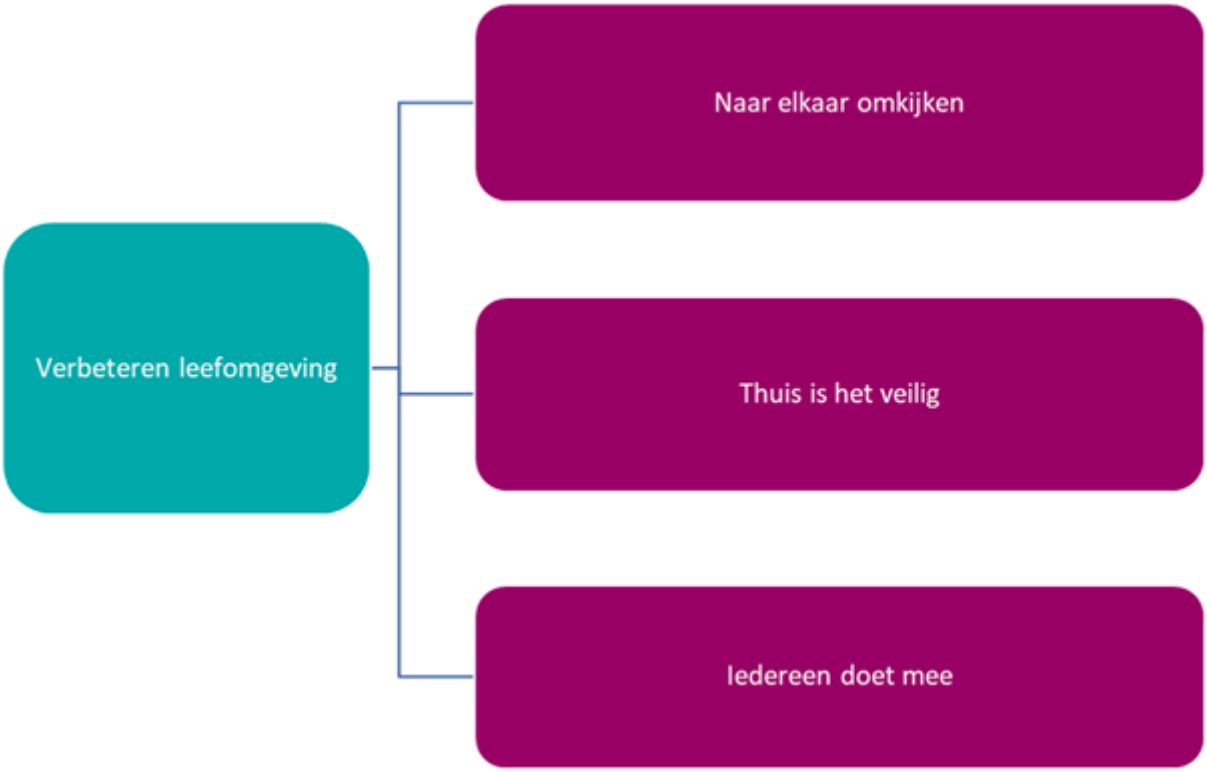

- We herijken de collectieve zorgverzekering voor minima.
- We ontwikkelen werkstimulerende maatregelen.
- We vergroten het bereik van minimaregelingen.
- We bieden ondersteuning voor kinderen in armoede aan middels SAM&.
- We voeren de pilot Vroeg signalering van schulden (looptijd van 1 juli 2021 tot en met 2023) uit. Daarin staat verdere samenwerking met netwerkpartners, zoals woningcorporaties, energieleveranciers en vrijwilligersorganisaties centraal.

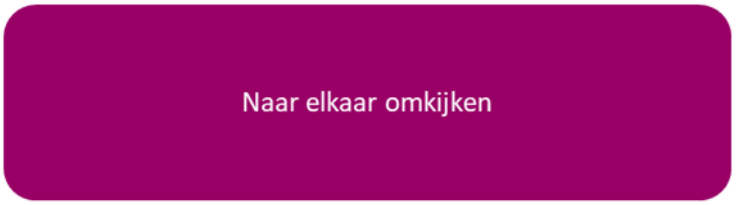

- We verbeteren de vindbaarheid en toegang tot (schuld)hulpverlening voor ondernemers.
- We zetten in op ontmoeting en faciliteren dorpen en wijken passende ontmoetingsplekken, zoals dorpshuizen en MFA's.

Wmo - Wat willen we bereiken?

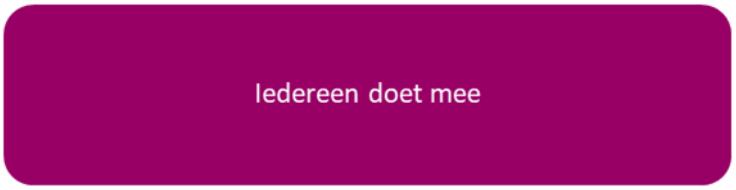
Wmo - Wat gaan we daar voor doen?

- We zorgen ervoor dat het beleid ruimte biedt voor integraal maatwerk.
- We geven advies over de te maken afspraken met woningbouwcorporaties over de leefbaarheid van de omgeving en over het borgen van voldoende woningaanbod voor de diverse doelgroepen die nu of in de toekomst ondersteuning kunnen behoeven bij het zelfstandig thuis wonen; Hierbij proberen we zoveel mogelijk te normaliseren en te de-stigmatiseren.
- We werken samen met uitvoerings- en ketenpartners aan het beheersbaar houden van de kosten en de uitvoering van het sociaal domein met in het bijzonder aandacht voor het voorliggende veld, de huishoudelijke hulp, begeleiding en woonvoorzieningen.

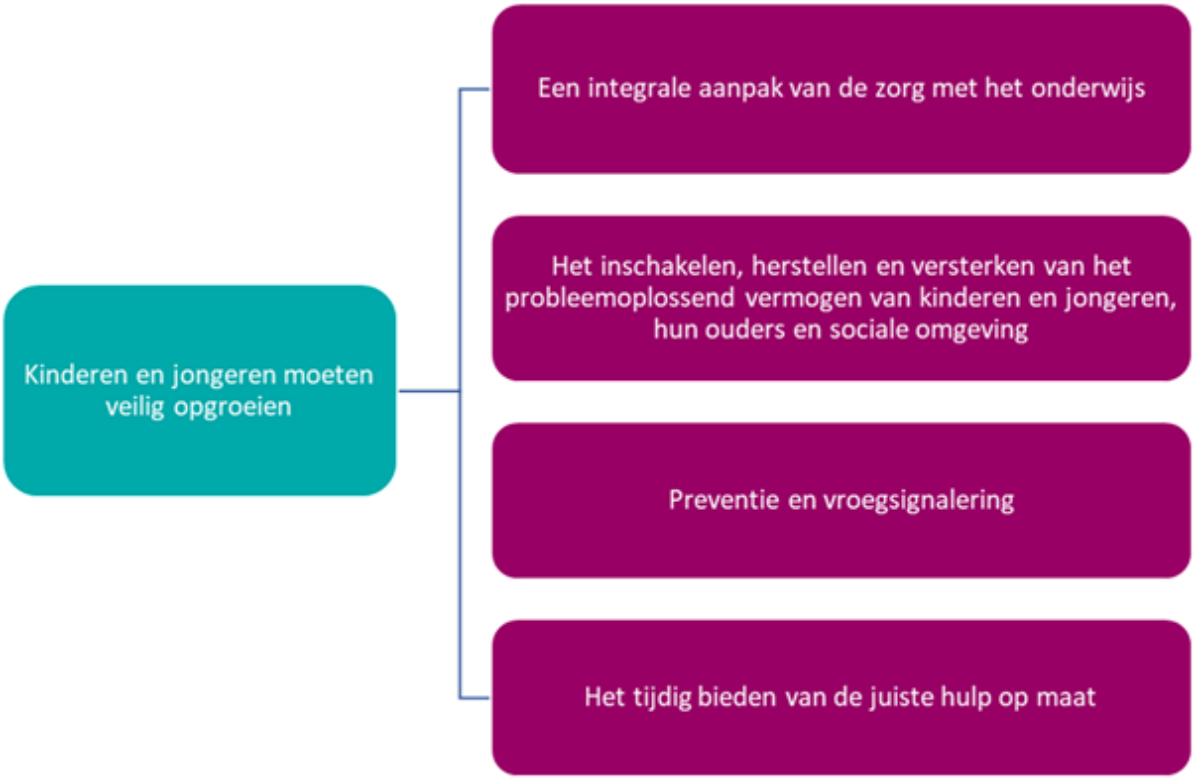

- In 2022 starten we met de inzet van de voorziening Gezond en veilig opgroeien – op maat –.
- Voorbereiding decentralisatie Beschermd Wonen met ingang van 2023.

- We maken samen met ketenpartners een verdere vertaling van het in 2021 vastgestelde mantelzorgbeleid.
- We borgen een structureel mantelzorgnetwerk om kennis en ervaringen over de ondersteuning en waardering van mantelzorgers in de gemeente met elkaar te delen en om indien nodig bij te sturen op beleid.

Jeugd - Wat willen we bereiken?

Jeugd - Wat gaan we daar voor doen?

Een integrale aanpak van de zorg met het onderwijs

- We zorgen samen met het onderwijs voor een domein overstijgende aanpak, waarbij er wordt genormaliseerd, ontzorgd en gedemedicaliseerd.

Het inschakelen, herstellen en versterken van het probleemoplossend vermogen van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving

- We versterken de omgeving van het kind waarbij het kind in het gezin centraal staat.

Preventie en vroegsignalering

- We versterken en zetten in op het voorliggend veld om het kind van zijn zorgen te ontlasten (o.a. mantelzorg) en zich te kunnen ontwikkelen.

- We evalueren en analyseren van het aanbod “voorliggende veld”/algemene voorzieningen voor Noardwest Fryslân.

Het tijdig bieden van de juiste hulp op maat

- We evalueren en zetten in op de POH.
- We continueren de inzet van professionals (waaronder gebiedsteammedewerkers) op de scholen en kinderopvang.
- We nemen actief deel aan provinciale werkgroepen (o.a. GIA, onderwijs/zorg, pleegzorg, hervormingsagenda).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Lasten	-67.749	-66.897	-63.273	-63.044	-62.805	-62.553
Baten	22.182	19.230	17.098	17.098	17.098	17.098
Saldo voor bestemming	**-45.567**	**-47.668**	**-46.174**	**-45.946**	**-45.707**	**-45.455**
Dotatie/beschikking reserves	1.875	2.370	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-43.693**	**-45.297**	**-46.174**	**-45.946**	**-45.707**	**-45.455**

Taakvelden
In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
6.2	Wijkteams
6.3	Inkomensregelingen
6.4	Begeleide participatie
6.5	Arbeidsparticipatie
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
6.81	Geëscaleerde zorg 18+
6.82	Geëscaleerde zorg 18-

Beleidsindicatoren

Programma 7 Sociaal domein						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Jongeren met delict voor rechter	%	1	1	CBS Jeugd	2019	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Kinderen in uitkeringsgezin	%	6	6	CBS Jeugd	2019	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
Werkloze jongeren	%	2	2	CBS Jeugd	2019	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
Netto arbeidsparticipatie	%	67,6	68,4	CBS - Arbeidsdeelname	2020	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	440,3	459,7	CBS - Participatiewet	2020	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Lopende reintegratie-voorzieningen	Per 10.000 inwoners	278,5	202	CBS - Participatiewet	2020	Het aantal reintegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	9,8	11,9	CBS Jeugd	2020	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014).
Jongeren met jeugdbescherming	%	1,4	1,2	CBS Jeugd	2020	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen.

Programma 7 Sociaal domein						
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,2	0,4	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	2020	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Per 10.000 inwoners	690	700	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	2020	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maat-werkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde ge-baseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Programma 8 Volksgezondheid en Milieu

Hoofdkenmerken
Dit programma omvat Volksgezondheid, Riolering, Milieubeheer, Afvalinzameling en –verwerking, Toezicht en handhaving en Begraafplaatsen.

Voor wat betreft milieu en duurzaamheid is het uitgangspunt, om samen op weg te gaan naar een gezonde, schone, veilige en duurzame leef- en, woonomgeving en die voor de huidige en de komende generaties te behouden. Onder gezond wordt verstaan dat tenminste wordt voldaan aan de wettelijke omgevingseisen ten aanzien van bodem, water, geluid, licht, geur, luchtkwaliteit en veiligheid.

Het onderdeel volksgezondheid in dit programma raakt aan de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van preventieve en curatieve voorzieningen op het terrein van geestelijke en lichamelijke gezondheid voor haar inwoners, op grond van de Wet Publieke Gezondheid.

Voor wat betreft rioleringen ligt het zwaartepunt van het beleid op adequate uitvoering van de wettelijke taken zoals genoemd in de Waterwet, Wet gemeentelijke watertaken, Wet Milieubeheer en de Europese Kaderrichtlijn Water.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Biodiversiteit Actieplan;
- Duurzaamheidsagenda Waadhoeke;
- Waterwet;
- Europese Kaderrichtlijn Water (KRW);
- Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
- Fries Bestuursakkoord Water (FBWK);
- Wet Milieubeheer;
- Wet op de waterhuishouding;
- Wet Gemeentelijke Watertaken;
- Landelijk beleid: NMP 4+;
- Provinciaal Milieubeleid;
- WABO (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht);
- Klimaatakkoord 2019;
- Energieakkoord voor Duurzame Groei (landelijk);
- RES 1.0 (regionale energie strategie);
- Nota Gezondheidsbevordering in Waadhoeke 2018-2021;
- Nota AED.

Ontwikkelingen
Milieu
Gemeente Waadhoeke bevindt zich op dit moment in een wereldwijde transitie naar een duurzame samenleving. Vanuit de gemeente stimuleren we deze transitie en zorgen we voor structureel en eenduidig beleid waar inwoners en bedrijven op kunnen bouwen. Want de kracht van deze verandering ligt bij de samenleving. Waadhoeke legt hierbij een focus op de thema's Enerzjy, Grien, Offal en 'sels oars'. We streven ernaar om als gemeente zelf het goede voorbeeld te zijn voor duurzaam handelen.

Enerzjy
Als gemeente willen we in 2040 energie neutraal zijn. Dat betekent dat we in 2040 alle energie die we op dat moment verbruiken ook duurzaam opwekken. Dat gaan we niet alleen doen door alles op te wekken, maar allereerst door te besparen. Ten opzichte van 2017 willen we in 2040 een derde gaan besparen in de gebouwde omgeving, bij bedrijven, in de landbouw en met nieuwe vormen van mobiliteit. Voor de gebouwde omgeving stellen we daarvoor in 2021 de Transitie Visie Warmte (TVW) vast.

Daarnaast hebben we, om duurzame opwek te realiseren, de denkrichting 'energielandschap Waadhoeke' geïntroduceerd. Deze denkrichting is een eerste stap in het proces om de ambities uit de Duurzaamheidsagenda te realiseren en een bijdrage te leveren aan de RES.

Alle Friese gemeenten hebben, samen met de provincie en het waterschap, in 2021 de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 opgesteld met daarin het Friese bod voor het opwekken van duurzame energie. Dit moet bijdragen aan het landelijke Klimaatakkoord. Op middellange termijn is het doel om in 2030 49% minder CO2 uit te stoten dan in 1990. In 2050 moet dat 95% zijn en moeten we geen gebruik meer maken van fossiele brandstoffen.

Grien
Het verdwijnen van biodiversiteit is naast klimaatverandering een van de meest urgente duurzaamheidsproblemen van deze tijd. Met het eigen biodiversiteitsactieplan (BAP) zet Waadhoeke in op biodiversiteitsherstel. Daarnaast ontstaan er relatief veel groene initiatieven vanuit de samenleving. Voor deze initiatieven wordt er regelmatig een beroep gedaan op het dorpen- en wijkenfonds van Waadhoeke. Ook binnen het gemeentelijk groenbeheer is steeds meer aandacht voor ecologisch (berm) beheer en biodiversiteit.

Ôffal
Een ander belangrijk punt in de komende jaren is de transitie van afvalstof naar grondstof, de circulaire economie. Gezondheid (in relatie tot milieuthema's zoals luchtkwaliteit) en veiligheid vormen belangrijke pijlers van het toekomstig milieubeleid. Om dit proces te vergemakkelijken is het Rijk van plan de wet- en regelgeving te vereenvoudigen en te vernieuwen (Omgevingswet) en door digitalisering de toegankelijkheid van milieu-informatie te vergroten. Dit heeft gevolgen voor de gemeentelijke (milieu)taken nu en in de toekomst.

<u>FairTrade</u>
In 2019 heeft gemeente Waadhoeke de titel FairTrade Gemeente behaald. Als gemeente moeten we jaarlijks aan bepaalde eisen voldoen om deze titel vast te houden. Hiervoor worden jaarlijks zowel intern als extern activiteiten georganiseerd.

<u>Vergunningverlening, toezicht en handhaving</u>
Naar verwachting treedt per 1 juli 2022 de Omgevingswet in werking. De implementatie van de Omgevingswet raakt naast de gemeente ook de adviserende en uitvoerende rol van de Friese uitvoeringsdienst Milieu en omgeving (FUMO). Zo moeten er afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld de gewenste advisering over milieuthema's in omgevingsplannen onder de Omgevingswet en het vooroverleg bij een initiatief dat wordt ingediend. Inzet is om in 2022 succesvol volgens de Omgevingswet te werken.

<u>Gas- en zoutwinning</u>
Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (bevoegd gezag Mijnbouwwet) heeft afspraken met Frisia Zout B.V. gemaakt over afbouw en beëindiging van de zoutwinning onder land. Het winningsplan loopt tot 2022 en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) ziet erop toe dat de winning volgens dat winningsplan verloopt en tijdig stopt. Frisia Zout B.V. heeft de vergunningen die

betrekking hebben op de winning en de effecten van winning onder de Waddenzee verkregen. Het betreft het instemmingsbesluit voor het winningsplan en de vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet voor de winning van zout onder de Waddenzee. In 2020 is Frisia Zout gestart met de winning onder de Waddenzee, drie kilometer uit de kust van Harlingen.

Volksgezondheid

Het volksgezondheidsbeleid bestaat grotendeels uit de wettelijke taken op het vlak van Algemene Gezondheidszorg en Jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 19 jarigen (JGZ). De speerpunten zijn gericht op preventie en het verbeteren van een gezonde leefstijl en omgeving. Thema's worden integraal benaderd door volksgezondheid te koppelen aan het brede sociale beleid en de fysieke leefomgeving. Extra aandacht is er voor de aanpak van sociaaleconomische gezondheidsverschillen (GIDS). In 2022 komt er een nieuwe gemeentelijke gezondheidsnota 2022-2026 op basis van het landelijke gezondheidsbeleid.

Riolering

Begin 2020 is het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2020-2024 vastgesteld met aandacht voor de klimaatverandering. Dit plan richt zich op een goede inzameling en verwerking van het stedelijk afvalwater, hoe we omgaan met overtollig hemelwater en hoe we omgaan met grondwater en wie welke verantwoording hierin heeft.

Vanaf 2010 werken wij met onze partners (Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vitens en alle Friese gemeenten) samen aan het uitvoeringsprogramma Fries bestuursakkoord Waterketen (FWBK2). Dit onder de vlag van het Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water (PBOW). In het PBOW is besloten om een nieuw Fries Bestuursakkoord Waterketen op te stellen voor de periode 2021-2025 (FWBK3). Het accent in het FBWK3 zal komen te liggen op twee thema's Klimaatadaptatie en Waterbewustzijn. Door samen te werken streven we samen naar een klimaatbesteding Fryslân in 2050.

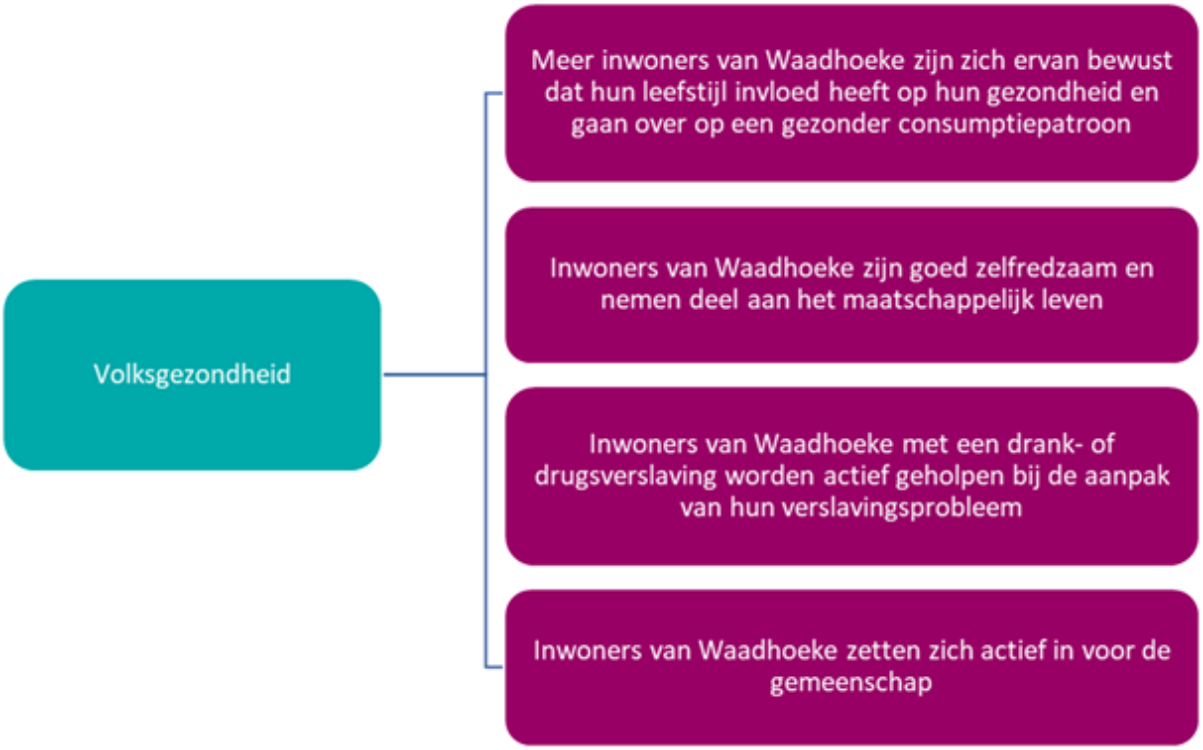
Watergangen

In het kader van Overdracht Stedelijk Water (OSW) in 2016 zijn de hoofdwatergangen en secundaire watergangen in stedelijk gebied (stad en dorpen) door het Wetterskip in beheer en onderhoud overgedragen aan de gemeente(n). Jaarlijks ontvangt Waadhoeke van het Wetterskip een vergoeding voor dat beheer en onderhoud. Daarnaast zijn in deze overeenkomst afspraken gemaakt over het wegwerken van het achterstallig baggerwerk in stedelijk gebied van Waadhoeke voor 2025. Op basis van de kwaliteit van de waterbodem en de hoeveelheid baggerspecie, die we in 2021 inzichtelijk hebben gemaakt door middel van een baggerplan, wordt samen met het waterschap een meerjarenplanning van de baggerwerkzaamheden opgesteld.

Afval

Het afvalstoffenbeleid richt zich op het beperken van het ontstaan van afvalstoffen en het beperken van de milieudruk. Het afvalbeleid is op nationaal niveau verankerd in het Landelijke Afvalbeheerplan 2009 - 2021 (LAP2), de Afvalbrief 2011 van de Staatssecretaris en het programma van Afval naar Grondstof (VANG). De gemeente is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het landelijke afvalbeleid voor huishoudelijk afval. In het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid is de doelstelling opgenomen dat er maximaal 100 kilo restafval per inwoner vrijkomt en ten minste 75% wordt gescheiden vanaf 2021. Het meerjarige uitvoeringsprogramma uit de duurzaamheidsagenda voor het thema afval bevat diverse projecten om dat te bereiken.

Volksgezondheid - Wat willen we bereiken?

Volksgezondheid - Wat gaan we daar voor doen?

Meer inwoners van Waadhoeke zijn zich ervan bewust dat hun leefstijl invloed heeft op hun gezondheid en gaan over op een gezonder consumptiepatroon

- We voeren samen met onze partners een gerichte en indringende preventiecampagne om het hiervoor gestelde doel te realiseren.
- We werken samen met partners aan activiteiten gericht op preventie (meer bewegen, vermindering van roken en alcoholgebruik) en bewustwording.
- We werken samen met partners aan activiteiten gericht op veilig en gezond opgroeien.
- We werken samen met onze partners aan het actieplan Gezond In De Stad (GIDS).
- We gaan verder met de pilot Positieve gezondheid, die tot doel heeft inwoners zoveel mogelijk in staat te stellen tot eigen regie op bevordering van hun gezondheid.
- We nemen als GIDS-gemeente deel aan het Actieprogramma Kansrijke Start van het Ministerie van VWS. Dit programma speelt een belangrijke rol om pasgeboren baby's de 1e 1000 dagen een kansrijke start te geven.
- We actualiseren het beleid op het gebied van volksgezondheid.

Inwoners van Waadhoeke zijn goed zelfredzaam en nemen deel aan het maatschappelijk leven

- We versterken het gebiedsteam verder in het bieden van tijdelijke ondersteuning op maat in situaties waarin dat nodig is.

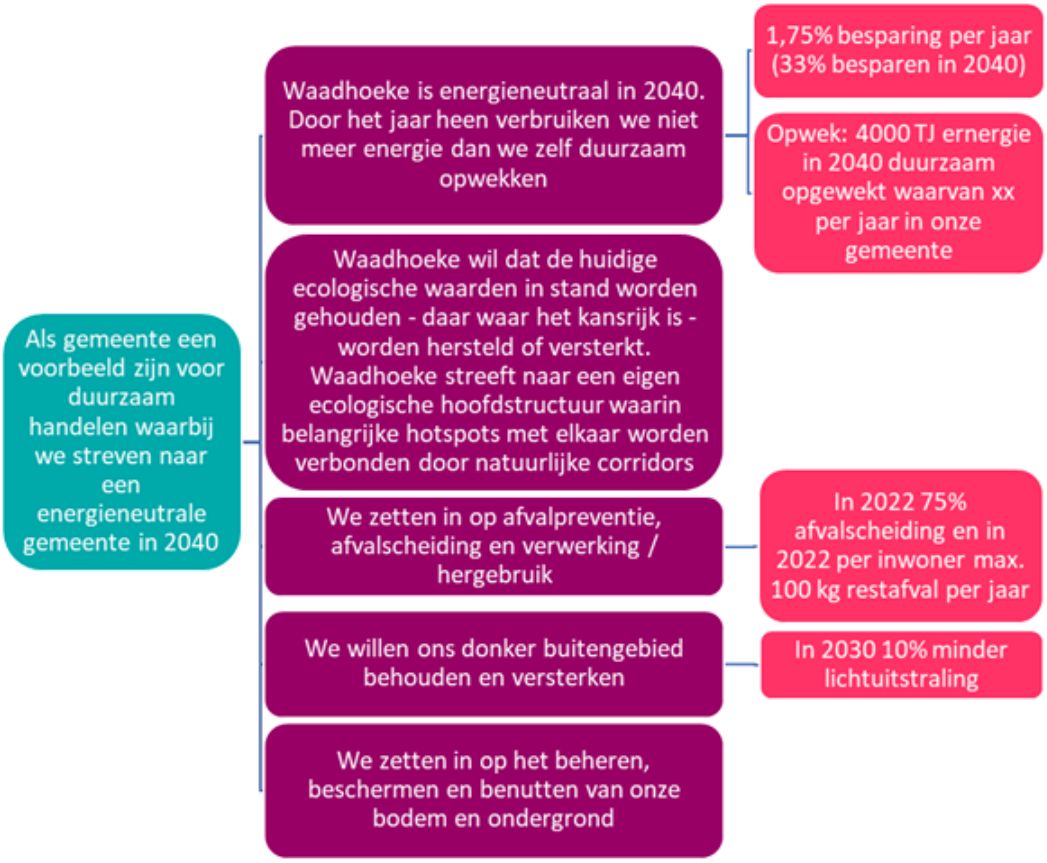
Inwoners van Waadhoeke met een drank- of drugsverslaving worden actief geholpen bij de aanpak van hun verslavingsprobleem

- We zetten meer in op het sneller signaleren van verslavingsproblemen plus het actief aanpakken daarvan.
- We zetten in op preventie bij jongeren inzake alcohol en drugs.

Inwoners van Waadhoeke zetten zich actief in voor de gemeenschap

- We versterken de aandacht van de voorwaarden voor en deelname aan vrijwilligerswerk binnen de gemeenschap.

Milieu - Wat willen we bereiken?

Milieu - Wat gaan we daar voor doen?

Waadhoeke is energieneutraal in 2040. Door het jaar heen verbruiken we niet meer energie dan we zelf duurzaam opwekken

- We trekken een energiecoach aan.
- We zetten in op duurzame inkoopacties.
- We gaan aan de slag met het MKB.
- We ontwikkelen een energieloket.

Waadhoeke wil dat de huidige ecologische waarden in stand worden gehouden - daar waar het kansrijk is - worden hersteld of versterkt. Waadhoeke streeft naar een eigen ecologische hoofdstructuur waarin belangrijke hotspots met elkaar worden verbonden door natuurlijke corridors

- We communiceren over duurzaamheid.
- We nemen deel aan landelijke of regionale campagnes over biodiversiteit.
- We nemen deel aan de Nationale Boomfeestdag.
- We gaan biodiversiteit monitoren om vast te stellen welke invloed de gepleegde inzet op biodiversiteit heeft.
- We hebben aandacht voor kennisoverdracht en bewustwording van biodiversiteit.
- We geven zelf het goede voorbeeld door binnen de eigen organisatie structureel en breed in te zetten op biodiversiteit.

We zetten in op afvalpreventie, afvalscheiding en verwerking / hergebruik

- We nemen deel aan de Zwerfafvalcampagne Friesland Schoon.
- We zetten in op verbetering van afvalscheiding op scholen.
- We maken sorteeranalyses.
- We doen mee aan de Bewustwordingscampagne VANG.
- We zetten in op de optimalisatie van gescheiden inzameling.

We willen ons donker buitengebied behouden en versterken

- We voeren de acties uit uit het beleidsplan Tusken Skimer en Moarnsdage.

We zetten in op het beheren, beschermen en benutten van onze bodem en ondergrond

- We geven uitvoering aan de acties in de bodemvisie.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025
Lasten	-13.400	-13.998	-13.661	-13.700	-13.793	-13.887
Baten	11.610	12.159	12.568	12.662	12.757	12.851
Saldo voor bestemming	**-1.791**	**-1.839**	**-1.093**	**-1.037**	**-1.036**	**-1.036**
Dotatie/beschikking reserves	-190	597	14	0	0	0
Saldo na bestemming	**-1.980**	**-1.242**	**-1.079**	**-1.037**	**-1.036**	**-1.036**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

7.1 Volksgezondheid
7.2 Riolering
7.3 Afval
7.4 Milieubeheer
7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Beleidsindicatoren

Programma 8 Volksgezondheid & Milieu						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	197	161	CBS Statistiek Huishoudelijk afval	2019	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Hoofdkenmerken
Dit programma richt zich op het wonen en de gewenste ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente. Polders, dijken en akkers, watergangen, werelderfgoed de Waddenzee, monumentaal Franeker en de karakteristieke (terp)dorpen: samen typeren ze ons gebied. Ze geven Waadhoeke de ruimtelijke kwaliteit die inwoners en bezoekers zo waarderen.

Er zijn ook ontwikkelingen die hierop van invloed zijn en om aandacht vragen. Denk daarbij aan ontwikkelingen in de landbouw (schaalvergroting, bodemdaling, verzilting, monocultuur, vergroten percelen), de groei van toerisme en recreatie, de demografische ontwikkelingen (minder inwoners, vergrijzing en ontgroening, voorspelde krimp van het aantal huishoudens), de energietransitie en de veranderende woningmarkt.

Het vinden van de juiste balans tussen de diverse belangen met het behoud van de gewenste ruimtelijke kwaliteit is een continue uitdaging.

Bestaand beleid
Bestuurlijke kaders:
- Coalitieakkoord 2018-2022;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Provinciale Verordening Romte;
- Streekplan Provincie Fryslân 2006;
- Vernieuwen in vertrouwen ‘Geluk op 1’, provinciaal bestuursakkoord 2019-2023;
- Woningwet 2015 (kader afspraken gemeenten en corporaties);
- Nieuwe stelsel van het omgevingsrecht (Invoeringswet Omgevingswet);
- Bestemmingsplannen en Structuurvisies;
- Woonvisie Waadhoeke 2020 – 2030 Samen Sterk.

Ontwikkelingen
<u>Wonen</u>
Waadhoeke staat, samen met strategische partners, voor een woningbouwopgave die aan de veranderende vraag en behoeften moet voldoen. De demografische ontwikkelingen (vergrijzing en ontgroening) en de tendens naar energiezuinige woningen spelen daarbij een belangrijke rol. Denk aan herstructurering en kwaliteitsverbetering van de bestaande voorraad. Maar ook aan het realiseren van zorgbestendige woningen, bij voorkeur op inbreidingslocaties. Voor alle ontwikkelingen doet de gemeente dit met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en met aandacht voor duurzaam ontwikkelen en bouwen.

De in 2020 vastgestelde Woonvisie en de daarvoor opgestelde woningmarktanalyse schetsen de ontwikkelingen en de wijze waarop de gemeente met deze vraagstukken om wil gaan.

Hoewel er een trend van dalende inwoneraantallen en een negatieve ontwikkeling van het huishoudens wordt voorspeld geldt dat niet overal in onze gemeente. In 2021 zien we dat de woningmarkt onder druk staat wat terug is te zien in de verkoop van gemeentelijke kavels en het grote aantal ontwikkelingen (woningbouwprogramma).

Hoewel we deze woningvraag graag bedienen blijft de vraag hoe dit zich verhoudt tot de diverse (lange termijn) prognoses. Via lokaal maatwerk en het gedachtegoed 'Ja mits' spelen wij hier zo goed mogelijk op in.

Omgevingswet
De invoeringsdatum van de Omgevingswet is uitgesteld en is nu bepaald op 1 juli 2022.

Met de invoering van de Omgevingswet wordt alle ruimtelijke wet- en regelgeving, waaronder de WABO, WRO, Wet Milieubeheer, Woningwet e.d., vervangen door één wet. Belangrijk instrument is de Omgevingsvisie, een integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Verder zullen de bestemmingsplannen plaats maken voor (integrale) omgevingsplannen.

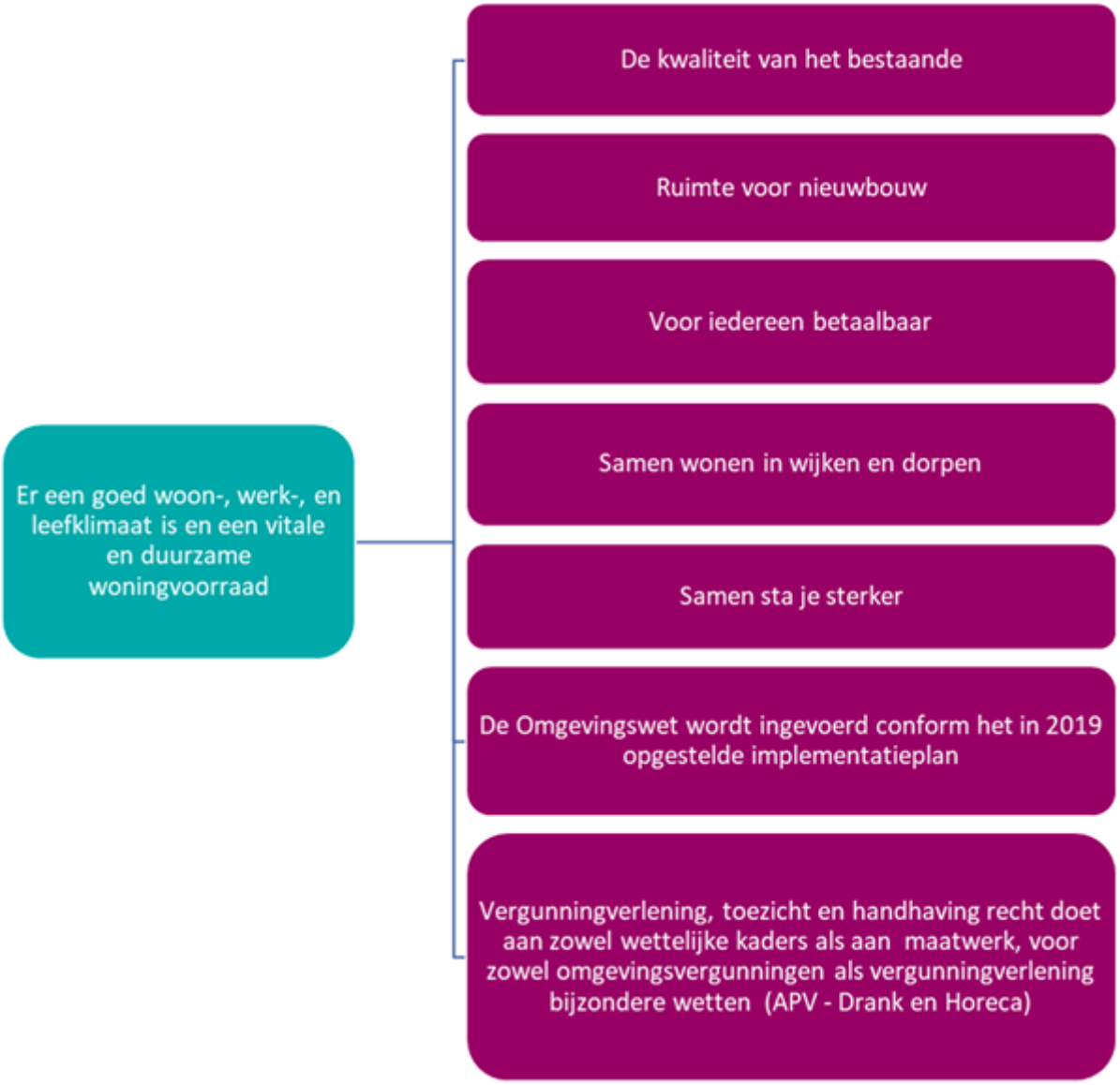
Inmiddels zijn het Ambitiedocument Omgevingswet gemeente Waadhoeke, het Plan van Aanpak voor het opstellen van de Omgevingsvisie en plan van aanpak voor het Omgevingsplan voor Waadhoeke vastgesteld en is een stevige projectstructuur neergezet.

Basis voor het implementatietraject is het daarvoor opgestelde implementatieplan.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
Waadhoeke wil een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Daarvoor is o.a. vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) nodig. In het beleidsplan VTH 2019-2022 zijn doelstellingen beschreven om de bovengenoemde missie te behalen. Jaarlijks wordt dit nader vertaald in een uitvoeringsprogramma. Naast het uitvoeren van de VTH-taken (waarbij de laatste jaren sprake is van een fors aantal aanvragen) ligt de focus op de voorbereiding op de Omgevingswet.

Wet kwaliteitsborging (Wkb)
Gelijk met de start van de Omgevingswet wordt de Wet kwaliteitsborging van kracht. Die wet heeft als doel de bouwkwaliteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Daarnaast wordt de aansprakelijkheid van aannemers ten opzichte van particuliere en professionele opdrachtgevers uitgebreid. Het betekent dat initiatiefnemers zelf een private kwaliteitsborger moeten aantrekken. De kwaliteitsborger doet de toetsing bouwbesluit, maakt een plan en monitort de uitvoering van de bouw werkzaamheden. De gemeentelijke bouwtoezichttaken komen daardoor deels te vervallen. In 2021 is er door middel van pilots geoefend met het gebruik van kwaliteitsborgers. De animo hiervoor is niet groot. Dat heeft mogelijk te maken met het kostenperspectief.

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daar voor doen?

De kwaliteit van het bestaande

- We stellen een monitor op voor de woningmarkt (zowel huur als koop).

Ruimte voor nieuwbouw

- We leveren maatwerk per dorp en wijk vanuit de lokale behoefte.

Voor iedereen betaalbaar

- We brengen als eerste stap het startersvraagstuk inclusief oplossingsmogelijkheden in beeld.
- We overleggen met (markt)partijen om te komen tot betaalbare woonconcepten.

Samen wonen in wijken en dorpen

- We vragen in gesprek met dorpen en wijken, aandacht voor sociale inclusie.
- We ondersteunen en faciliteren dorpen bij initiatieven die de directe leefomgeving verfraaien.
- We dagen inwoners uit om bij nieuwbouw, onderhoud en beheersplannen mee te denken over. de inrichting van de openbare ruimte.
- We nodigen dorpen uit te experimenteren met de uitgangspunten van de Sociale Inclusie agenda.

Samen sta je sterker

- We zetten dorpen coördinatoren in.
- We faciliteren initiatieven en projecten middels het dorpen-, en wijkenfonds.
- We experimenteren met regionale DOM's.
- We ontwikkelen een afwegingskader voor het spreiden van voorzieningen.
- We helpen dorpen(netwerken) graag bij het maken van integrale plannen en ambities met denkkracht, het organiseren van ontmoeting of financiële ondersteuning.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Lasten	-5.072	-6.215	-4.098	-3.048	-2.798	-2.798
Baten	3.125	2.249	1.114	1.114	1.114	1.114
Saldo voor bestemming	**-1.948**	**-3.967**	**-2.984**	**-1.934**	**-1.684**	**-1.684**
Dotatie/beschikking reserves	445	2.428	300	250	0	0
Saldo na bestemming	**-1.502**	**-1.539**	**-2.684**	**-1.684**	**-1.684**	**-1.684**

In bovenstaande cijfers zijn de volgende wensen uit Kadernota 2022-2025 opgenomen (bedragen x € 1):

Programma 9 Structurele wensen	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2022	**2023**	**2024**	**2025**
Platform arbeidsmigranten	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Monitoring woningmarkt	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
Totaal	**-13.000**	**-13.000**	**-13.000**	**-13.000**

Programma 9 Incidentele wensen	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Voeding Stads- en dorpsvernieuwingsfonds	-700.000			
Dorpen- en wijkenfonds 2022	-300.000			
Totaal	**-1.000.000**			

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

8.1 Ruimtelijke ordening
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
8.3 Wonen en bouwen

Beleidsindicatoren

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	173	270	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	2020	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	7,1	8,9	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	2020	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Demografische druk	%	80,1	70,1	CBS Bevolkings-statistiek	2021	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
Gemeentelijke woonlasten één-persoonshuis-houden	€	707	733	COELO, Groningen	2021	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)

Algemene Dekkingsmiddelen

Inleiding
De belangrijkste onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen zijn de uitkeringen uit het gemeentefonds en de vrij besteedbare lokale heffingen. Deze inkomsten worden niet toegerekend aan één of meerdere programma's omdat ze vrij besteedbaar zijn.

Uitkeringen Gemeentefonds
De grootste inkomstenbron van de gemeente is het gemeentefonds. In deze programmabegroting is de meicirculaire 2021 meerjarig verwerkt. De mutaties zijn per saldo voor alle jaren positief en bestaan vooral uit de bijstelling van het accres, aanpassing van de ontwikkeling uitkeringsbasis, BTW-compensatiefonds (BCF), de aanpassing van de integratie-uitkering Participatie en diverse decentralisatie-uitkeringen met een bestemming. De hogere bijstelling van de integratie-uitkering Participatie bestaat uit actualisatie van de aantallen en de loon- en prijscompensatie voor 2021. Dit bedrag wordt één op één doorbetaald aan de Gemeenschappelijke Regeling Fryslân-West, waardoor het geen effect heeft op de begrotingsruimte van de gemeente.

Voor de berekening zijn onder ander de volgende uitgangspunten gehanteerd:
- het aantal woonruimten stijgt met 50 stuks per jaar;
- het aantal inwoners bedraagt op 1 januari 2021 46.149. Voor 2022-2025 wordt rekening gehouden met 46.150 inwoners;
- voor de leeftijdsopbouw van de inwoners wordt uitgegaan van de stand op 1 januari 2021;
- het aantal bijstandsgerechtigden is opgenomen conform de verwachte stand op 1 januari 2022 in de begroting 2022 van de BVO Dienst SoZaWe.

<u>BTW-compensatiefonds (BCF)</u>
Het is onzeker wat de ruimte onder het BCF plafond gaat doen in de komende jaren en of er ruimte blijft onder het plafond. De ruimte kan ook negatief worden. In dat geval komt de negatieve ruimte ten laste van het gemeentefonds.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in afstemming met de VNG en de provinciale toezichthouders een advies opgesteld. Gemeenten mogen in Programmabegroting 2022-2025 voor de ruimte onder het plafond maximaal rekening houden met de laatst gerealiseerde ruimte. De laatst gerealiseerde ruimte is 2020 (€ 192,6 miljoen). Omgerekend naar punten is dit 10,6 punten keer € 46.000; € 488.000.

<u>Jeugd</u>
Het kabinet heeft extra middelen beschikbaar gesteld voor Jeugdzorg voor de jaren 2019-2022. Het kabinet heeft de beslissing over het eventueel structureel beschikbaar stellen van extra middelen voor de jaren 2023 en verder voor zich uitgeschoven naar de volgende kabinetsperiode.

Arbitrage uitspraak Jeugdzorg – niet opgenomen in de meicirculaire Het Rijk erkent dat in 2019 sprake was van een tekort van € 1,7 miljard op basis van een onderzoek van Andersson Elffers Felix. Recent is dit bekrachtigd door de arbitragecommissie jeugdzorg, zij komt in haar oordeel in het conflict tussen VNG en rijk over de structurele tekorten op de jeugdzorg tot een bedrag van € 1,6 miljard voor 2022. In het Bestuurlijk Overleg van 2 juni 2021 hebben het kabinet en de VNG de uitspraak van de arbitragecommissie besproken en een aantal afspraken gemaakt. Van de afgerond € 1,6 miljard wordt € 214 miljoen omgezet in een bezuinigingstaakstelling. Het resterende bedrag van € 1.314 miljoen wordt eenmalig toegevoegd aan het gemeentefonds.

Op 2 juni 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen Rijk en de VNG over een Hervormingsagenda voor het Jeugdstelsel. Deze afspraken volgen op de arbitrage uitspraak van de Commissie van Wijzen. Als onderdeel van de afspraken komt er voor het jaar 2022 een bedrag van € 1,3 miljard beschikbaar (bovenop de € 300 miljoen uit de septembercirculaire 2020). Het kabinet heeft de beslissing over het eventueel structureel beschikbaar stellen van extra middelen voor zich uit geschoven naar de volgende kabinetsperiode.

Tussen het Rijk, IPO en de VNG is afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenraming voor de jaarschijven 2023 tot en met 2025 rekening mogen houden met 75% van de bedragen uit de Hervormingsagenda Jeugd. Dit resultaat komt in de plaats van de stelpost waarbij rekening gehouden mocht worden met € 300 miljoen structureel. De gemeente Waadhoeke heeft deze bedragen meegenomen als dekking in de meerjarenraming van deze programmabegroting. De Provincie Fryslân geeft aan dat zij dit zien als een structureel dekkingsmiddel.

De volgende bedragen zijn meegenomen in de meerjarenraming van deze programmabegroting:

2022	€ 3.600.000
2023	€ 3.200.000
2024	€ 3.000.000
2025	€ 2.700.000

Beschermd wonen

Met ingang van 1 januari 2022 gaan de taken van Beschermd Wonen van de centrumgemeente naar de eigen gemeente. Vanaf 2023 zal er een geleidelijke transitie van 10 jaar zijn waarbij het van een historisch verdeelmodel naar een objectief verdeelmodel zal gaan. Hierbij zal het historische verdeelde macrobudget voorlopig naar de centrumgemeente Leeuwarden blijven gaan. Het objectieve verdeelde macrobudget zal naar de gemeente Waadhoeke zelf gaan vanaf 2023. In 2022 zal het huidige macrobudget van Beschermd Wonen nog volledig historisch verdeeld worden. De transitie naar een objectief verdeelmodel verloopt gezamenlijk met de herijking van het gemeentefonds.

De eerste resultaten van het nieuwe verdeelmodel laten een positief effect zien op het totale budget dat de gemeenten in de Provincie Fryslân hiervoor eerder gezamenlijk ontvingen via de centrumgemeente Leeuwarden. Het nieuwe model is echter op dit moment nog niet definitief vastgesteld, waardoor het op dit moment nog onzeker is wat voor budget er beschikbaar komt. Ten tweede is er een voorlopige uitname gedaan vanuit het budget voor de cliënten die overgaan naar de WLZ (wet langdurige zorg). Dit is voorlopig gedaan, omdat het onzeker is hoeveel cliënten precies over gaan naar de WLZ. Er vindt in de meicirculaire 2022 nacalculatie plaats. De wijze van nacalculeren moet nog bekend gemaakt worden. In de septembercirculaire 2021 volgt meer informatie. Om deze twee bovenstaande redenen wordt er voorzichtigheidshalve in de meerjarenraming vanuit gegaan dat Beschermd Wonen budgettair neutraal verloopt voor de gemeente Waadhoeke.

Invoer nieuw verdeelstelsel

De invoering van de nieuwe verdeling (herijking) van het gemeentefonds is eind 2020 uitgesteld naar 2023. De invoer brengt herverdeeleffecten met zich mee. In februari 2021 is een eerste verdeelvoorstel voor de herijking aan de Raad van het Openbaar Bestuur (ROB) voorgelegd. Na diverse vragen van de ROB en van verschillende gemeenten uit het land is in juli 2021 een aangepast voorstel naar de ROB gegaan. De gebruikte cijfers in deze voorstellen zijn van 2017. De herverdeeleffecten waren daarom ook alleen bekend gemaakt voor de voormalige gemeenten van Waadhoeke. In augustus heeft de doorrekening naar de maatstaven van 2019 plaatsgevonden, waardoor voor het eerst een bedrag voor de gemeente Waadhoeke getoond werd. Tegelijk met de doorrekening naar de maatstaven van 2019 is de omvang van het gemeentefonds aangepast met de

budgetontwikkelingen tussen 2017 en 2019. Onder andere een groot deel van het sociaal domein is in 2019 van een integratie-uitkering overgegaan naar een verdeling via de maatstaven van de Algemene Uitkering. Voor de gemeente Waadhoeke gaat het op dit moment om een voordeel van € 10 per inwoner. Het huidige beeld is hiermee positiever dan geschetst bij programmabegroting 2021. De ingroeiregeling is maximaal € 15 voor- of nadeel per inwoner per jaar.

Het werkelijke effect in 2023 wordt berekend o.b.v. de maatstaven en de budgetomvang op 1 januari 2023. Samen met de uitkomst van de adviezen van de ROB en VNG en de doorrekening naar 2023, kan het kabinet tot een andere verdeling besluiten. Hiermee blijft het effect voor alle gemeenten onzeker.

Naar aanleiding van het eerste voorstel voor de herijking is een gezamenlijke brede lobby opgestart vanuit de Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en Vereniging van Groningen Gemeenten (VGG) die zich inzet voor een eerlijkere verdeling. Een aantal buurgemeenten in Fryslân en Groningen krijgen te maken met grote negatieve uitkomsten. Het advies van de ROB komt volgens de meest recente planning eind september 2021. De bestuurlijke consultatie van de VNG start vermoedelijk begin november 2021. Als de consultaties en de formatie van het nieuwe kabinet voorspoedig verlopen, volgt publicatie van het vastgestelde nieuwe model in de meicirculaire 2022. Dit is de uiterste datum voor invoering per 1 januari 2023.

Aangezien er nog geen besluitvorming is geweest is deze ontwikkeling als PM post opgenomen. Dit is conform de voorschriften van de Provincie Fryslân.

Voogdij/18+ (IU) – woonplaatsbeginsel

Tot en met uitkeringsjaar 2021 wordt een historisch verdeelmodel gehanteerd voor de verdeling van de middelen. Het historisch verdeelmodel voor Voogdij/18+ geeft jaarlijks schommelingen in de bedragen. Dat is ongewenst. Met ingang van 2022 wordt het nieuwe woonplaatsbeginsel ingevoerd. Het gaat landelijk om naar schatting 20.000 jongeren die over gaan naar een andere gemeente. Het nieuwe woonplaatsbeginsel gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven, op moment van de zorgvraag. Voordelen van het nieuwe woonplaatsbeginsel:

- het budget van de jeugdzorg eerlijker wordt verdeeld;
- de herkomstgemeente blijft het gehele zorgtraject met verblijf gelijk;
- het is eenvoudiger: Vermindering van administratieve lasten gemeenten en aanbieders en je weet sneller wie verantwoordelijk is, omdat niet meer uitgezocht hoeft te worden wie de gezagdrager is.

Het effect aan de uitgavenkant is nog niet bekend. Voorstel is om voor de meerjarenraming er vanuit te gaan dat invoering budgetneutraal verloopt. Op onvoorzien met bestemming staat € 327.721 gereserveerd.

Met het nieuwe woonplaatsbeginsel worden 2 compensatieregelingen in het leven geroepen:

- Gemeenten die in 2022 nadeel ondervinden van de vervallen T-2-systematiek;
- Gemeenten die in 2022 en 2023 kosten moeten maken voor jongeren waar geen financieel verantwoordelijke voor is aan te wijzen. In 2023 komt geen afrekening over 2021 en in 2024 evenmin een afrekening over 2022. Wel komt er een compensatieregeling voor nadeelgemeenten, de bedragen zijn nog niet bekend.

Reservering onvoorzien met bestemming

In het gemeentefonds zijn posten opgenomen met een bestemming. Deze worden gereserveerd. Vanuit de reservering "onvoorzien met bestemming; loon- en prijscompensatie" in 2022 (€ 966.000), vallen diverse posten vrij waarvan de bijbehorende uitgaven al in de begroting zijn verwerkt. Per

saldo blijft nog afgerond € 400.000 staan, waarvan € 100.000 is gereserveerd voor de indexering van subsidies.

Lokale Heffingen
Het betreft hier alleen de lokale heffingen welke vrij besteedbaar zijn of waarvan de besteding niet gebonden is zoals in het BBV is omschreven, namelijk:
- de onroerende zaakbelasting,
- de parkeerbelasting, en
- de reclamebelasting.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt hier verder op in gegaan.

Overige posten in de Algemene Dekkingsmiddelen
Onvoorzien
Het opgenomen bedrag voor Onvoorzien (overig) bestaat uit drie componenten. De eerste is de post onvoorzien éénmalig, die dient ter dekking van eenmalige lasten. De tweede betreft de post onvoorzien structureel, die dient ter dekking van de structurele lasten. De derde is onvoorzien met bestemming waarin o.a. bedragen voor loon- en prijscompensatie zijn gereserveerd.
Overhead
Het BBV schrijft voor dat de overhead apart inzichtelijk gemaakt moet worden. De definitie van overhead is: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De overhead is als gevolg hiervan geen onderdeel meer van de programmalasten. In een aantal gevallen is het nodig overhead extracomptabel toe te rekenen, bijvoorbeeld bij de tarieven voor leges en heffingen (extracomptabel = verwerking van financiële gegevens buiten de boekhouding om).
Gemeenten zijn vrij in de toe te passen systematiek. Waadhoeke berekent de overhead als een percentage van het begrotingstotaal. In 2022 is het overheadpercentage 11,99%. In 2021 was dit 11,18%.

In onderstaande tabel is de overhead uitgesplitst. De kolom Primitief 2021 geeft de basis voor de berekening van het percentage 2021 weer. De gewijzigde begroting 2021 geeft de actuele stand van de budgetten overeenkomstig het overzicht "wat mag het kosten". De kolom Primitief 2022 is de onderbouwing voor het overheadpercentage 2022.

Uitsplitsing Overhead Bedragen x € 1.000	**Primitief Begroting 2021**	**Gewijzigde Begroting 2021**	**Primitief Begroting 2022**	**Meerjarenraming 2023**	**2024**	**2025**
Ambtelijke organisatie	9.787	10.809	9.850	9.745	9.775	9.745
Huisvesting	1.167	1.256	1.273	1.273	1.273	1.273
ICT	2.314	2.423	2.656	2.656	2.656	2.656
Overig	677	906	473	473	473	473
Totaal	**13.944**	**15.394**	**14.251**	**14.146**	**14.176**	**14.146**

Vennootschapsbelasting
In het overzicht is conform de BBV voorschriften de te verwachten Vpb-heffing (Vennootschapsbelasting) opgenomen. In de begroting is deze voorlopig geraamd op nihil.
De gemeente Waadhoeke heeft op dit moment weinig tot geen fiscale ondernemingsactiviteiten, omdat:
- Bij veel activiteiten die de gemeente uitoefent er geen sprake van een onderneming omdat er geen vergoeding van derden wordt ontvangen;

- Bij die activiteiten waarvoor wel vergoedingen van derden wordt ontvangen de opbrengsten niet meer dan kostendekkend zijn en er daardoor evenmin sprake is van een onderneming.

Overigens is de wetgeving ten aanzien de Vpb-plicht voor gemeenten steeds in beweging.

De gemeente verricht als onderneming activiteiten op het terrein van de grondexploitatie en bij afval (het zich ontdoen van huishoudelijke afvalstoffen tegen een positieve opbrengst). Per grond-exploitatie moet worden beoordeeld in hoeverre er sprake is van winst dan wel verlies.
De gerealiseerde en de geprognosticeerde kosten en opbrengsten per complex spelen hierin een rol. De grondexploitatie komt echter niet door de ondernemerspoort. Op dit moment is de aangifte voor de verschuldigde Vpb 2019 ingediend (deadline 1 augustus 2021) en betreft derhalve louter afval.

Overige financiële middelen
De gemeente is in het bezit van 132.834 aandelen Bank Nederlandse Gemeenten, 210 aandelen Afvalsturing Friesland N.V. en 21.265 aandelen N.V. Fryslân Milieu. Jaarlijks ontvangt de gemeente hierover dividenduitkeringen. Het dividend van de BNG is opgenomen onder de Algemene Dekkingsmiddelen. Het dividend van de N.V. Afvalsturing Friesland/N.V. Fryslân Milieu is opgenomen in het programma Volksgezondheid, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing.

Saldo van de financieringsfunctie
De gemeente Waadhoeke heeft per 1 januari 2022 € 30.117.334 aan (langlopende) vaste geldleningen aangetrokken. De hiermee gepaard gaande externe rentelast voor 2022 is berekend op € 891.210. Het gehanteerde rentepercentage voor eigen financieringsmiddelen is 2%. Uitgaande van een verwacht saldo aan reserves en voorzieningen per 1 januari 2022 van € 55.319.847 is € 1.106.397 berekend als rentelast eigen financieringsmiddelen.

Het verwachte financieringstekort komt uit op € 11.496.138. De rente over het financieringstekort wordt gebaseerd op het rentepercentage van een 10 jarige geldlening afgerond op gehele procenten naar boven, voor 2022 1%. De rentelast over het financieringstekort bedraagt daardoor in 2022 € 114.961.

In totaliteit is er dus een rentelast van € 2.112.568 aan eigen en externe financieringsmiddelen. Aan de programma's is op basis van de verwachte boekwaarden per 1-1-2022 een rentelast van € 2.142.328 toegerekend. Als voordelig saldo van de financieringsfunctie resteert € 29.760.

Wat mag het kosten

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
Onvoorzien structureel	0	-50	-103	-399	-695	-991
Onvoorzien overig	0	-1.251	-1.307	-1.504	-1.493	-1.473
Overhead	-13.152	-15.394	-14.251	-14.146	-14.176	-14.146
Saldo financieringsfunctie	-1.086	250	30	30	30	30
Heffing VPB	-1	0	0	0	0	0
Overige lasten	-6.862	-1.178	-1.029	-1.029	-1.029	-1.029
Totaal lasten	**-21.100**	**-17.624**	**-16.661**	**-17.048**	**-17.363**	**-17.609**
Baten						
Overhead	384	70	80	80	80	80
Gemeentefonds	83.678	87.513	87.706	85.730	85.110	84.973
Lokale heffingen	7.838	8.215	8.437	8.459	8.481	8.503
Overige financiële middelen	174	234	234	234	234	234
Bespaarde rente / saldo financieringsfunctie	2.538	1.125	1.106	1.106	1.106	1.106
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Overige baten	2.192	423	407	407	407	407
Totaal baten	**96.803**	**97.580**	**97.970**	**96.016**	**95.419**	**95.304**
Saldo voor bestemming	**75.703**	**79.956**	**81.310**	**78.968**	**78.055**	**77.694**
Dotatie/beschikking reserves	723	-1.567	50	50	50	50
Saldo na bestemming	**76.426**	**78.389**	**81.360**	**79.018**	**78.105**	**77.744**

In bovenstaande cijfers zijn de volgende wensen uit Kadernota 2022-2025 opgenomen (bedragen x € 1):

Algemene Dekkingsmiddelen	Begroting	Meerjarenraming		
	2022	2023	2024	2025
Hybride werken (Behoeftemanagement)	-25.000			
Implementatie digitale werkomgeving (Behoeftemanagement)	-50.000			
Totaal	**-75.000**			

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.10	Mutaties reserves
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
0.4	Overhead
0.5	Treasury
0.61	OZB woningen
0.62	OZB niet-woningen
0.63	Parkeerbelasting
0.64	Belastingen overig
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
0.8	Overige baten en lasten
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)

Beleidsindicatoren

Algemene dekkingsmiddelen						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Formatie	fte per 1.000 inwoners	7,44		Eigen gegevens	2022	Formatie begroting 2022
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	6,92		Eigen gegevens	2022	Formatie begroting 2022
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	599		Eigen begroting	2022	Formatie begroting 2022
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	6,13%		Eigen begroting	2022	Formatie begroting 2022
Overhead	% van totale lasten	11,99		Eigen begroting	2022	Peildatum 1-1-2022

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 09-09-2021)
Er zijn geen gegevens voor Nederland aanwezig aangezien het hier gaat om eigen beleidsindicatoren.

4 Paragrafen

Inleiding
Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten maken de paragrafen verplicht onderdeel uit van de programmaverantwoording. Ze bevatten de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen van de programmabegroting is opgenomen. In de paragrafen dienen de beleidslijnen te worden vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten die een groot beslag op de financiële middelen (kunnen) leggen.

Het betreft de volgende (door het Rijk voorgeschreven) paragrafen:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid.

Paragraaf Lokale heffingen

De lokale of gemeentelijke heffingen in de gemeente Waadhoeke kunnen in drie soorten worden onderscheiden:

- belastingen: onroerendezaakbelasting, parkeerbelasting en reclamebelasting
- heffingen: rioolheffing en afvalstoffenheffing
- rechten: leges, begraafrechten, marktgelden en liggelden

Deze driedeling is voor het berekenen van tarieven van belang.

De inkomsten uit belastingen zijn veel ruimer inzetbaar dan die van rechten en heffingen. Er is geen maximum aan de opbrengsten en zij hoeven niet kostendekkend te zijn.

Inkomsten uit heffingen moeten besteed worden ter bestrijding van lasten die met deze heffingen samenhangen. Voor rechten geldt dat de inkomsten dienen als compensatie voor lasten verbonden aan het leveren van een specifieke individuele dienst.
Voor zowel heffingen als rechten geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn. Het is vanuit het budgetrecht aan de raad om de mate van kostendekkendheid vast te stellen (tot 100%).

Beleid en algemene uitgangspunten
In de nota Harmonisatie gemeentelijke belastingen/nota Lokale heffingen is het tariefbeleid van de gemeente Waadhoeke vastgelegd. Enkele uitgangspunten zijn:

- Juridisch: de heffing is conform de wet, regelgeving en beleidsregels en is toetsbaar door de belastingplichtige.
- Eenvoud: Voor de belastingplichtige is de aard van de heffing en de hoogte van de tarieven op herkenbare wijze vastgelegd. De communicatie op de website en in de bijsluiter dient ter ondersteuning en draagt bij aan een voor de burger begrijpelijke uitleg van de in rekening gebrachte heffingen.
- Rechtvaardig: de heffing en de hoogte van het tarief moet voldoen aan de norm van redelijkheid en billijkheid.
- Beheersbaar: de belastingheffing en -inning wordt binnen een compacte organisatie doelmatig en efficiënt ingericht. Het streven is de perceptiekosten zo veel mogelijk te beperken.
- Verordeningen zijn gebaseerd op de modelbepalingen zoals die door de VNG worden bekendgemaakt.
- De hoogte van de te bepalen tarieven is gekoppeld aan de geraamde opbrengsten van de verschillende belastingsoorten in de begroting.
- Het streven bij de leges en rechten is kostendekkendheid van de tarieven.
- Het beperken van de (negatieve) financiële gevolgen voor een individuele belastingplichtige.

Overzicht lokale heffingen

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
OZB	7.442	7.633	7.755	7.777	7.799	7.821
Parkeerbelasting	397	460	560	560	560	560
Reclamebelasting	-1	122	122	122	122	122
Rioolheffing	5.164	5.571	5.803	5.898	5.992	6.087
Afvalstoffenheffing	4.949	5.507	5.694	5.694	5.694	5.694
Leges	1.470	1.494	1.372	1.372	1.372	1.372
Begraafplaatsrechten	148	234	234	234	234	234
Marktgelden	16	8	16	16	16	16
Liggelden	59	38	47	47	47	47
Totaal	**19.644**	**21.067**	**21.603**	**21.720**	**21.836**	**21.953**

Belastingen

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De OZB kan worden onderscheiden in OZB voor gebruikers van niet-woningen en OZB voor eigenaren van een pand of een perceel grond. De belasting wordt opgelegd als betrokkene op 1 januari 2021 gebruiker is van een niet-woning respectievelijk bij het kadaster staat ingeschreven als eigenaar van een pand of perceel grond.
In de begroting 2022 is gerekend met een verhoging van de OZB met een inflatiecorrectie van 1,30% (inflatiepercentage 2020/CBS t-2), conform de kadernota 2022-2025. De tarieven 2022 worden gebaseerd op de taxatiewaarde met als peildatum 01-01-2021.

Tabel: Tarieven OZB. Het tarief is een percentage van de WOZ-waarde.

Woningen	**2020**	**2021**	**2022**
Eigenaarsdeel	0,1437	0,1392	NTB
Gebruikersdeel			
Totaal	**0,1437**	**0,1392**	**NTB**
Niet woningen	**2020**	**2021**	**2022**
Eigenaarsdeel	0,2136	0,2196	NTB
Gebruikersdeel	0,1494	0,1542	NTB
Totaal	**0,3630**	**0,3738**	**NTB**

Parkeerbelasting

Onder de naam parkeerbelasting wordt een belasting geheven voor het parkeren van een voertuig op een bij, dan wel krachtens de verordening in de daarin aangewezen gevallen door het college van burgemeester en wethouders te bepalen plaats, tijdstip en wijze.
In 2021 is de geraamde opbrengst i.v.m. Corona incidenteel naar beneden bijgesteld. In de begroting 2022 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2021.

Reclamebelasting

Onder de naam reclamebelasting wordt, binnen de gebieden zoals nader aangewezen in de Verordening reclamebelasting 2021 Waadhoeke een directe belasting geheven voor een aan of op een bouwwerk aangebrachte openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg.

De reclamebelasting wordt geheven van degene van wie dan wel ten behoeve van wie de openbare aankondiging wordt aangetroffen.

Heffingen
Uitgangspunt begroting 2022:
De tarieven voor inwoners houden minimaal gelijke tred met de lastenontwikkeling voor afval en riool met een verhoging van minimaal de inflatiecorrectie.

Rioolheffing
In de begroting 2022 is gerekend met een verhoging van de heffingen met minimaal de inflatiecorrectie van 1,30% (inflatiepercentage 2020/CBS t-2), conform de kadernota 2022-2025. Daarnaast is rekening gehouden met de verhoging van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening Riolering van 2021 t/m 2030: ieder jaar met € 94.500 naar uiteindelijk € 945.000.

Hieronder een indicatie van het tarief van rioolheffing van één- en meerpersoonshuishoudens, waaruit blijkt dat de stijging van het tarief ten opzichte van 2021 4,3% is.
De tarieven worden met de vaststelling van de verordeningen rioolheffing 2022 definitief.

Tabel: Tarief rioolheffing 2020-2022 Waadhoeke

Bedragen x € 1.000	**2020**	**2021**	**2022**
Eenpersoonshuishoudens	214,40	225,60	235,20
Meerpersoonshuishoudens	268,00	282,00	294,00

Afvalstoffenheffing
In de begroting 2022 is gerekend met een verhoging van de heffingen met minimaal de inflatiecorrectie van 1,30% (inflatiepercentage 2020/CBS t-2), conform de kadernota 2022-2025.

Hieronder een indicatie van het tarief van afvalstoffenheffing van één- en meerpersoonshuishoudens waaruit blijkt dat de stijging van het tarief tov 2021 3,5% is.
De tarieven worden met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing 2022 definitief.

Tabel: Tarieven afvalstoffenheffing 2020-2022

Bedragen x € 1.000	**2020**	**2021**	**2022**
Eenpersoonshuishoudens	208,00	228,00	236,00
Meerpersoonshuishoudens	260,00	285,00	295,00

Kostendekkendheid heffingen
De riool- en afvalstoffenheffing mogen ten hoogste kostendekkend zijn. Aan de hand van onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid inzichtelijk gemaakt.

Kostendekkendheid Bedragen x €1.000	**Rioolheffing 2022**	**Afvalstoffenheffing 2022**
Lasten taakveld inclusief rente	4.709	5.095
Baten taakveld exclusief heffingen		702
Kwijtscheldingen	236	288
Netto lasten taakveld	**4.945**	**4.682**
Toe te rekenen kosten		
Overhead 11.99%*	593	561
BTW	738	780
Totale kosten	**6.276**	**6.023**
Opbrengst heffing	**5.803**	**5.694**
Dekkingspercentage	**92,46%**	**94,53%**

* Het overheadpercentage wordt berekend op basis van de verhouding overhead/begrotingstotaal

Rechten

Leges

De tarieven voor de leges worden jaarlijks aangepast en vastgelegd in de Legesverordening. In deze verordening worden de leges onderscheiden naar de volgende titels:

1. Algemene dienstverlening
2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2

Voor zover de tarieven niet door het Rijk worden voorgeschreven dienen ze zo kostendekkend mogelijk te zijn.

Begraafplaatsrechten

De begraafplaatsrechten kunnen worden onderscheiden naar:

- het vestigen van een grafrecht voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd, en
- het onderhoud aan het algemene deel van de bergraafplaats.

De tarieven zijn vastgelegd in de Verordening lijkbezorgingsrechten Waadhoeke 2020.
In de begroting 2022 is uitgegaan van dezelfde geraamde opbrengst als in 2021.

Marktgelden en rechten voor standplaatsen en terrassen

De marktgelden en andere rechten worden geheven voor het gebruik van openbare gemeentegrond en openbaar gemeentewater. De tarieven zijn voor het laatst vastgelegd in de Marktgeld- en retributieverordening 2018.
In 2021 is de geraamde opbrengst in verband met Corona incidenteel naar beneden bijgesteld.
In de begroting 2022 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2021.

Liggelden

Er worden liggelden geheven voor het gebruik van publieke voorzieningen bij vaartuigen die een ligplaats innemen binnen de gemeente Waadhoeke bij daarvoor door burgemeester en wethouders aangewezen ligplaatsen. De tarieven zijn vastgelegd in de Liggeldverordening Waadhoeke.
In 2021 is de geraamde opbrengst in verband met Corona incidenteel naar beneden bijgesteld. In de begroting 2022 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2021.

Lokale lastendruk
Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) brengt jaarlijks de Atlas van de lokale lasten uit. De Atlas van de lokale lasten presenteert de bruto woonlasten in vergelijking tot omliggende gemeenten. Momenteel is de woonlastendruk (afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB) iets hoger dan gemiddeld in omliggende gemeenten. Voor 2022 betekent de voorgestelde verwerking een stijging van de lastendruk van plusminus 3% ten opzichte van 2021. Voor een vergelijking met andere gemeenten verwijzen we naar www.coelo.nl.

Kwijtscheldingsbeleid
Voor inwoners met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de geheven belasting. Het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid maakt onderdeel uit van het gemeentelijk minimabeleid. Het percentage van de bijstandsnorm dat ten behoeve van de beoordeling of een verzoek wel of niet kan worden gehonoreerd is gesteld op 100%. Gelet op dit gegeven kan worden gesteld dat maximaal gebruik wordt gemaakt van de wettelijke vrijheden op dit gebied. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

De bedragen aan kwijtgescholden afvalstoffenheffing en rioolheffing worden verdisconteerd in de desbetreffende heffingen. In de begroting 2022 is een raming van € 516.904 opgenomen. In hoeverre de economische situatie van dit moment doorwerkt in het aantal aanvragen moet worden afgewacht.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen
Weerstandsvermogen is de mate waarin een gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid ingrijpend moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:
- Alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd, of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid, die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie;
- De weerstandcapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Ten aanzien van het weerstandsvermogen maken we onderscheid tussen:
- incidenteel weerstandsvermogen; dit is de mate waarin risico's met een eenmalig karakter opgevangen kunnen worden door de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat in hoofdzaak uit de Algemene Reserve.
- structureel weerstandsvermogen; dit is de mate waarin risico's met een structureel karakter opgevangen kunnen worden door structurele weerstandscapaciteit. Dit betreft de structurele ruimte in de exploitatie en bestaat o.a. uit de onbenutte belastingcapaciteit, de post onvoorzien structureel en het structureel begrotingssaldo.

Het incidenteel weerstandsvermogen is de mate waarin over de algemene reserve beschikt kan worden zonder dat het beleid ingrijpend moet worden gewijzigd. In de nota Reserves en Voorzieningen (Raad 20 mei 2021) is de ondergrens vastgesteld op € 15,0 miljoen.

<u>Kwantificeren van risico's</u>
In de nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (HIC 7 februari 2017) is de systematiek vastgesteld om bepaalde risico's te kwantificeren (zie B.) en de relatie met de weerstandscapaciteit (zie A.) inzichtelijk te maken. Deze systematiek heeft betrekking op de financiële risico's die bekend zijn met een éénmalig karakter en leidt tot een ratio voor het incidentele weerstandsvermogen.

Structurele risico's worden in deze paragraaf ook in beeld gebracht. Echter deze worden niet gekwantificeerd en niet gerelateerd aan weerstandscapaciteit (zie C.).

A. Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit kan onderscheiden worden in een weerstandscapaciteit in het vermogen en een weerstandscapaciteit in de exploitatie.

Ontwikkelingen

Macronorm OZB
Het Rijk heeft met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Met de invoering van de benchmark wordt afgestapt van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (ozb, de macronorm). Het COELO zal de benchmark samenstellen en opnemen in de Atlas van de lokale heffingen.

Redelijk peil 2022
De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moeten hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:
1. de onroerende-zaakbelastingen (OZB);
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Totaal WOZ-waarde woningen 2021	[1]
Totaal WOZ-waarde niet woningen gebruikers 2021	[2]
Totaal WOZ-waarde niet woningen eigenaren 2021	[3]
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde 2021	[4]
Totaal onderdekking reiniging/afvalstoffen 2021	[5]
Totaal onderdekking riolering 2021	[6]
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde gecorrigeerd voor onderdekking reiniging/afvalstoffen en riool 2021	[7=4-5-6]
Werkelijk gewogen landelijk gemiddelde OZB-percentage van de gecorrigeerde WOZ-waarde 2021	[8=(7/(1+2+3)*100]
Percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2022	[9=8*1,20]

Op basis van deze tabel is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2022 (redelijk peil OZB) vastgesteld op 0,1800.

Voor de WOZ-waarden worden de gegevens gebruikt van het CBS die ook voor het gemeentefonds gehanteerd worden (betaalmaand februari 2021). Voor de berekening van de totale OZB-opbrengst wordt gebruik gemaakt van de gegevens (OZB-percentages) van de Monitor inkomsten uit lokale heffingen. Voor de berekening van de onderdekking reiniging en riolering wordt gebruik gemaakt van de Informatie voor derden (taakvelden) begrotingen 2022.

Artikel 12-gemeenten moeten gedurende de hele looptijd van de aanvraag en van de toekenning van de aanvullende uitkering blijven voldoen aan het jaarlijks in deze circulaire vastgestelde redelijk peil van de eigen inkomsten. Voor de lopende artikel 12-trajecten kan hier door een bijzonder voorschrift van worden afgeweken.

Riool- en afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
Voor de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet er sprake zijn van tarieven die resulteren in 100% lastendekkendheid. Dit uitgangspunt volstaat bij de beoordeling van de hoogte van deze heffingen of zij voldoen aan het redelijke peil. Van een minimumtarief per aansluiting is in dit verband dan ook geen sprake meer. Een eventuele onderdekking op de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB boven de 120%.

Weerstandscapaciteit in het vermogen (incidentele weerstandscapaciteit)
De weerstandscapaciteit in het vermogen bestaat uit de volgende elementen.
Ten eerste de algemene reserve, die volgens de begroting 2022 afgerond € 14,6 miljoen bedraagt.

In principe is het bedrag van € 14,6 miljoen beschikbaar voor het opvangen van tegenvallers. Doordat de rente over het saldo (tot maximaal € 15 miljoen) wordt gebruikt binnen de begroting is alleen het saldo daar boven beschikbaar zonder gevolgen voor de exploitatie.

Ten tweede de mogelijke stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarden van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd doch direct verkoopbaar zijn indien men dat zou willen. De stille reserves van de gemeente Waadhoeke worden gevormd door de aandelen en de vaste activa. Echter de aandelen die de gemeente in bezit heeft (BNG en afvalsturing) zijn niet te vervreemden. Een aantal gebouwen en gronden van de gemeente zijn verkoopbaar, maar vallen deels onder monumentenzorg of zijn langdurig verpacht. Dit werkt waarde beperkend.

Vanuit het verleden heeft de gemeente 119 ha niet strategische grond in bezit. Deze gronden worden momenteel verpacht. Het betreft hier activa met een economisch nut (art 59 BBV, verhandelbaar en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen) die onder de huidige BBV bepalingen dienen te worden geactiveerd. Omdat deze gronden al voor de inwerkingtreding van het BBV in het bezit waren van de gemeente geldt de overgangsbepaling van art 76. De gronden worden op basis van genoemd artikel gewaardeerd tegen een boekwaarde van nihil. De marktwaarde in vrije staat is berekend op € 6,0 miljoen.

Ten derde kan de raad theoretisch besluiten om de aanwending van alle overige bestemmingsreserves te wijzigen en dus te benutten als dekkingsmiddel voor tegenvallers. Het eventueel wijzigen van de aanwending van bestemmingsreserves heeft echter vergaande gevolgen voor tal van beleidsterreinen, die middelen voor investeringen en exploitatiebijdragen verliezen, en voor de totale exploitatie, omdat de “bespaarde rente” als dekkingsmogelijkheid voor het merendeel wegvalt. Het is dan ook realistischer om dit onderdeel van de weerstandscapaciteit in het vermogen op p.m. te stellen.

Tabel: Weerstandscapaciteit in het vermogen in 2022

Soort reserve	**Stand per 31-12-2022**
Algemene reserve	14.629.264
Stille reserves	p.m.
Bestemmingsreserve	p.m.

Weerstandscapaciteit in de exploitatie (structurele weerstandscapaciteit)
De weerstandscapaciteit in de exploitatie bestaat uit de volgende elementen. Ten eerste de onbenutte belastingcapaciteit. Op basis van de artikel 12-norm voor het verwerven van eigen middelen door het heffen van OZB, riool- en afvalrecht heeft Waadhoeke in 2022 een beperkte onbenutte belastingcapaciteit. Ten tweede de post onvoorzien. Tot slot dient het saldo van de begroting 2022 in de berekening te worden betrokken.

Tabel: Weerstandscapaciteit in de exploitatie in 2022

Wat?	**Bedrag x € 1.000**
Artikel 12-norm onbenutte belastingcapaciteit	p.m.
Onvoorziene uitgaven: éénmalig	p.m.
Onvoorziene uitgaven: structureel	103
Begrotingssaldo	46
Effecten beheerplannen tekort gemid. t/m 2022	p.m.
Kostendekkende rioolrechten	473
Kostendekkende afvalstoffenheffing	329
Vrije ruimte in belastingcapaciteit (OZB)	p.m.
Totaal	**951**

De belastingcapaciteit is de ruimte die er is om de lokale belastingen en heffingen te verhogen. Voor de rioolrechten en de afvalstoffenheffing geldt dat deze tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn.

De kostendekkendheid (afgerond) voor rioolheffing is in 2022 91% en voor de afvalstoffenheffing 94%.
Ten aanzien van de artikel 12-norm geldt voor de onderdelen riolering en afvalstoffen het regime van kostendekkendheid.

Ten aanzien van de OZB geldt de beperking van kostendekkendheid niet, maar dat betekent niet dat de OZB onbeperkt verhoogd kan worden. Als normtarief voor de OZB kan aansluiting gezocht worden bij de artikel 12-norm van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) bedraagt voor 2022 0,1800. Vrije ruimte in de belastingcapaciteit ten opzicht van de artikel 12-norm is op dit onderdeel aanwezig.
Om pragmatische redenen is dit in bovenstaande tabel eerst als p.m. weergegeven.
Voor een volledig beeld dient hierbij nog de opmerking worden gemaakt dat in 2022 € 1.106.397 als bespaarde rente in de begroting is verwerkt.

B. Gekwantificeerde risico's (Financiële risico's die bekend zijn met een eenmalig karakter)
Incidentele risico's die de gemeente Waadhoeke loopt betreffen met name risico's in de grondexploitatie en kapitaalgoederen.
Het totaal aan incidentele risico's bepaalt de benodigde incidentele weerstandscapaciteit. Echter door de maximale gevolgen van de individuele risico's bij elkaar op te tellen ontstaat een te negatief oordeel over de risico's. Want niet alle risico's doen zich in één jaar voor in hun maximale omvang. Daarom wordt een inschatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en de financiële impact hiervan.

Klasse kans

Klasse	Kans	Financiële impact
1	Zeer klein (1-20%)	5%
2	Klein (21-40%)	25%
3	Gemiddeld (41-60%)	50%
4	Groot (61-80%)	75%
5	Zeer groot (81-100%)	95%

Voorbeeld:
Stel een project van € 5 miljoen. Het financiële risico wordt bepaald op € 1 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op klein (klasse 2). De bijbehorende financiële impact bedraagt 25%. De benodigde incidentele weerstandscapaciteit voor dit project wordt berekend op € 250.000.

Wanneer een complex in de berekening een positief resultaat laat zien, kan er wel een risico zijn dat door onvoorziene omstandigheden een financieel risico ontstaat.
Voor een aantal complexen in de grondexploitatie wordt een negatief resultaat verwacht en is voor de grootte hiervan een voorziening opgenomen. Het is niet uitgesloten dat ook het deel wat niet afgedekt wordt door een voorziening een risico vormt.

Voor de volledige systematiek hoe risico's te kwantificeren wordt verwezen naar de nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing. Hierin wordt een ratio weerstandsvermogen aanbevolen tussen 1,0 en 1,4. Op basis van de beoordelingstabel weerstandsvermogen wordt dit gekwalificeerd als 'voldoende'. Wanneer uit berekeningen in de programmabegroting blijkt dat de ratio lager is dan 1,0 moeten maatregelen genomen worden om het weerstandsvermogen binnen de meerjarenplanperiode op peil te brengen.

$$\text{De ratio weerstandsvermogen bedraagt: } \frac{\text{Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde incidentele weerstandscapaciteit}} = > 1{,}0 \text{ en } < 1{,}4$$

Daarnaast is de ondergrens van de algemene reserve bepaald op € 15,0 miljoen (nota Reserves en Voorzieningen, Raad 20 mei 2021). De hoogte van de vrij besteedbare reserve is daarom een combinatie van alles boven de ratio weerstandsvermogen van 1,0 met in achtneming van deze ondergrens. Alle bedragen in de volgende tabellen zijn x € 1, tenzij anders vermeld.

Voor de hierna geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's is een rapporteringsondergrens voor het maximale financiële risico gehanteerd van € 250.000 of lager indien er bijzondere omstandigheden zijn. Oftewel maximale financiële risico's onder de € 250.000 worden in principe niet gepresenteerd.

Berekeningsmethode omvang weerstandscapaciteit
Op 14 november 2019 heeft de Raad de Notitie Berekening omvang Weerstandscapaciteit (als aanvulling op de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing) vastgesteld. Daarbij is afgesproken dat implementatie van de voorgestelde werkwijze plaats vindt in de kadernota 2020. Het besluit was als volgt:

1. De weerstandscapaciteit berekenen binnen Naris;
2. Risico's met een structureel gevolg vermenigvuldigen met de factor 2;
3. Als zekerheid 90% hanteren;
4. De uitkomst vermenigvuldigen met de factor 1,2.

Hieronder volgt een samenvatting van de toelichting uit de vastgestelde notitie.

Ad 1. De weerstandscapaciteit berekenen binnen Naris
Op grond van het risicoprofiel dat is ingevoerd in Naris, wordt een risicosimulatie uitgevoerd van de risico's met een financieel gevolg. Dat is een simulatie waarbij ervan uit wordt gegaan dat de risico's zich nooit op één moment én allemaal tegelijk én allemaal in hun maximale omvang voordoen. Op basis van de risicosimulatie wordt door steekproeven berekend welk bedrag er nodig is aan benodigde weerstands-capaciteit. Simulatie wordt op basis van de Monte Carlo-methode berekend. Door middel van een simulatie worden 100.000 trekkingen gedaan, waarbij op basis van de kansen en gevolgen van alle risico's verschillende scenario's worden nagebootst. Tevens kan de omvang van het risico verschillen per scenario. Elke berekening (binnen een bepaalde bandbreedte) levert nieuwe uitkomsten op. Om die reden worden de berekende uitkomsten hierna afgerond op € 100.000.

Ad 2. Risico's met een structureel gevolg vermenigvuldigen met de factor 2
Er zijn risico's met een eenmalig negatief financieel gevolg, maar er zijn ook risico's die een permanent (structureel) negatief financieel gevolg kunnen hebben. Deze laatste categorie kan met een factor van 1 (= 1 jaar) of hoger worden meegenomen in de berekening. Het gaat hier om de afweging tussen voldoende tijd voor beheersing versus onnodig geld reserveren. Een voorbeeld is het risico dat de Uitkering Gemeentefonds of de kosten voor het Sociaal Domein negatief uitpakken. Met factor 1 is er één jaar de tijd om dit gevolg te beheersen, met factor 2 is er twee jaar de tijd, etc. etc.

Vanuit het oogpunt van meer zekerheid zijn er gemeenten die voor een factor 3 kiezen, oftewel drie jaar de tijd nemen om het risico te beheersen of te vertalen in de begroting. Volgens de nieuwe werkwijze worden de structurele risico's welke zich in het eerste begrotingsjaar (2022) voor kunnen doen vermenigvuldigt met de factor 2. Structurele risico's welke zich eerst in het tweede begrotingsjaar (2023) voor kunnen doen vermenigvuldigt met de factor 1 en structurele risico's welke zich eerst in het derde of vierde begrotingsjaar (2024 of 2025) voor kunnen doen vermenigvuldigt met de factor 0.

Ad 3. Als zekerheid 90% hanteren
Redenen om met een zekerheidspercentage te rekenen zijn:
- Afhankelijk van de risicobereidheid wordt een zekerheidspercentage gekozen. Hoe groter de bereidheid hoe lager het percentage/hoe lager de bereidheid hoe hoger het percentage.
- Naarmate het zekerheidspercentage toeneemt, neemt het te reserveren bedrag toe.
- Naarmate het zekerheidspercentage toeneemt, is het waarschijnlijker dat het daardoor gereserveerde bedrag voldoende is om de risico's op te vangen.

De keuze van de hoogte van het zekerheidspercentage voor het opvangen van de risico's is vrij. De keuze ligt tussen de 5% en 95%. Het gaat om de inschatting van de beste verhouding tussen (voldoende) geld voor risico's enerzijds en geen onnodig geld reserveren anderzijds. Gemeente

Waadhoeke stelt dat het bedrag dat uit de simulatie komt met een zekerheidspercentage van 90% voldoende is om de risico's daadwerkelijk af te dekken.

Ad 4. De uitkomst vermenigvuldigen met de factor 1,2
Tenslotte kiest de gemeente ervoor om de uitkomst van de simulatie te vermenigvuldigen met factor 1,2. Redenen om met een factor te rekenen, zijn:

- Er kunnen niet van te voren ingeschatte risico's optreden ('de zogenaamde zwarte zwanen' = Corona!);
- De werkwijze van de gemeente Waadhoeke om risico's voorzichtig (financieel laag) in te schatten. Wanneer er te veel onduidelijkheid is over het mogelijke financiële gevolg, dan wordt het risico met gevolg op € 0 geschat;
- Achtervang voor de dekking van de structurele risico's van meer dan twee jaar (zie ook onder structurele risico's).

Het streven kan zijn op termijn toe te werken naar een factor 1,0. Dit betekent dat de organisatie dan goed in staat moet zijn (bijna) alle risico's in te schatten en een risico op een indicatief financieel bedrag te bepalen zodat er (gedeeltelijke) dekking is via het weerstandsvermogen. Anderzijds kan het verlagen van de structurele weerstandscapaciteit (onvoorzien verlagen, begrotingsruimte inperken, opbrengsten maximaliseren) aanleiding zijn de factor te verhogen van 1,2 naar bijvoorbeeld 1,4.

Risico: Waddenglas
Waddenglas is een tuinbouwgebied ten zuiden van Sexbierum. Het betreft een gebied dat in samenwerking met de provincie Fryslân en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (R.V.O.) wordt ontwikkeld. Mede vanwege de tegenvallende verkopen is de ontwikkeling van Waddenglas beperkt tot alleen de 1e fase. Daartoe hebben partijen medio 2015 een addendum bij de Samenwerkingsovereenkomst getekend.

De boekwaarde per 1-1-2021 bedraagt € 14,5 miljoen. In de grondexploitatie is rekening gehouden met de verkoop in 2021. Per 01-01-2022 wordt de boekwaarde mede daarom geraamd op € 5,5 miljoen. Met nog uit te voeren werken wordt dan een eindresultaat van € 6,5 miljoen negatief verwacht. Voor het aandeel (1/3) van de gemeente Waadhoeke in het eindresultaat is een voorziening getroffen. Het grootste risico is het uitblijven/uitstel van grondverkopen. Het maximale risico voor de 3 partijen gezamenlijk kan in dat geval oplopen tot ruim € 12 miljoen, waarbij is uitgegaan van een verkoop tegen agrarische waarde. De gemeente Waadhoeke loopt voor 1/3 deel risico (ca. € 4 miljoen). Het verschil tussen het maximale risico en de voorziening bedraagt afgerond € 2,0 miljoen. De kans kan als gemiddeld worden beoordeeld.

Risicobeheersing
De risico's worden zoveel mogelijk beperkt door beheersmaatregelen. Dat betekent zoveel mogelijk de kosten beperken en grote investeringen uitstellen en tegelijkertijd ligt de focus op verkoop van bouwrijpe grond in Waddenglas.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 2.000.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Kie-1
Kie is een bedrijventerrein aan de zuidwestkant van Franeker. De belangstelling voor de kavels is goed te noemen. De boekwaarde wordt per 01-01-2022 op € 1,4 miljoen geraamd. Waarschijnlijk zal de grex in 2025 sluiten met een tekort van ca. € 1,3 miljoen. Hiervoor is een voorziening is getroffen. De kans dat het tekort groter wordt kan als klein beoordeeld worden.

Risicobeheersing
Naast het beheersen van de kosten wordt middels contacten met ondernemer de verkoop van kavels gestimuleerd.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 100.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Project Alvestêdewyk
De Alvestêdewyk is de uitbreidingslocatie voor woningbouw van Franeker. De eerste fase is in ontwikkeling en wordt inmiddels woonrijp gemaakt. Ongeveer 150 woningen zijn gerealiseerd. Voor de tweede fase zal eerst nog een uitwerkingsplan opgesteld moeten worden, voordat dit deel bouwrijp kan worden gemaakt. Voor beide fasen geldt overigens wel dat de gronden door de gecontracteerde marktpartij zijn afgenomen en afgerekend. De woonwijk wordt door deze marktpartij, o.b.v. een exploitatieovereenkomst ontwikkeld. De gemeente heeft de gronden (fase 3 en 4) in eigendom. De zogenaamde grondbank. In 2007 heeft de eerste uitname (fase 1 en 2) van gronden door de marktpartij plaatsgevonden voor een bedrag van bijna € 5 miljoen. Contractueel diende in 2013 de grondbank volledig te zijn afgenomen. Deze afname heeft echter niet plaats gevonden. Er is een juridische procedure gestart om alsnog nakoming van het contract te vorderen. Medio 2016 heeft de Rechtbank uitgesproken dat de marktpartij de gronden moet afnemen. Deze overdracht heeft op 25 augustus 2016 plaatsgevonden. Door de marktpartij is vervolgens een gerechtelijke procedure bij het Gerechtshof aangespannen. Op 27 november 2018 heeft het Gerechtshof vonnis uitgesproken, waarbij de uitspraak van de Rechtbank is vernietigd en de gemeente medewerking heeft verleend aan terug levering en betaling. Feitelijk betekent dit dat de gemeente eind december 2018 het eigendom heeft gekregen van de gronden gelegen in de 3e en 4e fase. Er zijn nu diverse scenario's denkbaar, waarbij het woningbouwperspectief voor de gemeente in het algemeen en specifiek voor de stad Franeker van belang is. Dit onderwerp maakt inmiddels dan ook deel uit van de overlegagenda tussen gemeente en de ontwikkelende partij.

Risicobeheersing
Zorgvuldig handelen zowel aangaande de juridische procedure als ook richting de marktpartij.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 11.900.000	Klein/gemiddeld (35%)	I	1

Risico: Ontbreken beheerplan baggeren
Er is geen beheerplan baggeren vastgesteld aangezien de financiële middelen voor dekking ontbreken. Er worden wel baggerwerken uitgevoerd op ad hoc basis en gefinancierd met eenmalige middelen. Op basis van de Waterwet 2009 kunnen de waterwegen worden overgedragen aan vaarwegbeheerders (de Provinsje of het Wetterskip). Voor overdracht moet het onderhoud op orde zijn gebracht. Dit betekent dat er gebaggerd moet worden of dat het onderhoud wordt afgekocht. Recent heeft geen taxatie plaatsgevonden. Op basis van eerdere gegevens kan uitgegaan worden van ongeveer € 2,0 miljoen. Om er rekening mee te houden dat voor een dekking niet tijdig gespaard kan worden, wordt de kans beoordeeld op gemiddeld.

Risicobeheersing
Door werk met werk te maken wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten laag gehouden. Daarnaast worden waar mogelijk vaarwegen overgedragen naar het Wetterskip Fryslân of de Provincie.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 2.000.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Alternatieven in beheerplannen
In de vastgestelde beheerplannen (voor wegen, kunstwerken openbaar groen, gebouwen en openbare verlichting) zijn ten aanzien van het groot onderhoud alternatieven doorgevoerd die gericht zijn op kostenbesparing. Het onderhoudsniveau is bepaald op veilig, sober doch doelmatig. Keerzijde hiervan is dat op termijn het aan te pakken onderhoud behoorlijk groter wordt. De kans is aanwezig dat het onderhoud toch eerder uitgevoerd moet worden. Dit brengt een risico met zich mee. Stel het financieel risico op € 1.000.000 en een gemiddelde kans.

Risicobeheersing
Door werk met werk te maken wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten laag gehouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Seizoenschade gemeentelijke kapitaalgoederen
Extremere weersomstandigheden zorgen voor een grotere belasting van de kapitaalgoederen. Dit brengt het risico van ongepland onderhoud met zich mee.
Stel het financieel risico op € 1.000.000 en de kans op klein.

Risicobeheersing
Door inspecties wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten beperkt gehouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Misschatting in beheerplannen
De kosten voor vervanging en groot onderhoud in beheerplannen is gebaseerd op inspecties en reële schattingen. In totaal bedraagt de omvang van de beheerplannen in de planperiode afgerond € 10.000.000. Er is een kans op mis schatting, voordelig en nadelig. Dit kan leiden tot extra kosten, stel 5%. Door de economische situatie wordt door partijen hoger ingeschreven dan in de afgelopen jaren. Daardoor is er amper meer sprake van aanbestedingsvoordelen. Ten tijde van de Covid-pandemie zijn de prijzen van grondstoffen verder gestegen dan voorzien. Het effect op aanbestedingen hierbij is niet bekend.

Risicobeheersing
Regelmatig actualiseren van kostenramingen.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 500.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Vervuilde bodemlocaties
Niet alle vervuilde bodemlocaties binnen de gemeente zijn in beeld gebracht. Financieel risico laat zich moeilijk in geld uitdrukken.

Risicobeheersing
Afwijkingen melden via reguliere P&C-cyclus.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 500.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Vangnetuitkering WWB (dienst SoZaWe)
Gemeenten dienen tekorten op de budgetten van taakveld 6.63 Inkomensregelingen (programma 7 Sociaal Domein) zelf aan te vullen. Als het tekort oploopt bestaat de mogelijkheid voor compensatie, oftewel een vangnetuitkering. Om voor compensatie in aanmerking te komen moet aan een groot aantal voorwaarden voldaan worden. Waadhoeke komt over 2022 niet in aanmerking voor een vangnetuitkering, omdat er geen sprake is van een tekort.

Risicobeheersing
Initiatieven nemen en alert zijn om te voldoen aan de regels voor toekenning.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Klein (25%)	I	1

Risico: Kosten Sociaal Domein
De belangrijkste financiële risico's zijn het open eind karakter van Zorg voor jeugd en Wmo en de uitvoering van de Participatiewet. Daarbij zijn de demografische ontwikkelingen een belangrijke factor. De bevolking van Waadhoeke wordt ouder en de middelen volgen deze groei niet exact 1 op 1. Ook is de informatiestroom nog niet zodanig dat we een exact beeld hebben van de jaarlijks te verwachten uitgaven. Dit geldt met name voor het onderdeel Jeugd. De gemeente kan elk jaar een nieuwe groep jongeren krijgen die een geheel andere zorgbehoefte/zorgzwaarte heeft dan de groep die het jaar ervoor hulp nodig had. Bij de uitvoering van de Participatiewet speelt, dat teruglopende rijksinkomsten en wijzigingen in rijksbeleid zorgen voor een exploitatie onder druk bij de Gemeenschappelijke Regeling Fryslân-West/Empatec. Het is van belang mee te wegen dat er nog keuzes gemaakt moeten worden over de toekomstige uitvoering van de Participatiewet. Besluitvorming hierover is voorzien in het eerste kwartaal van 2022 op basis van het zgn. Keuzedocument.
Voor de risicoberekening is de begroting van programma 7 Sociaal Domein als basis genomen, met een risico van 10%.

Risicobeheersing
Nauwkeurig monitoren van de inkomsten en uitgaven binnen de P&C cyclus.
Implementatie beheersmaatregelen m.b.t. GR Fryslân-West (rapport KoxkdeVoogd)

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 4.614.000	Gemiddeld (50%)	S	2

Risico: Gewaarborgde leningen
Naast gewaarborgde leningen via de WSW (waarborgfonds sociale woningbouw) staat de gemeente ook rechtstreeks garant voor leningen aan o.a. diverse woningstichtingen (Stichting Accolade en Stichting Wonen Noordwest Friesland). Bruto bedraagt het gewaarborgde bedrag aan leningen en garanties ongeveer € 143,2 miljoen. Hiervan is € 115,3 miljoen voor 50% gewaarborgd (€ 57,6 miljoen). Dit risico wordt als nihil beschouwd. Voor het resterende bedrag van € 27,9 miljoen

(€ 143,2 miljoen – € 115,3 miljoen) staat de gemeente voor 100% garant. De kans dat een beroep gedaan wordt op de garantstelling van de gemeente is zeer klein, maar wel aanwezig.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 27.900.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Verstrekte langlopende geldleningen
De gemeente heeft in het verleden een aantal langlopende leningen verstrekt aan o.a. De Bildtse Slag (gymlokaal) waarvan de restantsom nog € 894.000 is. Daarnaast is er een lening toegezegd aan de MFC Menaam van € 472.000. De kans dat een lening niet wordt afgelost aan de gemeente is zeer klein maar wel aanwezig. Voor verstrekte langlopende geldleningen is een bestemmingsreserve gevormd. Stand per 1 januari 2022: € 106.609.

Risicobeheersing
De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.366.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen
Door jarenlange gas- en zoutwinning in Waadhoeke is schade ontstaan door bodemdaling. Deze bodemdaling is vooral voor de landbouw en de waterhuishouding een groot probleem. Om de schade te herstellen/compenseren is het Gebiedsproject Franekeradeel-Harlingen opgestart. In het inrichtingsplan zijn maatregelen opgenomen gericht op verbetering van de waterhuishouding, infrastructuur, recreatie, landschap en cultuurhistorie. Ook zit een ruilverkaveling in het plan.
Bij dit project is een groot aantal partijen betrokken: Provincie Fryslân (projectleiding), Wetterskip Fryslân, Frisia Zout BV, Vermillion Gas&Oil, gemeente Harlingen, gemeente Waadhoeke (de betalende partijen), Agrarische sector, Federatie van Dorpsbelangen Franekeradeel en de Friese Milieufederatie.
Het totale plan bevat ongeveer € 50 miljoen aan maatregelen. De gemeente Waadhoeke draagt ongeveer € 3,7 miljoen bij aan het plan. Hierin is inbegrepen € 1,8 miljoen voor de Maatschappelijke Plus. De Maatschappelijke Plus heeft met name betrekking op de herinrichting van de dorpen Sexbierum, Oosterbierum en Tzummarum.
De uitvoering van werken is zo goed als afgerond en de aanbestedings- en uitvoeringsrisico's worden als zeer klein geschat en worden gerelateerd aan de bijdrage van de gemeente. De grondaankopen voor met name de ruilverkaveling worden door de betalende partijen voor gefinancierd: totaal voor plm. € 15 miljoen. De financiering door Waadhoeke bedraagt plm. € 750.000. Bij de afronding van de ruilverkaveling (gepland in 2024) worden de betalingen terug gestort.
Sluitstuk van het Inrichtingsplan is de ruilverkaveling. Daarin wordt een aantal ha. toebedeeld aan de gemeente. Zoals de ondergrond voor de verbreding van de Ottemaleane/Kapellewei en de ondergrond van het fietspad Tzummarum - Boer. De uiteindelijke eindafrekening van deze ruilverkaveling kan afwijken van het beschikbare budget waardoor het niet past binnen het beschikbaar gestelde budget van € 3.700.000. De kans wordt echter als zeer klein ingeschat.

Risicobeheersing
Voor het gehele plan is een risicoanalyse gemaakt. Deze analyse wordt gebruikt bij de uitvoering en monitoring van het inrichtingsplan.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 3.700.000	Zeer klein (5%)	I	1
€ 750.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Verzelfstandigd Openbaar Onderwijs
Financiële verantwoordelijkheid bij verzelfstandigd openbaar onderwijs. Als er tekorten ontstaan bij het openbaar onderwijs blijven de gemeenten eindverantwoordelijk.

Risicobeheersing
Een commissie van toezicht bestaande uit bestuurders. Periodieke (kwartaal) rapportages en periodiek overleg.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Geluidswal Menaam
In 2008 is een aanlegvergunning door de gemeente Menameradiel afgegeven. Er zijn nadien vele juridische bestuursrechtelijke procedures gevoerd over deze vergunning en over de omvang, vormgeving en samenstelling van deze geluidswal. De vergunninghouder i.c. de voormalige grondeigenaar is bij dagvaarding van 16 april 2021 een civiele procedure gestart bij de rechtbank Noord-Nederland, locatie Leeuwarden i.v.m. onrechtmatig genomen, althans door de rechter vernietigde besluiten van de gemeente en de provincie Fryslân. Bij akte d.d. 21 juli 2021 heeft zij haar eis gewijzigd. Zij vordert dat de gemeente en de provincie hoofdelijk worden veroordeeld een bedrag te voldoen van € 2.378.341,72 vermeerderd met rente en kosten. De advocaat van de gemeente, de provincie en de verzekeraars van beide overheden dient in het najaar een conclusie van antwoord in te dienen.

Risicobeheersing
De gemeente is nog in afwachting van de best estimate die wordt opgesteld door het door de verzekeraar ingeschakelde expertisebureau Lengkeek. De verzekeraar heeft laten weten, dat voor vermogensschade een verzekerd bedrag van € 1.250.000 per aanspraak geldt. Dit bedrag behelst de kosten voor verweer en een eventuele schadevergoeding. Het eigen risico bedraagt € 25.000. Omdat gevorderd wordt een hoofdelijke veroordeling van de gemeente en de provincie is de onderlinge verdeling, van het mogelijk toe te wijzen schadebedrag, nog onderwerp van gesprek tussen hen beide.

De vordering in deze zaak is blijkens de akte hoger dan het maximaal verzekerd bedrag. De gemeente dient om deze reden met de mogelijkheid rekening te houden dat niet alle schade verzekerd is.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 600.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Plafond BTW Compensatiefonds (BCF)
Het is onzeker wat de ruimte onder het Plafond van het BTW Compensatiefonds gaat doen in de komende jaren en of er ruimte blijft onder het plafond. De ruimte kan ook negatief worden. In dat geval komt de negatieve ruimte ten laste van het gemeentefonds.
Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in afstemming met de VNG en de provinciale toezichthouders een advies opgesteld. Gemeenten mogen in Programmabegroting 2022-2025 voor de ruimte onder het plafond maximaal rekening houden met de laatst gerealiseerde ruimte. De laatst

gerealiseerde ruimte is 2020 (€ 192,6 miljoen). Omgerekend naar punten is dit 10,6 punten keer € 46.000; € 488.000. De definitieve afrekening volgt in de meicirculaire van 2023.

Risicobeheersing
We volgen de berichtgeving.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 488.000	Zeer Klein/klein (10%)	S	2

Risico: Stelpost Jeugd
Het kabinet heeft met ingang van 2019 extra middelen beschikbaar gesteld voor Jeugdzorg voor de jaren 2019-2021. Voor 2021 is een extra toezegging gedaan van € 613 miljoen. Op 2 juni 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen Rijk en de VNG over een Hervormingsagenda voor het Jeugdstelsel. Deze afspraken volgen op de arbitrage uitspraak van de Commissie van Wijzen. Als onderdeel van de afspraken komt er voor het jaar 2022 een bedrag van € 1,3 miljard beschikbaar. Het kabinet heeft de beslissing over het eventueel structureel beschikbaar stellen van extra middelen voor zich uit geschoven naar de volgende kabinetsperiode.

Tussen het Rijk, IPO en de VNG is afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenraming voor de jaarschijven 2023 tot en met 2025 rekening mogen houden met 75% van de bedragen uit de Hervormingsagenda Jeugd. Dit resultaat komt in de plaats van de stelpost waarbij rekening gehouden mocht worden met € 300 miljoen structureel. De gemeente Waadhoeke heeft deze bedragen meegenomen als dekking in de meerjarenraming van deze programmabegroting. De Provincie Fryslân geeft aan dat zij dit zien als een structureel dekkingsmiddel. In het nieuwe voorschrift wordt geen voorwaarde meer genoemd over het opnemen van een post in de risicoparagraaf.

Risicobeheersing
We volgen de berichtgeving.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Klein (25%)	S	1

Risico: Nieuw verdeelstelsel Gemeentefonds
De invoering van de nieuwe verdeling (herijking) van het gemeentefonds is eind 2020 uitgesteld naar 2023. De invoer brengt herverdeeleffecten met zich mee. In juli 2021 is het aangepaste voorstel voor de herijking naar de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gegaan. Tegelijkertijd is een voorlopig herverdeeleffect per gemeente bekend gemaakt. De gebruikte cijfers in het voorstel zijn van 2017 en daarmee van voor de herindeling van Waadhoeke. De herverdeeleffecten zijn daarom ook alleen bekend gemaakt voor de voormalige gemeenten. Het huidige beeld is positiever dan geschetst bij programmabegroting 2021. De ingroeiregeling is maximaal € 15 voor- of nadeel per inwoner per jaar. Begin augustus is er een nieuwe berekening aangeleverd met de cijfers van 2019. Op basis van de cijfers van 2019 valt Waadhoeke onder de voordeelgemeenten (€ 10 per inwoner voordelig) en vervalt onderstaand risico.

Risicobeheersing
We volgen de berichtgeving. We zijn aangehaakt bij de Friese lobby.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Gemiddeld (50%)	S	1

Risico: APPA ontslaguitkering

Na het wethouderschap ontvangt een wethouder een APPA-ontslaguitkering, tenzij hij/zij de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Dit is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Het maakt daarbij niet uit wat de reden van het beëindigen van het wethouderschap is. Als een wethouder niet terugkeert na de gemeenteraadsverkiezingen of in een nieuw college niet wordt herbenoemd, in alle gevallen heeft de oud-wethouder recht op een ontslaguitkering.
De ontslaguitkering komt volledig ten laste van de gemeente, waar de oud-wethouder werkzaam is geweest. De hoogte van de uitkering is het eerste jaar 80% en de rest van de uitkeringsduur 70% van de laatstgenoten wedde. De duur van de uitkering is afhankelijk van de leeftijd van de wethouder en de periode van het wethouderschap en bedraagt maximaal 3 jaar en 2 maanden. Nieuwe of hogere inkomsten tijdens de periode van de ontslaguitkering worden met de uitkering verrekend. Er bestaat een risico dat dit geschetste scenario realiteit wordt, omdat de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 plaatsvinden. Het maximale financiële risico is € 650.000 en de kans is gemiddeld.

Risicobeheersing

Actieve monitoring van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen en indien nodig een voorziening treffen voor de APPA ontslaguitkering.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 650.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Verzameltabel risicobeheersing

Risico *Bedragen x € 1*	**Toelichting risico**	**Maximaal financieel risico**	**Kans**	**S/I**	**Factor**
Grondexploitatie					
Waddenglas	Belangrijkste risico is een stagnerende ontwikkeling van de glastuinbouwsector.	2.000.000	50%	I	1
Kie-1	Belangrijkste risico is de stagnerende verkoop. Er is een voorziening gevormd, deze is al in mindering gebracht op het financieel risico.	100.000	5%	I	1
Alvestedenwyk	Grond weer in eigendom bij gemeente, diverse scenario's denkbaar, onzekerheid over nog te nemen besluit.	11.900.000	35%	I	1
Totaal risico grondexploitatie		**14.000.000**			
Kapitaalgoederen					
Beheerplannen, ontbreken baggerplan	Er is geen baggerplan vastgesteld aangezien de financiele middelen voor dekking ontbreken.	2.000.000	50%	I	1
Beheerplannen, alternatieven	In de beheerplannen zijn ten aanzien van het groot onderhoud alternatieven doorgevoerd gericht op kostenbesparing.	1.000.000	50%	I	1
Beheerplannen, seizoenschade	Het onderhoudsniveau is gesteld op sober doch doelmatig. Keerzijde hiervan is dat de kans op acuut op te pakken achterstallig onderhoud	1.000.000	25%	I	1
Beheerplannen, misschatting	De kans is aanwezig dat extra onderhoud moet worden uitgevoerd. Dit brengt een risico met zich mee.	500.000	25%	I	1
Beheerplannen, vervuilde bodemlocaties	Niet alle vervuilde bodemlocaties binnen de gemeente zijn in beeld gebracht.	500.000	25%	I	1
Totaal risico kapitaalgoederen		**5.000.000**			
Overige financiële risico's met een incidenteel karakter					
Vangnetuitkering WWB	Risico op (gedeeltelijk) niet honoreren aanvraag	0	25%	I	1
Sociaal Domein	Variabelen m.b.t. inkoop en het aanbieden van zorg zijn nog onzeker.	4.614.000	50%	S	2
Gewaarborgde leningen	De gemeente staat borg voor leningen aan diverse organisaties en stichtingen	27.900.000	5%	I	1
Langlopende leningen	Risico dat de leningen niet worden terugbetaald door de desbetreffende organisatie	1.366.000	5%	I	1
Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen	Aanbestedings- en uitvoeringsrisico's. Inclusief de maatschappelijke plus.	3.700.000	5%	I	1
	Voorfinanciering grondaankopen	750.000	5%	I	1
Openbaar Onderwijs	Verzelfstandigd openbaar onderwijs, gemeenten eindverantwoordelijk	1.000.000	25%	I	1
Geluidwal Menaam	Juridische procedure	600.000	50%	I	1
Plafond BCF	Ruimte onder plafond BCF	488.000	10%	S	2
Stelpost Jeugd	Extra structurele middelen jeugd	0	25%	S	1
Nieuw verdeelstelsel gemeentefonds	Het effect van de herrijking van het gemeentefonds	0	50%	S	1
APPA ontslaguitkering	APPA ontslaguitkering wethouders	650.000	50%	I	1
Totaal overige financiele risico's met een incidenteel karakter		**41.068.000**			
Totaal benoemd risico		**60.068.000**			

De ratio weerstandsvermogen bedraagt: € 14.600.000 / € 16.500.000 = 0,89 (matig)

De stand van de algemene reserve is tot en met begrotingswijziging 8 van 2021, aangepast met claims en andere verplichtingen.
De kwantificering van de gelopen risico's is met behulp van Naris berekend op € 17,4 miljoen. Hierbij dient er rekening worden gehouden dat er een reserve grondexploitatie is gevormd ter dekking van de risico's binnen de grondexploitatie. De stand van de reserve grondexploitatie is per 01-01-2022 € 878.000. Er is in de stand van de reserve grondexploitatie rekening gehouden met de onttrekking voor het woonrijp maken van Nije Kamers IV en twee voorbereidingskredieten voor Kie-2 en St. Annaparochie - Zuidwest.

Hierdoor wordt ingeschat dat de gemeente ongeveer € 16,5 miljoen aan risico's loopt (€ 17,4 miljoen - € 0,9 miljoen).

C. Niet gekwantificeerde risico's, ontwikkelingen en onzekerheden
De niet-gekwantificeerde risico's hebben ook een (negatief) effect op de bedrijfsvoering en/of de financiële positie. Het effect is echter niet meetbaar gemaakt in euro's. Hieronder is een groot aantal risico's en onzekerheden benoemd, zowel eenmalig, structureel, groot, klein, etc. De volgorde van presentatie geeft geen indicatie van prioriteit of rangorde.

Materieel begrotingsevenwicht
De (meerjaren) begroting moet materieel in evenwicht zijn, dat wil zeggen, dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten.
Omdat een gemeente per definitie meer wensen dan mogelijkheden heeft zal er altijd spanning op de beschikbare middelen en dus ook op het begrotingsevenwicht staan. Daarnaast zullen zich onmiskenbaar autonome ontwikkelingen voordoen waarmee geen rekening kon worden gehouden.

Risicobeheersing
Om te voorkomen dat er teveel middelen worden ingezet wordt in de meerjarenbegroting altijd het jaar met de minst gunstige begrotingspositie als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met toekomstige (autonome) ontwikkelingen in zowel de baten als de lasten.

Kapitaallasten
Conform de nota Reserves en Voorzieningen wordt alle bespaarde rente ten gunste van de exploitatie gebracht, met uitzondering van de bespaarde rente over het saldo van de Algemene Reserve boven de € 15,0 miljoen. Gevolg van dit besluit is dat de omvang van de reserves en/of voorzieningen direct van invloed zijn op de (rentelasten/baten in de) exploitatie en dat hierdoor de verschillen tussen begroting en rekening per jaar kunnen wisselen, zowel positief als negatief.

Risicobeheersing
Door mutaties in de overige reserves en voorzieningen is de verwachte rente-bate aangepast. In het meerjarenbeeld is rekening gehouden met een afname van de reserves en voorzieningen.

Rijksbeleid (o.a. gemeentefonds, decentralisaties)
Het rijksbeleid is van grote invloed op de gemeentelijke organisatie. Bezuinigingen, decentralisatie van taken, herijking van het gemeentefonds zijn actuele onderwerpen die tot onzekerheden in het (financieel) beleid leiden. Actueel is de herziening van het gemeentefonds.

Risicobeheersing
De ontwikkelingen in het rijksbeleid worden op de voet gevolgd en waar mogelijk vertaald in maatregelen. Ten aanzien van de decentralisatie van taken is het uitgangspunt dat taken uitgevoerd worden op basis van beschikbaar budget. Risico's in uitvoering en bedrijfsvoering worden beheerst door de samenwerking met omliggende gemeenten te zoeken.

Kosten juridische bijstand bij gegrond verklaarde bezwaren
Burgers hebben de mogelijkheid om bij de indiening van bezwaarschriften tegelijk te verzoeken de kosten van juridische bijstand te vergoeden. De gemeente is verplicht deze kosten te vergoeden als een bezwaarschrift gegrond wordt verklaard en vaststaat dat het besluit waartegen de bezwaren zich richtten, onrechtmatig is genomen.

Risicobeheersing
De gemeente heeft een beperkte capaciteit in huis als het gaat om juridische ondersteuning. Bij specifieke casussen wordt er ingehuurd.

Verzekeringen
De gemeente is in de meeste gevallen voor risico's betreffende brand en storm verzekerd. Als basis daarvoor geldt de verzekerde waarde zoals die ten tijde van het afsluiten van de verzekering bekend was. De verzekerde waarden worden geïndexeerd en zijn per definitie op niveau. In 2021 was het noodzakelijk om de brandverzekering aan te besteden. Dit heeft voor de begroting 2022 geleid tot een uitzetting van de kosten.
Eisen door ICT- en beveiligingsontwikkelingen naast extra aanschaf en vernieuwing van inventaris, computers e.d. leiden tot verandering. Wijzigingen wat betreft de verzekerde waarden moeten geregistreerd worden.

Risicobeheersing
Preventiebeleid draagt bij tot beperking van risico's.

WA-verzekering en frauderisico
Op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid is in de jurisprudentie een verschuiving waarneembaar, waardoor de positie van de 'benadeelde' ten opzichte van de bestuursorganen sterker wordt. Ook is de aansprakelijkheid van werkgevers verruimd. Er is een toenemende claimbereidheid te bespeuren. De risico's van besturen worden hierdoor vergroot.

Risicobeheersing
Preventiemaatregelen ter voorkoming van fraude in relatie tot integriteit.

Automatisering/ICT
Automatisering en ICT zijn essentieel voor de werkprocessen in de organisatie. Dit betekent dat systemen up to date moeten zijn en blijven, en dat uitval opgevangen moet kunnen worden. Wij hebben het beheer van onze ICT omgeving ondergebracht bij het shared service centrum Leeuwarden (SSC). De kwaliteitsafspraken en -eisen over onze ICT omgeving zijn opgenomen in een servicelevel agreement (SLA) en dossier afspraken procedures (DAP).

Risicobeheersing
Voor het geval dat uitval van ICT zich voordoet, zorgen maatregelen die gericht zijn op de oorzaak ervoor, dat (de kans op) een gebeurtenis wordt voorkomen dan wel verminderd. Maatregelen gericht op de gevolgen zorgen ervoor, dat de gevolgen minder zijn als de gebeurtenis zich voordoet. Jaarlijks simuleren en testen wij gezamenlijk een situatie waarbij ICT systemen uitvallen en er een back up en recovery situatie wordt nagebootst. Dit is ook onderdeel van informatiebeveiligingsplan.

Privacy & Informatieveiligheid
De ambitie van Waadhoeke is om in 2025 'Persoonlijk, dichtbij en online' met de gemeenschap samen te werken. Nieuwe technologieën en inzichten zorgen daarbij voor snelle veranderingen in de digitale samenleving. Daarnaast heeft de COVID-19 pandemie er ook bij Waadhoeke voor gezorgd dat digitalisering en thuiswerken in versneld tempo onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering zijn geworden. Tegelijkertijd zien we regelmatig ook de negatieve effecten hiervan. Er zijn steeds meer risico's op het gebied van privacy en informatieveiligheid. Denk aan ransomware, phishing, hacken en datalekken. De gemeente Waadhoeke is zich bewust van deze toename en de impact van cybercriminaliteit.

Risicobeheersing
Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) blijft het uitgangspunt. We nemen passende maatregelen om onze data en onze systemen te beschermen. Voor eisen aan de beheeromgeving ICT sluiten wij aan bij het beveiligingsplan van het SSC. De verbeterpunten uit de

zelfevaluatie en controles nemen we mee in het plannen, uitvoeren en bijstellen van ons informatiebeveiligingsbeleid voor de jaren daarop.

Gemeente Waadhoeke toetst nieuwe verwerkingen aan de basisbeginselen van de AVG, voert DPIA's uit en houdt een datalekregister bij. Gemeente Waadhoeke heeft een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld, die ook deelneemt aan diverse overleggen in de regio/provincie. (Nieuwe) Medewerkers krijgen een training op het gebied van Informatieveiligheid en Privacy, er wordt regelmatig gecommuniceerd via Intranet en er wordt periodiek gebruik gemaakt van externe programma's om het kennisniveau en de weerbaarheid van de organisatie te vergroten.

BTW
Voor projecten met derden die met steun van de gemeente worden gefinancierd, of projecten waarvan de gemeente de projectleider is met steun van derden, is het erg belangrijk dat de btw component niet vergeten wordt. Deze vorm heeft vaak te maken met mengpercentages. Voorafgaand aan de uitvoering van het project is toestemming van de belastingdienst wenselijk.

De gemeente Waadhoeke heeft sinds 2019 te maken met de specifieke uitkering sport. De uitkeringen van 2019 zijn 2020 zijn afgerond. Er was voor deze specifieke uitkering € 182 miljoen beschikbaar in 2021. De gemeente Waadhoeke heeft een bedrag van € 383.141 aangevraagd. De aanvragen van iedere gemeente oversteeg het macrobudget wat er beschikbaar is gesteld. Hierdoor heeft de gemeente een voorschot uitgekeerd gekregen wat 77% was van de originele aanvraag (€ 294.768). De gemeente Waadhoeke loopt een risico voor het verschil tussen de originele aanvraag en het uitgekeerde bedrag. In 2022 is er een budget van € 178 miljoen beschikbaar.

<u>Risicobeheersing</u>
Periodiek en ad hoc overleg tussen afdeling Financiën en vakafdelingen. Daarnaast worden kredietaanvragen en boekingen gescreend op btw-vraagstukken.

Horizontaal Toezicht
De gemeente Waadhoeke heeft gekozen voor Horizontaal Toezicht (HT). Op deze manier vervalt, op termijn zodra er sprake is van aangepast toezicht, de 5-jaarlijkse controle en worden (nadelige) verrassingen achteraf voorkomen. Bij Horizontaal Toezicht gaat het om het proces dat de Belastingdienst bij alle fiscale facetten wordt betrokken. Vooraf en open overleg met de Belastingdienst is hierbij belangrijk.
Een van de onderdelen die de gemeente moet ontwikkelen is het zgn. Tax Control Framework (TCF). Hierin worden alle processen die te maken hebben met fiscaliteit beschreven. De voortgang van de ontwikkeling van dit TCF is mede bepalend voor het in stand blijven van het convenant en voor het bereiken van aangepast toezicht.

<u>Risicobeheersing</u>
Borging in processen en toepassen van interne controles.

VPB
Vanaf 1 januari 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig.
De inventarisatie en implementatie van de Vpb-plicht en het doen van aangifte voor de eerste jaren is met behulp van Caraad Belastingadviseurs gedaan.

UIt de inventarisatie blijkt dat gemeente Waadhoeke 3 activiteiten met enige "winst" heeft waarover mogelijk Vpb verschuldigd is:
- het straatparkeren, maar deze is voor de Vpb vrijgesteld,
- het zich ontdoen van huishoudelijke afvalstoffen tegen een positieve opbrengst, en
- de grondexploitatie,

De opbrengst op restafval is gering zodat de Vpb zeer klein is.
De grondexploitaties komen in 2018 en 2019 niet door de spreekwoordelijke 'ondernemerspoort' waardoor er geen Vpb verschuldigd is.

De wetgeving en jurisprudentie over de Vpb voor gemeenten is nog volop in beweging.
Elk jaar moet opnieuw de Vpb-plicht beoordeeld worden.

Risicobeheersing
Goed volgen van de Vpb-regelgeving en -jurisprudentie die nog in beweging is.
Bij nieuwe activiteiten alert zijn op mogelijke gevolgen voor de Vpb.
Bij de nieuwe Grondexploitatie-opzetten een de jaarlijkse actualisatie de Vpb meenemen.

Leerlingenvervoer
Gemeenten zijn verplicht een regeling vast te stellen op basis waarvan ouders van leerlingen - onder bepaalde voorwaarden - aanspraak kunnen maken op bekostiging van vervoer van en naar school. Het vervoer omvat leerlingen van basisscholen, speciale scholen voor basisonderwijs en scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Leerlingen van het regulier voortgezet onderwijs die gehandicapt zijn kunnen in principe ook in aanmerking komen voor bekostiging van het vervoer.
Uitgangspunt van de regeling is een bekostiging op basis van het openbaar vervoer. Als dat niet mogelijk is kan aangepast vervoer bekostigd worden.

Risicobeheersing
Het leerlingenvervoer is een zogenaamde "open-eind-regeling". Dit betekent dat het aantal aanvragen en de daarmee gepaard gaande kosten moeilijk in te schatten zijn.

Peuterspeelzalen
De bekostigingssystematiek is zo dat ouders een inkomensafhankelijke bijdrage betalen voor deelname aan het peuterspeelzaalwerk. Afhankelijk van het inkomen krijgen ouders een toeslag van de Belastingdienst. Bij kostwinnersgezinnen wordt deze toeslag (een vast bedrag per kind) door de gemeente betaald. Het aantal kinderen dat van deze voorziening gebruik maakt fluctueert elk jaar.

Risicobeheersing
De bijdrageregeling is een zogenaamde "open-eind-regeling". Dit betekent dat het aantal aanvragen en de daarmee gepaard gaande kosten moeilijk in te schatten zijn.

Algemene risico's verbonden aan het subsidiëren van instellingen
De gemeente Waadhoeke verstrekt jaarlijks vele subsidies, van kleine bedragen tot vele tonnen. Risico's liggen er vooral op het gebied van de gesubsidieerde instellingen die grotendeels gefinancierd worden door de gemeente en die een bestuurlijke relatie met de gemeente hebben. Als er iets mis gaat dan is het veelal de gemeente die problemen moet oplossen en opdraait voor de financiële gevolgen.

Risicobeheersing
Tussentijds voortgangsgesprek met instellingen die substantieel subsidie ontvangen (groter dan € 50.000), in gesprek gaan als er problemen gesignaleerd worden, controle- of beoordelingsverklaring bij de jaarstukken. De impact van de Coronapandemie is in 2020 een specifiek gesprekspunt met gesubsidieerde instellingen geweest.

Beschermd Wonen
Tot op heden worden de taken uitgevoerd via Centrumgemeenten, in ons geval Leeuwarden. Met ingang van 2018 ligt het financieel risico al bij de gemeente. In jaarrekening 2020 was het aandeel

van Waadhoeke in het overschot van gemeente Leeuwarden afgerond € 72.000. Hieruit blijkt dat de genomen maatregelen door SDF voldoende effect hebben gehad in het terugdringen van het tekort. Op dit moment is SDF bezig met de aanbesteding van Beschermd Wonen vanaf 2022. De financiële effecten hiervan laten zich op dit moment nog moeilijk duiden. Hiernaast is de herijking van het budget van Beschermd Wonen nog steeds actueel, omdat de nieuwe verdeling is uitgesteld tot 2023. Op dit moment lijkt de regio Friesland daar positief uit te komen.

Risicobeheersing
Regelmatig overleg en afstemming met SDF. Daarnaast actieve monitoring van informatie over de nieuwe herijking van de middelen voor beschermd wonen.

Ziekteverzuim
Op 1 januari 2004 is de Wet verlenging loondoorbetalingverplichting bij ziekte (WVLBZ) in werking getreden. Als gevolg van deze wet is de loondoorbetalingperiode verlengd van één naar twee jaar. Het totale loon over deze periode mag niet meer bedragen dan 170% van het laatstverdiende loon. In de CAO gemeenten is bepaald dat een zieke medewerker gedurende de eerste zes maanden recht heeft op 100% doorbetaling. In de zevende tot en met de twaalfde maand 90% en in het tweede ziektejaar 75%. Na deze 24 maanden moet bij voortdurende arbeidsongeschiktheid tot aan het einde van het dienstverband 70% van het loon worden doorbetaald. De wachttijd voor een uitkering op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) – voorheen WAO – is voor volledig arbeidsongeschikten verlengd naar twee jaar. Voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten, die op of na 1 juli 2007 ziek zijn geworden, geldt sinds 1 juli 2008 nog een “derde ziektejaar”.

Risicobeheersing
Maatregelen gericht op preventie zoals coaching, stimuleren van een gezonde leefstijl, aanbieden van een preventief medisch onderzoek (PMO).

Wet WIA
Per 1 januari 2006 is de WIA (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen) in de plaats gekomen van de WAO. De nadruk komt voortaan te liggen op de geschiktheid om te werken. Tenzij een medewerker volledig arbeidsongeschikt is, is hij altijd in de eerste plaats voor een deel arbeidsgeschikt. Voor het deel dat niet gewerkt kan worden, ontvangt men een uitkering. Men heeft de keus om voor het overige deel te gaan werken. Dat wordt door de overheid ook gestimuleerd, want doe je dit niet, dan holt de aanvullende uitkering achteruit. Deze wijziging betekent het één en ander voor de organisatie. Het vraagt een nog actievere en zorgvuldiger hantering van het ziekteverzuimbeleid. Regelmatige toetsing in hoeverre het huidige beleid voldoet aan nieuwe wetgeving moet zeker plaatsvinden.

Risicobeheersing
Maatregelen gericht op begeleiding en ondersteuning bij re-integratie. We laten ons daarbij ondersteunen door Qare.

Keuzepensioen
Door de invoering van keuzepensioen zijn de individuele mogelijkheden toegenomen en wordt meer verantwoordelijkheid bij de individuele werknemer gelegd. Een evenwichtige verdeling van de lusten en de lasten voor de oudere- en de jongere generatie is een belangrijk uitgangspunt voor de inhoud van de maatregelen geweest.
De mogelijkheid bestaat om tussen 60 en 70 jaar uit te treden. Ook is er de mogelijkheid om deeltijdpensioen op te nemen. Dit onvoorspelbare vraagt een grote mate van flexibiliteit van de organisatie.

Risicobeheersing
De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

WW en bovenwettelijke WW
Sinds 1 januari 2001 is de Werkloosheidswet (WW) ook van toepassing op overheidspersoneel. Dit betekende een achteruitgang in vergelijking met de oude wachtgeld- en uitkeringsregeling. Ter compensatie is toen voor het overheidspersoneel een bovenwettelijke WW-regeling getroffen, die de laatste jaren geleidelijk verslechtert.

De wettelijke en bovenwettelijke werkloosheidsuitkeringen aan voormalig personeel worden maandelijks door de uitkeringsinstanties UWV en Raet bij onze gemeente in rekening gebracht.
Risicobeheersing
Er is een extra uitkering in de Cao Gemeenten opgenomen om de versoberingen in de WW te repareren. Werknemers betalen voor deze reparatie uitkering een kostendekkende werknemerspremie. Daarmee moeten gemeenten zelf een derde jaar WW financieren. De ingehouden werknemerspremies worden centraal gereserveerd.

Verbonden partijen
De gemeente Waadhoeke neemt deel in een aantal verbonden partijen. Dit zijn partijen die gemeentelijke taken in opdracht van de gemeente uitvoeren.
Gemeenten lopen een aantal risico's ten aanzien van verbonden partijen. Het gaat hierbij o.a. om:

- Financiële tekorten bij verbonden partijen;
- Taken, doelstellingen en prestaties worden niet gerealiseerd;
- Onvoldoende sturingsmogelijkheden door de organisatievorm (bijvoorbeeld door verschillende inzichten bij de deelnemers in een Gemeenschappelijke Regeling)

De verbonden partijen worden afzonderlijk toegelicht in de paragraaf Verbonden Partijen in deze jaarrekening. In deze paragraaf worden bovengenoemde zaken vermeld zodra deze van toepassing zijn bij één van de verbonden partijen.

Risicobeheersing
Door duidelijke afspraken met verbonden partijen, een frequente rapportage/verantwoording door verbonden partijen aan de gemeente en periodieke ambtelijke overleggen wordt het inzicht in het functioneren van de verbonden partijen vergroot. Hiermee wordt getracht de gelopen risico's te minimaliseren.

Overdracht oevers en vaarwegen
Waadhoeke neemt deel in een provinciaal onderzoek naar oevers en eigendom. Inmiddels zijn vijf varianten voor het beheer en onderhoud van oevers langs vaarwegen uitgewerkt en is gevraagd een voorkeursvariant te onderschrijven. Uitgaande van variant 5 krijgt de gemeente 27 km in beheer en onderhoud.

Risicobeheersing
De Stuurgroep Oevers (waarin gemeente Waadhoeke deelneemt) en het Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water (PBOW) willen proberen om tot een eenduidig gezamenlijk advies te komen aan provinciale staten en gedeputeerde staten. Insteek is dat de Friese gemeenten een unaniem gezamenlijk advies uitbrengen aan de Provincie.
Overigens is ligt de uiteindelijke keuze voor toewijzing bij de provincie. Ook zonder consensus over een toewijzingsmethode kan de provincie eigenhandig op basis van de Waterwet het beheer en onderhoud toewijzen.

Als alle partijen besluiten om mee te gaan met de voorkeursvariant wordt in 2021 nader uitgewerkt wat dit technisch en financieel voor individuele partijen op detailniveau gaat betekenen. Hetzelfde geldt voor de benodigde bijdrage aan het gezamenlijk in te stellen oeverfonds.

WOZ van Dijkwoningen
Bij het samengaan van de voormalige gemeenten speelde dat een aantal inwoners van de voormalige gemeente het Bildt bezwaar hadden gemaakt tegen de WOZ-waarde 2017, waarbij werd verwezen naar de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 4 maart 2016 . De Hoge Raad heeft – kort gezegd – in deze uitspraak over zogenaamde 'waterverdedigings- en beheersingswerken' geoordeeld, dat de grond die bij het waterverdedigingswerk hoort, niet meegerekend moet worden bij het bepalen van de WOZ-waarde van het onroerend goed waar deze grond onderdeel van uitmaakt. Als nieuwe gemeente heeft het college van B&W begin 2018 besloten de WOZ-waardes van 1300 dijkwoningen te herzien. De waarde van de grond van het waterverdedigingswerk wordt niet volledig meegerekend in de WOZ-waarde over 2017. Wanneer het verschil tussen de oude en herziene WOZ-waarde meer dan 20% bedraagt en minimaal € 5.000,-, worden de eigenaren ook gecompenseerd over de jaren 2013 tot en met 2016. In verband met het gelijkheidsbeginsel zijn niet alleen de aanslagen van de bewoners van de Oudebildtdijk die een bezwaarschrift indienden, herzien. Alle aanslagen 2017 in het grondgebied van de gemeente waarop deze uitzonderingsregeling van toepassing is, zijn herzien.

Eén inwoner heeft de gemeente verzocht de schade te vergoeden vanaf 1995 tot en met 2016 omdat in deze periode de WOZ waarden van zijn onroerend goed onjuist c.q. te hoog zijn vastgesteld. Daartoe heeft hij een procedure aangespannen bij de bestuursrechter van de rechtbank Noord-Nederland. De inwoner is deels in het gelijk gesteld bij uitspraak van 7 mei 2021. De rechtbank is van oordeel dat de gemeente de onrechtmatigheid van de WOZ-beschikkingen voor de jaren 2014 tot en met 2016 heeft erkend. Vervolgens is het naar het oordeel van de rechtbank aannemelijk dat de door de inwoner gestelde schade een rechtstreeks en onmiddellijk gevolg is van de onrechtmatige vaststelling van de WOZ-waarden door de gemeente voor de jaren 2014 tot en met 2016. Omdat de bestuursrechter zich onbevoegd heeft verklaard de vordering in behandeling te nemen, waar het gaat om de jaren voor 2014, heeft de inwoner daarvoor onlangs een procedure opgestart bij de civiele rechter van de rechtbank Noord-Nederland. De gemeente heeft hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank d.d. 7 mei 2021. Het belang is deze zaak is afgerond € 1.500,- excl. proceskosten. Indien de uitspraak van de bestuursrechter stand houdt kan dat tot gevolg hebben dat andere eigenaren van dijkwoningen eenzelfde verzoek doen tot schadevergoeding. Dit maakt dat het achterliggende financieel risico voor de gemeente een andere is dan het hiervoor genoemde bedrag.

<u>Risicobeheersing</u>
De verzekeraar van de gemeente is op de hoogte gesteld. De verzekeraar stelt zich op het standpunt, dat deze mogelijke schadeclaim niet onder de dekking valt.

Gevolgen COVID-19 virus
De economische en financiële gevolgen van het Coronavirus kunnen op korte en middellange termijn groot zijn voor de gemeente, ondanks de compensatie door het rijk (met noodpakketten en een omvangrijk, breder steun- en herstelpakket). Hierdoor is het voor een kwantitatieve weergave van risico's of effecten nu nog te vroeg.
In de gemeente werken we intensief om de financiële effecten van de corona crisis zoveel mogelijk te beperken. We delen hierbij de crisis in 3 fasen in.
Fase 1 richt zich voornamelijk op het bestrijden van de ontstane problemen. Hierbij gaat het voornamelijk om ondersteunen van zowel inwoners, bedrijven als diverse sport- en cultuurverenigingen. Dit is bij uitstek een fase waarbij het Rijk aan zet is. Het noodpakket van het Rijk sluit hierbij aan. De gemeente leverde en levert in deze fase maatwerk en ondersteuning in lokale situaties.

Fase 2 richt zich op herpakken, in deze fase komt naar voren welke bedrijven en instellingen wel of niet meer levensvatbaar zijn en wat er nodig is om levensvatbare bedrijven verder te helpen. Naar verwachting zal hier een mix van hulp (gemeenten, rijk, provincies, EU) nodig zijn.
Fase 3 focust zich op de opbouw. Dit is vooral de fase waar we als gemeente op willen focussen en willen investeren in opbouw en aanbrengen van nieuw verdienvermogen.

Risicobeheersing
Binnen de reguliere P&C cyclus zal worden gecommuniceerd over de financiële gevolgen van de corona crisis en de compensatie die vanuit het Rijk zal worden ontvangen. Daarnaast is er in de gemeentelijke organisatie een centraal crisisteam ingericht en een team dat zich richt op vragen vanuit inwoners en ondernemers voor de diverse maatregelen die de gemeente neemt.

D. Financiële kengetallen

1a. Netto schuldquote

Een kengetal om de hoogte van de schulden van gemeenten te beoordelen en te vergelijken is de netto schuld als aandeel van de inkomsten, uitgedrukt in procenten. Dit kengetal is de netto schuldquote. De hoogte van de inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schuld een gemeente kan dragen. Hoe hoger de inkomsten des te meer rente en aflossing een gemeente kan dragen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1A Netto schuldquote	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000						
A Langlopende schulden en vlottende passiva	64.417	59.292	47.613	44.098	39.703	35.306
B Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	10.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Netto schuld (A-B)	**54.417**	**53.292**	**41.613**	**38.098**	**33.703**	**29.306**
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	126.564	137.947	132.847	130.987	130.484	130.463
Netto schuldquote (A-B)/C x 100%	**43%**	**39%**	**31%**	**29%**	**26%**	**22%**

Analyse

De gemiddelde netto schuldquote van de Nederlandse gemeenten bedraagt ongeveer 79%. Een normale netto schuldquote bevindt zich tussen 0% en 100%. Dit varieert door investeringen die gedaan zijn. De netto schuldquote van de gemeente Waadhoeke bedraagt gemiddeld 31%. Dit is lager dan gemiddeld en geeft aan dat rente en aflossing geen onevenredig deel uitmaken van de exploitatie.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

In veel gevallen lenen gemeenten gelden aan derden of verbonden partijen. Hierover wordt rente in rekening gebracht en worden aflossingen ontvangen. Voor het bedrag aan verstrekte leningen hebben de schulden per saldo geen lasten op de exploitatie. Deze verstrekte leningen zijn niet meegenomen in de definitie van de netto schuldquote bij 1A.
Wanneer sprake is van een grote portefeuille verstrekte leningen kan dit de netto schuldquote negatief beïnvloeden. Daarom wordt ook de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen berekend (verstrekte leningen worden in mindering gebracht op de schulden). De gemeente Waadhoeke heeft beperkt leningen verstrekt. Gemiddeld over de afgelopen jaren gaat het om een bedrag van afgerond
€ 1.000.000.

1B Netto schuldquote gecorr. Voor alle verstrekte leningen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000						
A Langlopende schulden en vlottende passiva	64.417	59.292	47.613	44.098	39.703	35.306
B Verstrekte leningen	2.067	1.117	1.078	1.072	1.065	1.059
C Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	10.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)	*52.350*	*52.175*	*40.535*	*37.026*	*32.638*	*28.247*
D Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	126.564	137.947	132.847	130.987	130.484	130.463
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)/D x 100%	**41%**	**38%**	**31%**	**28%**	**25%**	**22%**

Analyse
De gemiddelde netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt voor alle Nederlandse gemeenten ongeveer 57%. Het verschil tussen de kengetallen 1A en 1B laat zien dat Nederlandse gemeenten gemiddeld meer leningen verstrekken dan Waadhoeke.

2. Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Hiermee wordt inzichtelijk in welke mate de bezittingen op de balans (linkerzijde) gefinancierd zijn met eigen vermogen. De tegenhanger van de solvabiliteitsratio is de schuldratio. De schuldratio geeft aan welk deel van de bezittingen gefinancierd is met vreemd vermogen. In het bedrijfsleven wordt de solvabiliteitsratio gebruikt om inzichtelijk te maken in welke mate aan de financiële verplichtingen (aflossing van schulden) kan worden voldaan. Met name bij een liquidatie. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves.

Solvabiliteitsratio	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000						
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	36.090	31.663	31.107	30.750	30.273	30.046
B Balanstotaal	119.709	113.380	99.190	95.547	91.977	88.540
Solvabiliteit (A/B) x 100%	**30%**	**28%**	**31%**	**32%**	**33%**	**34%**

Analyse
De solvabiliteit van de gemeente Waadhoeke bedraagt in 2022 31% en stijgt in de jaren hierna. Dit is nagenoeg identiek aan het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten (33%) en kan derhalve worden gezien als een gezonde solvabiliteit. Opgemerkt moet worden dat voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen aangezien hier verplichtingen tegenover staan. Waadhoeke heeft een behoorlijke voorziening op de balans om de uitgaven in de beheerplannen te dekken.

3. Kengetal grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De boekwaarde van de grondexploitatie heeft daarmee een relatie met de netto schuldquote aangezien rente toegerekend en geactiveerd wordt en daarmee niet op de exploitatie drukt. En in een normale situatie zullen bij verkoop de schulden die aangegaan zijn voor de aankoop van bouwgrond afgelost kunnen worden. Daarom wordt het kengetal grondexploitatie ook uitgedrukt als de boekwaarde ten opzichte van de totale baten exclusief mutaties in de reserves.

Grondexploitatie	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000						
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0	0	0	0
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	27.608	27.400	17.102	17.102	17.102	17.102
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	126.564	137.947	132.847	130.987	130.484	130.463
Grondexploitatie (A+B) / C x 100%	**22%**	**20%**	**13%**	**13%**	**13%**	**13%**

Analyse
De grondexploitatie vormt een groot aandeel in de bezittingen van de gemeente (Met name fase 3

en 4 van Franeker Zuid vormen een groot deel van de bouwgrondexploitatie). Het aandeel grond-exploitatie is gedaald zulks met het oog op de geprognosticeerde verkoop van Waddenglas.

4. Structurele exploitatieruimte

Op basis van de Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Structureel evenwicht betekent dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Een aantal uitgaven in de begroting zijn incidenteel. Op basis van artikel 19 BBV worden incidentele baten en lasten en structurele mutaties in de reserves al inzichtelijk gemaakt. Om de structurele exploitatieruimte inzichtelijk en vergelijkbaar te maken wordt deze uitgedrukt in een percentage. Het kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten exclusief mutaties in reserves.

Structurele exploitatieruimte	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000						
A Totale structurele lasten	128.323	138.685	131.412	130.565	130.520	130.461
B Totale structurele baten	126.564	137.947	134.330	131.223	130.720	130.699
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	9	9	0	0	0	0
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	266	379	236	236	236	236
E Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	**126.564**	**137.947**	**132.847**	**130.987**	**130.484**	**130.463**
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	-1%	0%	2%	1%	0%	0%

Het blijkt dat de structurele exploitatieruimte beperkt is. Het grootste deel van de baten en lasten in de exploitatie is structureel. De rekening/begroting is minder flexibel wat betekent dat bijsturen lastig is.

5. Belastingcapaciteit

Belastingen zijn een belangrijke inkomstenbron voor gemeenten. Verhoging van belastingen geeft structurele ruimte in de begroting. Belastingen zijn echter ook een politiek gevoelig punt, wat het belang van vergelijking vergroot. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met de gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1 uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000						
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	249	255	258	258	258	258
B Rioolheffing voor gezin	259	282	294	298	303	308
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	261	285	295	295	295	295
D Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	769	822	847	851	856	861
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	740	776	811	811	811	811
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	**104%**	**106%**	**104%**	**105%**	**106%**	**106%**

De definitieve tarieven volgen bij de vaststelling van de verordeningen.

Analyse
Uit de vergelijking blijkt dat de woonlasten van de gemeente Waadhoeke, bij een WOZ-waarde van € 181.000, iets hoger dan het landelijk gemiddelde liggen. Dit zegt echter maar beperkt iets over de mogelijkheid om de lasten wel of niet te verhogen. De rioolheffing en afvalstoffenheffing mogen maximaal kostendekkend zijn, de OZB wordt door gemeenten zelf bepaald. Ter indicatie: van alle gemeenten is de laagste gemiddelde woonlast ongeveer € 598 en de hoogste ongeveer € 1.517.

Verloop kengetallen
De huidige schuldpositie van de gemeente Waadhoeke brengt op basis van de kengetallen geen grote risico's met zich mee. De wendbaarheid van de begroting is echter beperkt. De woonlasten zijn op dit moment iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Omdat de balanstotalen naar rato sneller afnemen dan de reservepositie, stijgt de solvabiliteitsratio enigszins. Het aandeel grondexploitatie is gedaald zulks met het oog op de geprognosticeerde verkoop van Waddenglas. Een structurele exploitatieruimte is beperkt meerjarig aanwezig.

Totaal kengetallen programmabegroting 2022	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Netto schuldquote	43%	39%	31%	28%	25%	22%
Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	41%	38%	31%	28%	25%	22%
Solvabiliteitsratio	30%	28%	31%	32%	33%	34%
Grondexploitatie	22%	20%	13%	13%	13%	13%
Structurele exploitatieruimte	-1%	0%	2%	1%	0%	0%
Belastingcapaciteit	104%	106%	104%	105%	106%	106%

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding
In deze paragraaf dient m.b.t. de kapitaalgoederen wegen, riolering, bruggen, water, kademuren, sportvelden, openbare verlichting, gebouwen en speelplaatsen te worden aangegeven:
1. Het beleidskader;
2. De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
3. De vertaling van de financiële consequenties binnen de begroting.

In 2019 zijn voor de kapitaalgoederen wegen, openbaar groen en civiele kunstwerken beheerplannen vastgesteld. In 2020 is het vGRP vastgesteld evenals de beheerplannen voor Openbare verlichting en Gebouwen. Eind 2021 zijn de beheerplannen sportvelden, speelplaatsen en baggeren aan de raad aangeboden.

Bij mogelijke beleidswijzigingen op andere terreinen (bv duurzaamheid, ecologie enz.) zullen de beheerplannen voortijdig kunnen worden aangepast. Het beheer is volgend aan het beleid.

In een beheerplan worden de kwantiteit en kwaliteit van de kapitaalgoederen beschreven. Beschreven wordt het geheel van activiteiten om de veiligheid, het comfort en de kwaliteit van de kapitaalgoederen op basisniveau in stand te houden c.q. te brengen tegen zo laag mogelijke kosten. Voor de vastgestelde beheerplannen is een voorziening per kapitaalgoed getroffen.

In de beheerplannen wordt onderscheid gemaakt tussen:
1. Regulier onderhoud (terugkerende niet te grote bewerkingen in een vastgestelde termijn) en
2. Groot onderhoud, reconstructies en vervangingen (deze bewerkingen zijn aan een (vaak langere) vastgestelde termijn gebonden).
De bedragen zoals genoemd komen uit de huidige beheersystemen. Jaarlijks worden inspecties uitgevoerd waarna daadwerkelijk de onderhoudsmaatregel bepaald wordt. Afhankelijk van de staat van onderhoud op dat moment kunnen maatregelen naar voren worden gehaald of uitgesteld worden.

Samengevat zijn de ontwikkelingen van de komende jaren, op basis van de vastgestelde beheerplannen als volgt:

- Er is voldoende budget voor het regulier onderhoud voor alle kapitaalgoederen.
- De voorzieningen zijn op peil.
- Het onderhoudsniveau is sober doch doelmatig. De basiskwaliteit.
- Jaarlijkse inspectie bepaalt welke maatregelen uit de beheerplannen naar voren worden gehaald of kunnen worden doorgeschoven (technisch mogelijk).

Beheerplan wegen (2019-2022)
Het beheerplan probeert een antwoord te geven op de vraag welke kosten voor inspectie, onderhoud en eventuele vervanging / reconstructie gewenst is.
Het aanwezige oppervlak verhardingen bedraagt 4.014.103 m2. Dit is te verdelen in 2.015.727 m2 asfaltbetonverhardingen, 209.647 m2 cementbetonverhardingen en 1.788.792 m2 elementenverhardingen. Voorts is nog 105.197 m2 aan onverharde en half verharde wegen aanwezig.

De onkruidbestrijding op verhardingen werd altijd op eenvoudige wijze onopgemerkt uitgevoerd. Met ingang van 2016 is toepassen van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen verboden. We kunnen het resultaat basisniveau maar op 1 manier proberen te bewerkstelligen. Dat is met de methode die

bestaat uit een combinatie heet-water-techniek en onkruid-borstelen. Wij zullen het onkruid op elementenverhardingen nu moeten beheren. Dat vraagt capaciteit. Er zal in het vervolg scherp gemonitord moeten worden om niet in een situatie met enorme achterstanden verzeild te raken. Voor het onkruidbeheer is jaarlijks ongeveer 4x zoveel budget nodig. Dit is meegenomen in de begroting. Ook voor het onkruidbeheer streven wij naar basiskwaliteit.

Er wordt gewerkt conform het beheerplan Wegen 2019-2022.

Beheerplan openbaar groen (2019-2022)
Het plan is beperkt tot het gemeentelijk openbaar groen (bomen, bosplantsoen, heesters, gazon enzovoort) en het groen in het buitengebied, in beheer bij de gemeente. De sportvelden en de begraafplaatsen vallen niet binnen dit beheerplan.
Het betreft aan openbaar groen ca. 36.000 st. bomen, 7.500 m1 hagen, 95 ha aan beplantingen, 514 ha. cultuurlijke beplanting en 478 ha. aan gazon.

In het beheerplan groen zijn de kwantiteit en de kwaliteit van het openbaar groen beschreven met daarop aansluitend een beschrijving van het geheel van activiteiten om de kwaliteit van het openbaar groen in stand te houden, dan wel op gezette tijden op niveau te brengen tegen zo laag mogelijke kosten. Dit impliceert een efficiënte planning en uitvoering van onderhoud. Ook is in het beheerplan Groen de eerste aanzet tot ecologisch beheer gemaakt. In het beheerplan wordt ingegaan op: wat is biodiversiteit, ecosystemen en leefgemeenschappen. Ook wordt ingegaan op de noodzaak van beheer en successie. Daarnaast wordt een beschrijving gegeven van wat gemeente Waadhoeke nu doet aan het bevorderen van biodiversiteit in het eigen groen en welke kansen er zijn voor de toekomst.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan Openbaar Groen 2019-2022.

Beheerplan civiele kunstwerken (2019-2022)
De gemeente Waadhoeke heeft 135 verkeersbruggen, 156 fiets-/voetgangersbruggen, 3 sluizen, 2 natuurlijke oevers, 45 beschoeiinggedeeltes, 93 damwandgedeeltes, 23 kademuurgedeeltes, 6 duikers (voorlopige inventarisatie niet compleet) en 43 vaar-recreatieve objecten. Deze zijn gemaakt van hout, kunststof, beton/metselwerk of van staal. In het beheerplan staan de bewerkingen en de termijn van uitvoering vermeld, waarbij het huidige kwaliteitsniveau als uitgangspunt is genomen. De termen sober, doch doelmatig kunnen hierbij gehanteerd worden. De gehanteerde levensduur is gebaseerd op door de raad vastgestelde notitie Nota waarderen, activeren en afschrijven. De onderhoudskosten zoals genoemd in het beheerplan dienen als minimaal benodigd te worden beschouwd.

Voor het bepalen van het onderhoudsniveau wordt met een aantal factoren rekening gehouden. Veiligheid is het eerste criterium voor vervanging. Daarnaast wordt rekening gehouden met de functionaliteit van de brug (verkeersbrug, fietsvoetgangersbrug, loopbrug), de ligging van de brug (doorgaande route, sluipwegen, doodlopende weg) en de situatie van het gebied (openbaar gebied, bedrijventerrein, particulier terrein).
Jaarlijks wordt 20% van alle bruggen aan een gedegen inspectie onderworpen. Een aantal betonbruggen in hoofdverkeerswegen hebben gedetailleerd onderzoek nodig. Dit om te bepalen of ze nog aan de huidige verkeersklassen voldoen. Groot en regulier onderhoud is benoemd in het beheerplan Bruggen.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan civiele kunstwerken 2019-2022.

Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (2020-2023)
In 2020 is een Waadhoeks Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2020 -2024 vastgesteld.

Met de verbreding van de gemeentelijke watertaken neemt het gemeentelijk rioleringsplan (hierna te noemen als vGRP) een prominente plaats in.
Het vGRP is een wettelijk verplicht plan. Door een GRP op te stellen wordt er planmatig gewerkt aan een goede rioleringszorg. Ook geeft het een onderbouwing voor de hoogte van de rioolheffing. Met de invoering van de Omgevingswet vervalt de verplichting om een GRP op te stellen, maar het wordt wel aangeraden. Het blijft onder andere nodig om een onderbouwing te geven van de hoogte van de rioolheffing.
Met de invoering van de Omgevingswet moeten er een visie, een programma (of meerdere programma's) en een plan worden opgesteld. Deze indeling hebben we daarom ook gebruikt voor dit GRP. Bij het opstellen van dit GRP hebben we inwoners op verschillende manieren de mogelijkheid gegeven om mee te denken, hiermee geven we invulling aan het 'nabij besturen'.

In het nieuwe vGRP is een uitvoeringsprogramma voor de komende jaren (2020-2024) opgenomen. Dit uitvoeringsprogramma geeft sturing aan de opgave voor exploitatie, onderhoud, inspectie, onderzoek en eventuele vervanging/reconstructie om te voldoen aan de beleidsuitgangspunten voor de zorgplichten.

Er wordt gewerkt conform het Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024.

Beheerplan Openbare verlichting (2019-2029)
Dit beheerplan is september 2020 vastgesteld en heeft als doel om het beheer te harmoniseren en op een aantal vlakken ook te standaardiseren. Daarbij geeft dit beheerplan inzicht in de vervangingsopgave die er ligt voor de komende jaren (periode 2020-2039) inclusief de financiële onderbouwing.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan Openbare verlichting 2019-2029.

Beheerplan Gebouwen (2020-2030)
Dit beheerplan is september 2020 vastgesteld heeft als doel om het beheer te harmoniseren en op een aantal vlakken ook te standaardiseren. In dit beheerplan zijn daar waar combinaties van werk met werk worden voorzien de duurzaamheidsmaatregelen mee genomen. Voor een verdere stap in het duurzaam maken van de gemeentelijke gebouwen volgt een aanvullend advies. In dit beheerplan zijn geen maatregelen voor aanpassingen van gebouwen vanuit mogelijke nieuwe ontwikkelingen mee genomen. Indien dit speelt zal hierover apart geadviseerd worden.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan Gebouwen 2020-2030.

Tabel

Bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Lasten					
Wegen	3.185	3.190	3.190	3.190	3.190
Openbaar Groen	1.434	1.452	1.452	1.452	1.452
Civiele Kunstwerken	528	543	543	543	543
Riolering	2.669	2.823	2.918	3.013	3.108
Openbare verlichting	380	380	380	380	380
Gebouwen	539	611	611	611	611
Sportvelden	282	337	337	337	337
Speelplaatsen	81	81	61	61	61
Baggeren	7	7	7	7	7
Totale lasten	**9.105**	**9.422**	**9.497**	**9.592**	**9.687**

In vorenstaande tabel zijn de structurele lasten voor onderhoud kapitaalgoederen opgenomen. Deze lasten betreffen uitgaven voor klein/regulier of jaarlijkse onderhoud en dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen voor groot onderhoud. Dus niet de lasten voor inzet eigen personeel, kapitaallasten en overhead.

De budgetten voor wegen, openbaar groen, civiele kunstwerken, riolering, openbare verlichting en gebouwen zijn overeenkomstig de vastgestelde beheerplannen.
Na het vaststellen van de beheerplannen voor sportvelden, speelplaatsen en baggeren worden deze budgetten daarop aangepast.

Paragraaf Financiering

Inleiding
Op grond van de wet Financiering decentrale overheden (Fido) is door de gemeenteraad het Treasurystatuut voor onze gemeente vastgesteld in de raadsvergadering van januari 2018. Daarin is opgenomen het uitvoeringsbesluit Treasury, zoals deze is vastgesteld in de vergadering van B&W in januari 2018.

Uitgangspunten begroting
In de begroting 2022 is voor wat betreft het financieringstekort uitgegaan van een percentage van 1,0.
Het totale geraamde financieringstekort wordt geheel of gedeeltelijk via de geldmarkt afgedekt.

Conform het vastgelegde beleid wordt de bespaarde rente van 2% (over de reserves en voorzieningen) ten gunste van de exploitatie gebracht.

Treasurybeheer
Algemeen
De financiële administratie is primair ingericht op budgetbeheer en minder op het volgen van kasstromen. Dit heeft tot gevolg, dat investeringen budgettair snel worden verwerkt, maar dat er minder zicht is op (meerjaren) gevolgen voor de treasury.

Renterisicobeheer
In de wet Fido is een norm gegeven voor de omvang van het renterisico. Onder renterisico wordt verstaan de gevoeligheid van de financiële positie van de organisatie voor renteschommelingen. De beheersing bestaat eruit, dat de herfinanciering gelijkmatig gespreid moet worden.

Renterisiconorm
De basis van de norm is de omvang van de begroting. Het percentage is 20%. De gemeentelijke aflossingsverplichtingen bevinden zich ruim binnen deze norm.

(Bedragen in duizenden Euro's)

Omschrijving	**Bedragen x € 1.000**
Begroting 2022 (afgerond)	134.500
Renterisiconorm	26.900
Aflossingen	1.528
Ruimte onder de risiconorm	**25.372**

Beschrijving renterisiconorm
De renterisiconorm stelt in de kern dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer dan 20% van de begroting mogen bedragen. Het maximum percentage van 20% moet voor de komende vier jaar worden berekend op basis van de begroting voor het komende jaar.

De norm is bedoeld om het budgettaire risico van rentestijgingen te maximeren. Het gaat erom dat openbare lichamen bewust omgaan met de risico's van langlopende financiering, vooral het renterisico bij herfinanciering. Hoe meer de looptijd van schuld gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. Als de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen worden begrensd tot 20% van de begroting, leidt een rentestijging van 1

procentpunt tot 0,2 procentpunt hogere rentelasten op de begroting. Als de rente met 5 procentpunt stijgt, stijgen de rentelasten op de begroting met 1 procentpunt.

Kasgeldlimiet
Bij een begrotingsomvang van ± € 134 miljoen bedraagt de toegestane kasgeldlimiet 8,5% van dit bedrag ofwel € 11,4 miljoen (afgerond). Het aantrekken van langlopende leningen zal bij de verwachte renteontwikkeling niet eerder gebeuren dan op het moment, dat de kasgeldlimiet nagenoeg wordt bereikt.

KASGELDLIMIET 2022					
	1: jan-mrt	**2: apr-jun**	**3: jul-sep**	**4: okt-dec**	**Jaar**
Vlottende schuld					
Opgenomen gelden < 1 jaar					
Schuld in rekening-courant					
Gestorte gelden door derden < 1 jaar					
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld					
Totaal vlottende schuld	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vlottende middelen					
Uitgeleende gelden < 1 jaar					
Contante gelden in kas					
Tegoeden in rekening-courant	4.600	12.800	15.900	11.600	11.225
Overige uitstaande gelden < 1 jaar					
Totaal vlottende middelen	**4.600**	**12.800**	**15.900**	**11.600**	**11.225**
Toets kasgeldlimiet					
Totaal netto vlottende schuld	0	0	0	0	0
Toegestane kasgeldlimiet	11.433	11.433	11.433	11.433	11.433
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	**11.433**	**11.433**	**11.433**	**11.433**	**11.433**

Intern liquiditeitenbeheer
Aan de interne liquiditeitsplanning wordt de nodige aandacht besteed. Mede in het kader van de planning- en controlfunctie zal elke afdeling betrokken worden bij de verdere invoering van de liquiditeitsplanning.
Bij de huidige renteontwikkeling in relatie tot het in de begroting opgenomen rentepercentage achten wij het risico van misschattingen minimaal.

Gemeentefinanciering
Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten en investeringen wordt uitgegaan van integrale financiering. Dat wil zeggen, dat steeds gekeken wordt naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente. Bij de huidige verwachtingen over de renteontwikkeling wordt eerst maximaal met kort geld gefinancierd. Pas wanneer de kasgeldlimiet wordt genaderd wordt overgegaan tot het aantrekken van middelen op lange termijn. De termijn wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende looptijden van de leningen.

Wet HOF
De inwerkingtreding van de wet HOF (Houdbare OverheidsFinanciën) zal gaandeweg leiden tot een EMU-macronorm voor de decentrale overheid als geheel. De praktijk op dit moment wijst uit, dat het weinig effect heeft voor de gemeentelijke financiering.

Schatkistbankieren
Voor zover de gemeente overtollige middelen heeft worden die afgeroomd ten gunste van de schatkist vanaf een drempelbedrag. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag schatkistbankieren verhoogd, dit moet de administratieve lasten verlagen. Het drempelbedrag wordt vanaf 1 juli 2021 als volgt bepaald:
Voor gemeenten met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan 2% van het begrotingstotaal, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt.
Voor gemeenten met een begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen (2% x 500 miljoen) plus 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat boven de € 500 miljoen komt. Voor Waadhoeke is het drempelbedrag ± € 2.700.000.

Rentetoerekening
Hieronder wordt inzicht gegeven in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Belangrijke punten bij de rentetoerekening zijn:
- De rente die aan de grondexploitatie doorberekend mag worden, bedraagt het gewogen gemiddelde rentepercentage van de lening portefeuille maal de verhouding Vreemd Vermogen/Totaal Vermogen. Het percentage mag afgerond worden op maximaal 0,5% naar boven of beneden. (notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV). In de begroting 2022 en de toekomstige grexen bedraagt deze rente 2,0%.
- Er mag bespaarde rente berekend worden over reserves en voorzieningen. Het rentepercentage wat gehanteerd wordt in de begroting 2022 bedraagt 2%.
- De rente moet over alle investeringen omgeslagen worden op basis van een omslagpercentage waarbij het renteresultaat maximaal 0,5% af mag wijken van de door te berekenen rente. In de begroting 2022 wordt gerekend met 2,5%.

Op basis van de rentetoerekening ontstaat een renteresultaat van afgerond € 29.000 positief. Dit bedrag is doorbelast aan de taakvelden.

Rentetoerekening	**Begroting 2022**
(bedragen x € 1.000)	
a. Externe rentelasten korte en lange financiering	1.006
b. Externe rentebaten	-
c. Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	141
d. Bespaarde rente (reserves en voorzieningen)	1.106
Aan taakvelden door te berekenen rente	**2.113**
Vaste rente (o.a. annuïteit)	-
Omslagrente	2.142
e. Totaal doorberekende rente	2.113
Renteresultaat (positief is meer doorbelast)	**29**

Overzicht gehanteerde rente percentages

Omschrijving	Begroting 2022
Gewogen gemiddelde leningen portefeuille	3,00%
Investeringen	3,00%
Financieringstekort	1,00%
Bespaard	2,00%
Grondexploitatie	2,00%
Omslag	2,50%

Administratieve organisatie
De administratieve organisatie heeft onze doorlopende aandacht. In het Treasurystatuut 2018 is het door het College van Burgemeester en wethouders vastgestelde uitvoeringsbesluit als bijlage opgenomen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding
Deze paragraaf is gewijd aan de bedrijfsvoering van de gemeente, dat wil zeggen de manier waarop de processen zijn georganiseerd, worden aangestuurd en de manier waarop de bedrijfsmiddelen worden ingezet.

COVID-19
De Corona periode heeft grote gevolgen gehad voor het werken in de gemeentelijke organisatie. Op verschillende gebieden zijn ontwikkelingen snel gegaan.
Zo zorgde de verplichting om thuis te werken ervoor dat gebruik van digitale hulpmiddelen een absolute randvoorwaarde is om een organisatie te kunnen laten functioneren. Tegelijkertijd moet door het afnemen van overlegmomenten op kantoor meer aandacht worden besteed aan de vraag hoe we de sociale cohesie van onze werkgemeenschap borgen.

Hybride werken
In 2021 zijn voorbereidingen getroffen om na de Corona periode een nieuwe vorm van hybride werken te introduceren. Dit past ook in onze werkplekfilosofie. Een combinatie van deels thuis-, en deels op kantoor werken en veel online overleggen vraagt een gezonde balans tussen werk en privé en technische en sociale vaardigheden. In groepsverband vergaderen waarbij een deel van de groep fysiek op kantoor aanwezig is en een ander deel online aan de vergadering deelneemt, is een nieuwe realiteit. Hiervoor worden trainingen verzorgd.
Belangrijke uitgangspunten zijn dat medewerkers gestimuleerd worden om deels thuis te werken en dat, wanneer fysiek overleg nodig is, een passende ruimte in het gemeentekantoor of elders in de gemeente wordt gezocht. Het deels thuiswerken levert ook een passende bijdrage aan het duurzaamheidsbeleid.

Managementfilosofie
In het document Managementfilosofie en hoofdstructuur van de gemeente Waadhoeke is vastgelegd hoe wij de organisatie besturen, managen, ontwerpen en inrichten. Hierin zijn ook de kernwaarden van en voor onze organisatie opgenomen:

1. Vertrouwen;
2. Integer en betrouwbaar;
3. Klantgericht;
4. Doel- en resultaatgericht;
5. Omgevingsbewust.

Onze kernwaarden zijn de basis voor ons handelen en voor de identiteit van onze organisatie en medewerkers; ze vormen ons DNA. Op de kernwaarden zijn we intern en extern aanspreekbaar.

Bij het verder ontwikkelen van de organisatie worden ook andere rollen van management en medewerkers gevraagd waarin we in staat zijn bij te dragen aan de (complexe) vraagstukken die zich voordoen in de veranderende samenleving. Voor het management betekent dit coachend leidinggeven, leren, faciliteren, antennefunctie versterken, innoveren en strategisch denken. Voor medewerkers meer “mogelijk maken dat”, van buiten naar binnen denken, integraal denken en verantwoordelijkheid nemen. Om dit te realiseren werken we aan een duurzame inzet van medewerkers, zodat kennis, houding en gedrag passen bij de gevraagde dienstverlening. Met duurzame inzetbaarheid wordt rekening gehouden met de verschillende fasen van het leven en de loopbaan van medewerkers.

Human Resource Management

Organisatieontwikkeling

In het organisatieontwikkelplan (OOP) zijn de organisatiethema's samengebracht in een actiegerichte aanpak. In de periode 2020- 2023 is focus op 4 bouwstenen:

- Het management als collectief; in verbinding met de organisatie én de buitenwereld;
- Investeren in één taal; lading geven aan kernwaarden en het Waadhoeks werken;
- Van buiten naar binnen; omgevingsgerichte professionals in het werken en denken;
- Professionele ontwikkeling; wendbare professionals met een breed handelingsrepertoire.

Opleidingen

Er is een strategisch opleidingsplan voor Waadhoeke opgesteld voor de periode 2021-2023. Het strategisch opleidingsplan is bedoeld om op een gerichte en samenhangende manier gewenste ontwikkelingen in de organisatie te bevorderen. De essentie is het realiseren van het 'Waadhoeks werken', waarbij de kernwaarden centraal staan en waarbij we gaan werken aan de daarbij behorende gewenste houding en gedrag. Er wordt hierbij verbinding gemaakt met de doelen uit de programma's Dienstverlening en Ontwikkelperspectief. Daarnaast is het opleidingsplan bedoeld om (digitale)innovatie te faciliteren.

In 2022 worden de volgende (organisatiebrede) trainingen en leergangen verzorgd;

1. Een collectief deel dat erop is gericht een brede en stevige beweging in de organisatie en haar veranderdoelen te creëren: het programma Waadhoeks Werken.

- leergang Leidinggeven aan veranderingen voor het management;
- leergang Waadhoeks werken voor medewerkers.

2. Voortzetten en uitbreiden trainingen ter versterking van de juridische kwaliteit;

3. Aanbieden faciliteiten aan voor leren, ontwikkelen en experimenteren:

- de digitale academie MIJ;
- een intern experimenteer Lab voor nieuwe manieren van werken;
- inzet van in-of externe expertise die in de actuele werksituatie ondersteuning geeft.

Strategische personeelsplanning (SPP)

In de tweede helft van 2021 is een start gemaakt met SPP. Doel is SPP te verankeren in de bedrijfsvoering zodat het daarmee een middel wordt dat leidt tot een goede personele bezetting, nu en in de toekomst. De managementfilosofie en de externe ontwikkelingen vormen hierin het vertrekpunt. SPP zal geen éénmalige activiteit zijn, maar een cyclisch proces.

Arbeidsomstandigheden

De Risico Inventarisatie en -Evaluatie is in 2020 afgerond. Dit is vertaald in een Plan van Aanpak voor de jaren 2020 tot 2023, getoetst door de arbodienst Zorg van de Zaak. Op het gebied van de arbeidsomstandigheden staan onder andere de volgende acties op het programma:

- Het uitvoeren van het Plan van Aanpak 2020 – 2023;
- Het verder ontwikkelen van het ARBO beleid;
- Het invulling geven aan de rol van preventiemedewerker in onze organisatie;
- Het updaten van de arbodienstverlening en verzuimbeleid conform fase 3 van het regiemodel Zorg van de Zaak.

Rechtspositie- en arbeidsvoorwaardenbeleid
De CAO voor de sector gemeenten is afgelopen op 1 januari 2021. De onderhandelingen over een nieuwe cao lopen nog. Op dit moment is (nog) niet duidelijk wat de speerpunten voor 2022 zullen zijn.

Informatievoorziening
De digitale transformatie gaat in een steeds hoger tempo. Zowel landelijk als regionaal gaan we steeds meer en breder samenwerken om sneller te kunnen acteren op vragen vanuit onze samenleving. Regionaal werken we samen met het Shared Service Centre, gemeente Leeuwarden en gemeente Noardeast-Fryslân.
Dit betekent dat de bestaande (digitale) processen verder moeten worden gestandaardiseerd en gedigitaliseerd. Het doel hiervan is om inwoners, bedrijven en interne organisatie maximaal te kunnen ondersteunen. Om dit te doen maken we gebruik van de landelijk en regionaal beschikbare kennis en ervaring en samenwerking. Elkaar versterken en leren van elkaar.

Een aantal concrete voorbeelden waarmee we aan de slag gaan voor 2022 zijn:
- Implementatie (regionale) digitale werkomgeving;
- Implementatie eHRM systeem (samen met 8 Friese organisaties);
- Verdere inbedding data gestuurd werken en sturen;
- Invoering Wet Open Overheid om transparantie verder te vergroten.

Planning & Control
De opzet van de P&C cyclus is vastgelegd in de nota Planning & Control. De instrumenten die ten dienste staan van de gemeenteraad om invulling te kunnen geven aan zijn rol zijn de kadernota, de programmabegroting, de tussentijdse rapportages en de jaarstukken.

In 2022 wordt de volledige P&C cyclus middels de softwaretool LIAS uitgevoerd.

Rechtmatigheid/doelmatigheid en doeltreffendheid/ interne controle

Rechtmatigheid t/m boekjaar 2021
Elk jaar wordt door de gemeenteraad een controleprotocol vastgesteld, waarin de kaders voor de rechtmatigheidstoets zijn vastgelegd. Controle op rechtmatigheid heeft alleen maar zin als dit in samenhang gebeurt met een goede administratieve organisatie, een waarneembare interne controle, beschreven actuele processen en een goede dossiervorming.

Rechtmatigheidsverantwoording naar college met ingang van boekjaar 2022
Met ingang van 2022 moet het college van burgemeester en wethouders in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording afgeven. Op die wijze legt het college expliciet verantwoording af over het rechtmatig handelen in de organisatie. Eventueel geconstateerde afwijkingen, voor zover deze boven de door de Raad vast te stellen grens uitkomen, moeten worden vermeld. Deze wordt automatisch onderdeel van de accountantscontrole op de jaarrekening.

Het is de bedoeling dat in de paragraaf Bedrijfsvoering, onderdeel van het jaarverslag, het college uiteenzet hoe de rechtmatigheidsverantwoording tot stand is gekomen. Daartoe heeft het college een controle- en rapportagesysteem nodig, om zicht te hebben op de relevante rechtmatigheidsaspecten in de organisatie, de risico's op afwijkingen en de daarop genomen beheersmaatregelen, alsmede (een toetsing op) de werking van deze beheersmaatregelen en de uitkomsten daarvan. De huidige interne controlestructuur biedt daartoe al de nodige handvatten. Net als in de huidige situatie, waarin de Raad bevoegd is om de materialiteitsgrenzen en het normenkader vast te stellen, blijft dat ook gelden na de overgang van accountant naar college.

In de Auditcommissie (20-10-2020) zijn afspraken gemaakt over hoe invulling te geven aan deze rechtmatigheidsverantwoording en de verantwoordingsgrens te bepalen op 3% van de totale lasten.

Rechtmatigheidsverantwoording BVO Sociaal Domein NWF 2021
Met ingang van 2021 bestaat de begroting en jaarrekening van de Dienst SoZaWe alleen uit de bedrijfsvoeringslasten. Hierover verantwoordt de Dienst zich naar haar bestuur. De verantwoording over de programmalasten verschuift naar de gemeenten. Dat betekent dat ook de rechtmatigheidsverantwoording over de programmalasten bij de gemeenten komt te liggen. Dit is van majeure impact op de inrichting van de interne controle.

Doelmatigheid en doeltreffendheid
Met het instellen van de externe rekenkamerfunctie heeft de gemeenteraad het instrument om de doelmatigheid en doeltreffendheid van gemeentelijke beheershandelingen nader te laten onderzoeken.

Het opstellen van een plan van aanpak interne onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid en het daadwerkelijk uitvoeren hiervan is vastgelegd in de verordening 213a. Dit is een verantwoordelijkheid van het college. De “eigen” onderzoeksthema’s worden met de rekenkamer afgestemd.

Interne controle
Gemeente Waadhoeke heeft een intern controleplan dat jaarlijks wordt vastgesteld. De rechtmatigheidscontroles en de interne controles vinden in samenhang plaats.

Frauderisicoanalyse
Er is een Frauderisicoanalyse, waarin de frauderisico’s in beeld zijn gebracht en waarbij is aangegeven in hoeverre deze worden afgedekt door de getroffen interne beheersmaatregelen. Het document wordt jaarlijks aangepast en aangevuld.

Risicomanagement
Risicobewustheid/risicomanagement wordt binnen de organisatie verder onder de aandacht gebracht. Om dit te ondersteunen is de digitale tool NARIS aangeschaft voor nadere analyses en presentaties. Risicomanagement voor de beoordeling van verbonden partijen wordt op provinciale schaal in samenwerking met collega's van andere gemeenten opgepakt.

Communicatie
Zowel online als offline werkt Waadhoeke continue aan het versterken van haar communicatief vermogen en haar relatie met de omgeving. Waadhoeke kiest daarbij primair voor persoonlijke communicatie en ontmoeting. Communicatie en informatievoorziening is steeds meer maatwerk, afgestemd op specifieke groepen of personen.

Facilitair
De gemeentelijke organisatie wordt voorzien van facilitaire ondersteuning en advies. Praktisch gezien betekent dit een goede, veilige werkplek en een passende (facilitaire) dienstverlening. Medewerkers van onze organisatie mogen erop vertrouwen dat zij hun werk optimaal kunnen uitvoeren. Een goede facilitaire dienstverlening zorgt ervoor dat medewerkers zich bezig kunnen houden met het primaire proces. De focus ligt op een veilige, goede werkplek op kantoor én thuis. Doordat we de afgelopen tijd gedwongen en versneld kennis hebben gemaakt met het fenomeen thuiswerken is de werkplek thuis niet meer weg te denken. We houden een scherpe blik op de bezettingsgraad, middels een (werkplek)reserveringssysteem en het versneld uitrollen van de mogelijkheden van hybride vergaderen. De komende jaren ligt de focus op die veilige, goede

werkplek en nemen we -waar mogelijk- verantwoordelijkheid op het gebied van duurzaamheid en fairtrade (met name in het bedrijfsrestaurant, catering en met de inkoop).

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding
Verbonden partijen zijn, volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), samenwerkingsverbanden (rechtspersonen) waarin de gemeente een direct bestuurlijk én financieel belang heeft.
Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen beschikbaar heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Deze verbindingen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. De rechtsvorm die daarvoor wordt gekozen kan variëren, afhankelijk van de activiteiten. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een verbonden partij met een publiekrechtelijke grondslag (gemeenschappelijke regeling), maar ook met een privaatrechtelijke grondslag (vennootschap).

In de financiële verordening ex art. 212 is aangegeven dat met betrekking tot verbonden partijen is gekozen voor een paragraaf en niet voor een vierjaarlijkse beleidsnotitie.

Kader/beleid gemeenteraad
Wettelijke kaders
Er is een aantal wettelijke kaders en verplichtingen inzake verbonden partijen. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn algemene voorschriften omtrent verbonden partijen opgenomen. De gemeentelijke financiële verordening ex art. 212 bevat minimumvereisten omtrent informatievoorziening in de gemeentelijke planning & control producten. Daarnaast bepaalt de rechtsvorm van de verbonden partij welke wettelijke kaders en verplichtingen meer specifiek van toepassingen zijn, bijvoorbeeld de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

Beleid
Gemeente Waadhoeke kan niet alle taken zelf uitvoeren. Soms omdat wettelijke bepalingen samenwerking voorschrijven (zoals bij de Veiligheidsregio), soms om taken adequaat en efficiënt uit te kunnen voeren (zoals bij ICT).

Grip op samenwerkingsverbanden
Als taken op afstand worden georganiseerd/uitgevoerd dan moet de gemeente invloed kunnen uitoefenen en de voortgang en financiële kaders kunnen controleren en bewaken. Dit vraagt van de gemeente professioneel opdrachtgeverschap en een gedegen inhoudelijke en procesmatige sturing.

Aangaan nieuwe participaties
Bij het eventueel aangaan van nieuwe participaties zijn er drie invalshoeken van waaruit de afweging over deelname wordt gemaakt: het publiek belang, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de financiële voorwaarden.

Publiek belang
Het doel van de verbonden partij moet passen in de doelstellingen van de gemeente zoals geformuleerd in de programmabegroting en daaraan ondersteunend zijn. Door het aangaan van de participatie kunnen gemeentelijke doelstellingen meer doelmatig en doeltreffend worden gerealiseerd.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Bij het aangaan van een nieuwe participatie is het helder hoe de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen gemeente en verbonden partij zijn geregeld. Met de verbonden partij worden afspraken gemaakt over het aanleveren van verantwoordingsgegevens die passen in de cyclus van planning en control van de gemeente.

Financiële voorwaarden
De (financiële) risico's die de gemeente loopt dienen onderkend en inzichtelijk te zijn. Rapportage hierover vindt plaats in de planning & control documenten (paragraaf verbonden partijen en risicoparagraaf). Voorafgaand aan de daadwerkelijke participatie moet inzichtelijk zijn welke (financiële) consequenties uittreding met zich mee zal brengen (beëindiging participatie).

Wijzigen / beëindigen van participaties
Het staat de gemeente vrij om terug te komen op afspraken die gemaakt zijn bij het aangaan van een verbonden partij. Wel zijn daaraan altijd regels, voorschriften en (financiële) consequenties verbonden.

Informatievoorziening
Voor wat betreft betrokkenheid van gemeenteraden bij gemeenschappelijke regelingen hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

1. Het zwaartepunt van democratische gemeenteraadscontrole wordt verlegd naar "sturing vooraf": doelen en indicatoren zijn helder geformuleerd;
2. Beleidsplannen in conceptstadium en politiek gevoelige informatie worden voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan de gemeenteraad;
3. Verantwoordingsinformatie en controle vindt plaats via de reguliere gemeentelijke planning- en control cyclus;
4. De gemeenschappelijke regeling stelt éénmaal per raadsperiode een evaluatierapport op en de gemeenteraad bespreekt dit evaluatierapport.

Stukken waarover de raad een zienswijze kan geven (begrotingen etc.) worden voor wensen en bedenkingen op de agenda geplaatst, overige stukken (jaarverslagen etc.) ter kennisneming.

1. Gemeenschappelijke regelingen
Dienst Sociale Zaken en werkgelegenheid Noardwest-Fryslân
Wijze van belang/doelstelling: Per 1 januari 2021 is de huidige gemeenschappelijk regeling opgeheven, waarna de nieuw gevormde bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) van start is gegaan. Hierbij zijn een aantal taken naar de individuele gemeenten overgedragen o.a. vaststellen begroting, vaststellen en evalueren beleid, de uitvoering en toegang tot Jeugd en Wmo. De nieuwe bedrijfsvoeringsorganisatie monitort de beleidsuitvoering, is de toegang tot inkomensvoorzieningen, verstrekt de beschikkingen, is verantwoordelijk voor de uitvoering van bezwaar & beroep, doet de uitvoering van inkoop en contractmanagement, de administratie en het betalen.
Financieel belang: Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van aantal inwoners dat gebruik maakt van de beschikbare voorzieningen.
Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 654.806;
1 januari 2023: € 654.806.
Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 1.353.000;
1 januari 2023: € 1.325.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.
Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.
Opmerkingen: De cijfers van het financieel belang zijn op basis van de concept begroting 2022.

FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing)
Wijze van belang/doelstelling: Inzetten voor een betere en veilige leefomgeving in Fryslân door vergunningen te verstrekken, toezicht te houden, te handhaven daar waar nodig en advisering op het gebied van op het gebied van licht, geluid, trillingen, bodem, energie, externe veiligheid en juridische zaken.
Financieel belang: Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van de feitelijke afname van ingezette uren per taak (basistaken). Daarnaast kan elke deelnemer de keuze maken voor het afnemen van plustaken. De plustaken kunnen een andere verdeelsleutel hanteren dan de basistaken.
Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 1.300.000;
1 januari 2023: € 1.300.000.
Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 3.850.000;
1 januari 2023: € 3.850.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.
Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten die ontstaan binnen de FUMO.
Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de ontwerpbegroting 2022 van de FUMO. Met ingang van de begroting 2022 van de FUMO is er gekozen voor een nieuwe sturings- en financieringsystematiek waarbij deelnemers betalen voor de producten en/of diensten die worden afgenomen.

Hûs en Hiem
Wijze van belang/doelstelling: Welstands- en monumentenadvisering voor de deelnemende gemeenten.
Financieel belang: Elke deelnemende gemeente draagt bij in de kosten van Hûs en Hiem naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.
Eigen vermogen: 1 januari 2020: € 333.895;
1 januari 2021: € 350.189.
Vreemd vermogen: 1 januari 2020: € 82.454;
1 januari 2021: € 80.906.
Omvang resultaat begrotingsjaar: - € 8.294 voor bestemming.
Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten. Het effect van de invoering van de omgevingswet op de hoeveelheid advies aanvragen is onduidelijk. Vooralsnog wordt uitgegaan van gelijkblijvende hoeveelheid aan aanvragen, ook gezien de krapte op de huizenmarkt en de daarmee gepaarde wens om meer huizen te bouwen.
Opmerkingen: De ontwerpbegroting 2022 van Hûs en Hiem bevatte geen informatie over de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Daarom zijn de meest recente cijfers (jaarrekening 2020) hiervoor opgenomen. Er wordt geen substantiële wijziging in het vermogen verwacht.

Fryslân-West
Wijze van belang/doelstelling: Samen met nv Empatec vormt deze gemeenschappelijke regeling het sociale werkbedrijf dat onder de naam van Empatec en Pastiel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek biedt (Empatec) of deze begeleidt/re-integreert naar een zinvolle werkplek (Pastiel).
Financieel belang: Doorberekening aan de gemeente vindt plaats op basis van het daadwerkelijk aantal werknemers met een Wsw-status dat werkzaam is bij Fryslân-West, andere schappen of in Begeleid Werken. De bijdrage per Wsw'er is op € 3.000 per jaar geraamd voor de begroting 2022.
Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 5.157.000;
1 januari 2023: € 5.545.000.
Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 1.914.000;
1 januari 2023: € 1.287.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: € 98.000 positief.
Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.

Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de eerste begroting 2022 van Fryslân-West.

De Marrekrite
Wijze van belang/doelstelling: De Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 33 kilometer aan vrije ligplaatsen midden in de natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Daarnaast beheert en onderhoudt De Marrekrite het fietsknooppuntennetwerk, het wandelknooppuntnetwerk en de toeristische opstappunten.
Financieel belang: De gemeente Waadhoeke draagt met een deelnemersbijdrage bij aan de GR. Deze is in tegenstelling tot eerdere jaren één bedrag, wat gebaseerd is op de huidige bijdragen voor water en land van 2021. Voor 2022 is de bijdrage van de gemeente Waadhoeke € 36.166. Voor de meerjarenraming is een jaarlijks indexatie van 2% per jaar opgenomen.
Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 4.749.836;
1 januari 2023: € 4.489.875.
Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 1.580.000;
1 januari 2023: € 3.010.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.
Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.
Opmerking: De cijfers zijn gebaseerd op de programmabegroting 2022 van de Marrekrite.

Veiligheidsregio Fryslân
Wijze van belang/doelstelling: Binnen de Veiligheidsregio Fryslân werken de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners samen aan brandweerzorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Financieel belang: De vastgestelde bijdrage in het nadelig saldo voor de programma's gezondheid en crisisbeheersing wordt verdeeld op basis van het inwonertal. In afwijking hiervan heeft het algemeen bestuur besloten de bijdrage voor het programma Brandweer te verdelen op basis van de verdeling van het cluster openbare orde en veiligheid (OOV) binnen de algemene uitkering uit het Gemeentefonds die de gemeenten jaarlijks ontvangen.
Voor 2022 is de bijdrage van onze gemeente € 4.851.638.
Eigen vermogen: 1 januari 2022: € 3.874.000;
1 januari 2023: € 3.913.000.
Vreemd vermogen: 1 januari 2022: € 81.065.000;
1 januari 2023: € 89.410.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Nihil.
Risico's: De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.
Opmerkingen: De cijfers zijn gebaseerd op de programmabegroting 2022 van de Veiligheidsregio Fryslân.

2. Vennootschappen en cooperaties
Afvalsturing Friesland (Omrin)
Wijze van belang/doelstelling: Het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze.
Financieel belang: Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 94.500 (210 aandelen à € 450).
Eigen vermogen: 1 januari 2020: € 57.000.000;
1 januari 2021: € 61.055.000.
Vreemd vermogen: 1 januari 2020: € 142.008.000;
1 januari 2021: € 132.770.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Resultaat over 2020 was € 5.176.000.
Risico's: Geen bijzonderheden.
Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2020.

nv Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Wijze van belang/doelstelling: Duurzaam bijdragen aan het laag houden van de kosten van de maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.
Financieel belang: Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 335.798 (134.319 aandelen à € 2,50).
Eigen vermogen: 1 januari 2020: € 4.877 miljoen;
1 januari 2021: € 5.097 miljoen.
Vreemd vermogen: 1 januari 2020: € 144.802 miljoen;
1 januari 2021: € 155.262 miljoen.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Resultaat over 2020 was € 221 miljoen.
Risico's: Resultaten blijven, in navolging van 2019, onder druk staan door lage rentepercentages.
Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2020.

NV Fryslân-Miljeu (concern)
Wijze van belang/doelstelling: Het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze.
Financieel belang: Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 96.330 (21.265 aandelen à € 4,53).
Eigen vermogen: 1 januari 2020: € 8.286.000;
1 januari 2021: € 9.426.000.
Vreemd vermogen: 1 januari 2020: € 17.289.000;
1 januari 2021: € 20.976.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: Resultaat over 2020 was € 599.000 na bestemming.
Risico's: Geen bijzonderheden.
Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2020.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
Wijze van belang/doelstelling: Het behartigen van het 50%-belang in de Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland. EPZ is de eigenaar van de kerncentrale in Borsele.
Financieel belang: € 19.041 aandelenkapitaal.
Eigen vermogen: 1 januari 2021: € 1.569.395.
1 januari 2022: € 1.499.395.
Vreemd vermogen: 1 januari 2021: € 19.533.
1 januari 2022: € 5.000.
Omvang resultaat begrotingsjaar: - € 70.000.
Risico's: Gering: Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap. Het aandeel van Waadhoeke is € 19.041.
Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het programmabegroting van 2022.
Ontwikkelingen: Naar verwachting zal in 2022 de organisatie worden ontbonden. De liquide middelen zullen naar rato van het aandelenbelang worden uitgekeerd aan alle deelnemers. Deze deelneming is de laatste die voortkomt uit de verkoop aandelen Essent in 2009.

3. Stichtingen en verenigingen
Vereniging van Waddenzeegemeenten
Wijze van belang/doelstelling: De vereniging is een platform voor overleg en informatie- en kennisuitwisseling van die aangelegenheden die het Waddengebied in bestuurlijk zin raken. De vereniging behartigt de belangen van de leden bij de betrokken instanties en doet de uitvoering van gezamenlijke projecten.
Financieel belang: Door de leden wordt contributie betaald.
Eigen vermogen: 1 januari 2019: € 27.876;
1 januari 2020: € 52.970.

Vreemd vermogen: 1 januari 2019: € 153.656;
1 januari 2020: € 128.733.
Omvang resultaat begrotingsjaar: 9.068.
Risico: Gering.
Opmerkingen: De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2019 aangezien er geen recentere gegevens zijn over het boekjaar 2020. Er wordt geen substantiële wijziging in het vermogen verwacht.

Stichting tot behoud van Monumenten in Waadhoeke
Wijze van belang/doelstelling: Beheer, onderhoud en restauratie van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke
Financieel belang: Gemeentelijke budgetsubsidie.
Eigen vermogen: 1 januari 2020: € 278.660;
1 januari 2021: € 216.440.
Vreemd vermogen: 1 januari 2020: € 34.935;
1 januari 2021: € 49.460.
Omvang resultaat begrotingsjaar: - € 62.660 negatief.
Risico: Gering.
Opmerkingen: De ontwerpbegroting 2022 van de Stichting tot behoud van Monumenten in Waadhoeke bevatte geen informatie over de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Daarom zijn de meest recente cijfers (jaarrekening 2020) hiervoor opgenomen. Er wordt geen substantiële wijziging in het vermogen verwacht.

4. Overige verbonden partijen
Streekagenda Noardwest Fryslân 2014-2018 - Franeker

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding
Met het grondbeleid bepaalt de gemeente hoe de ruimtelijke ambities worden gerealiseerd en daarbij speelt grond een centrale rol. Grondbeleid is dus geen doel maar een middel om de gemeentelijke ruimtelijke ambities te realiseren.

Ruimtelijke ambities zijn bijvoorbeeld vastgelegd in een structuurvisie, bestemmingsplan of woonvisie.
Grondbeleid gaat dus verder dan alleen de paragraaf Grondbeleid uit de begroting en de daarin genoemde grondexploitaties. Ook projecten in het kader van de Stads- en Dorpsvernieuwing worden met het grondbeleid gerealiseerd. Ook daar worden immers ruimtelijke doelstellingen gezet en speelt grond een centrale rol.

Het gemeentelijk grondbeleid 2020 - 2024 is in 28 november 2019 door de vastgesteld.

Kaders en beleidskeuzes
Het wettelijk kader waarbinnen het grondbeleid zich afspeelt is omvangrijk. Er zijn diverse wetten van toepassing waaronder de Wet ruimtelijke ordening. Voor de financiële verslaggeving is het Besluit begroten en verantwoorden (BBV) leidend.

Nota grondbeleid
De gemeenteraad heeft in de raadsvergadering van 28 november 2019 de nota Grondbeleid 2020 - 2024 vastgesteld. Met vaststelling van deze nota zijn de volgende uitgangspunten vastgesteld.

1. De gemeente Waadhoeke past situationeel grondbeleid toe. Afhankelijke van ambitie, marktinitiatief, grondpositie, risicoprofiel en rendement wordt per situatie bepaald welke positie de gemeente bij de ruimtelijke ontwikkeling inneemt.
2. Bij samenwerking dan wel faciliterend grondbeleid worden de afspraken, waaronder ook het verhaal van kosten, bij voorkeur vastgelegd in een anterieure overeenkomst.
3. Het treffen van een voorziening gebeurt bij een geprognosticeerd verlies op eindwaarde direct ter grootte van dit volledige verlies.
4. De gemeente Waadhoeke hanteert marktconforme grondprijzen met uitzondering van de grondprijs voor sociale huurwoningen en voor sociaal maatschappelijke voorzieningen.

In de paragraaf grondbeleid legt het college verantwoording af over de uitvoering van het grondbeleid. Dit behelst niet alleen de gemeentelijk grondexploitaties (actief grondbeleid) maar ook de projecten die nu in de begroting zijn ondergebracht in het hoofdstuk “stad- en dorpsvernieuwing”.

Het college heeft de bevoegdheid om de grondprijzen voor bouwkavels binnen de kaders van het vastgesteld grondbeleid vast te stellen.

Complexen in de gemeente Waadhoeke
De gemeente Waadhoeke heeft in 2022 een 8-tal grondexploitaties, ook wel complexen genoemd: 3 voor bedrijventerreinen en 5 voor woningbouw. Deze complexen worden met een actief grondbeleid ontwikkeld. De gronden zijn door de gemeente aangekocht en bouwrijp gemaakt.

Complexen bedrijventerreinen
<u>1. Kie</u>
Er zijn in 2021 twee nieuwe wegen aangelegd om de vraag naar kleinere kavels te kunnen bedienen.

Naar verwachting geeft dit een impuls aan de verkoop van de kavels.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2025 afgesloten worden.

2a. Waddenglas
De gronden voor de eerste fase zijn bouwrijp. De inzet is om de gronden zo spoedig mogelijk te verkopen en de werkzaamheden daarna af te ronden.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2022 afgesloten worden.

2b. Waddenglas (uitgestelde kosten)
In dit complex wordt het verschil tussen de jaarrente en de dagrente voor Waddenglas geboekt. In de overeenkomst over Waddenglas is een dagrente vastgelegd. BBV-technisch moet de rente per boekwaarde 1 januari worden toegepast, dus jaarrente.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2022 afgesloten worden.

3. Oudebildtzijl
De gronden zijn bouwrijp en beschikbaar voor verkoop.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2023 afgesloten worden.

Complexen woningbouw
1. Nij Altoenae - uitbreiding 2e fase
Het terrein is bouwrijp en er zijn nog 2 kavels beschikbaar.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2024 afgesloten worden.

2. Minnertsga - Hermana 2e fase
Er zijn weer bouwactiviteiten in dit plan en de inzet is ook de resterende kavels te verkopen.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2029 afgesloten worden.

3. Deinum – Oost
In 2022 zullen verhardingen en aanleg groen gerealiseerd worden waarna dit complex eind 2022 afgesloten kan worden.

4. Menaam - de Boech Zuid
In 2022 zullen verhardingen en aanleg groen gerealiseerd worden waarna dit complex eind 2022 afgesloten kan worden.

5. Winsum - Trije Keningen
Voor alle kavels in dit complex zijn koopovereenkomsten getekend.
Volgens laatste actualisatie kan dit complex per 31-12-2030 afgesloten worden.

Tabel
De hierna opgenomen tabel geeft een overzicht van de complexen in het grondbedrijf. Voor de complexen die in exploitatie zijn is een berekening gemaakt van het verwachte eindresultaat. De laatste herziening van de grondexploitaties (per 01-01-2021) is als uitgangspunt genomen.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2022	Verwachte eindresultaat	Getroffen voorziening
Complexen bedrijventerreinen			
1. Kie	1.355	-1.289	1.289
2a. Waddenglas	5.558	-2.191	2.191
2b. Waddenglas (uitgestelde kosten)	-141	-	-
3. Oudebildtzijl	67	-81	81
Subtotaal	**6.839**	**-3.560**	**3.560**
Complexen woningbouw			
1. Nij Altoenae uitbreiding 2e fase	-111	142	-
2. Minnertsga-Hermana 2e fase	-202	-366	366
3. Deinum - Oost	156	-288	288
4. Menaam - de Boech Zuid	-225	636	-
5. Winsum - Trije Keningen	521	-491	491
Subtotaal	**139**	**-366**	**1.144**
Totaal	**6.978**	**-3.927**	**4.705**

De jaarlijkse herziening van alle grondexploitaties in het najaar kan leiden tot aanpassing van het verwachte eindresultaat en de te treffen voorziening.

Grondbank Franeker-Zuid
Al is dit geen gemeentelijke grondexploitatie volgens de definitie van het BBV, is deze wel opgenomen in de paragraaf grondbeleid omdat hier sprake is van een grondbank. In deze grondbank “zitten” de gronden die bedoeld zijn voor de ontwikkeling van de Alvestêdewyk (Franeker-Zuid). De ontwikkeling de Alvestêdewyk en daarmee ook de “uitname” van grond uit de grondbank is onderwerp van gesprek met de ontwikkelaar Franeker-Zuid CV/BV.
Bedragen x € 1.000

Grondbank	Boekwaarde 01-01-2022	Verwachte eindresultaat	Getroffen voorziening
Franeker-Zuid	11.920	-	-
Franeker-Zuid (2)	-1.858	-	-
Totaal grondbank	**10.062**	**-**	**-**

Voorziening en reserve grondexploitatie
Uit de grondexploitatieberekening kan een negatief eindresultaat volgen. Dan is het noodzakelijk om een financiële voorziening voor dit verwachte verlies te treffen. Voor de verliesgevende complexen zijn deze voorzieningen getroffen.

De grondexploitaties brengen risico’s met zich mee. Zo kunnen de kosten voor het bouw- en woonrijp maken tegenvallen. Ook het niet of later verkopen van de gronden is een risico. Tegenover deze risico’s moet een “passende” reserve staan; de reserve grondexploitatie. De gewenste omvang van de reserve grondexploitatie is gerelateerd aan de boekwaarde van alle complexen.

Per 1-1-2022 is de boekwaarde berekend op € 7,0 miljoen (excl. de Grondbank) en de reserve grondexploitatie op € 0,9 miljoen. De verhouding komt daarmee uit op 13% . In het door de gemeenteraad gegeven beleidskader (Nota Reserves en voorzieningen) is het 20%-criterium opgenomen: de reserve grondexploitatie wordt afgeroomd op 20% van de gezamenlijke boekwaarden.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	**Boekwaarde 01-01-2021**	**Mutaties 2021**	**Boekwaarde 01-01-2022**
Voorziening grondexploitatie	4.705	0	4.705
Reserve grondexploitatie	1.420	-542	878

Stads- en dorpsvernieuwing
Na de vaststelling van de Woonvisie én de maatwerkgesprekken zijn veel dorpen en wijken bezig met hun eigen (herstructurerings)opgaven. Ook corporaties investeren continu in de kwaliteit van hun bezit en op diverse locaties zijn ontwikkelaars actief.

Dit leidt tot veel ideeën, die mogelijk kunnen leiden tot woningbouwplannen. Niet al deze ontwikkelingen zijn financieel rendabel. Voor de meeste van deze initiatieven wordt gekeken naar de gemeente als het aankomt op de benodigde investeringen in het groen en grijs alsmede bijdrage in eventuele sloop- en saneringskosten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een vrijkomende school- of bedrijfslocatie.

Besloten is om aan de volgende projecten een bijdrage uit het Stads- en dorpsvernieuwingsfonds te doen:
- Van Haersoltestrjitte 2e fase Sexbierum € 550.000
- Ontwikkellocatie Driehoek Winsum € 175.000
- Theresia Zuiderkade € 350.000
- Locaties Noorderbleek/M. Oostwoudstraat € 150.000
- Locatie Linthorst Homanstraat € 220.000
- St.-Jacobiparochie/Ontwikkellocatie Dronryp € 858.400

In hoeverre er in 2022 en volgende jaren aan nieuwe projecten bijgedragen kan worden hangt van voeding van het fonds af. Het fonds is momenteel nagenoeg leeg. In de begroting 2022 is uitgegaan van een incidenteel budget van € 700.000 in 2022.

5 Financiële begroting

Inleiding
Voorafgaand aan de verplicht voorgeschreven onderdelen van de Financiële begroting schetsen we kort de stappen vanaf de kadernota 2022-2025 naar deze begroting.
De verplicht voorgeschreven onderdelen vallen onder de termen:
- het overzicht van baten en lasten met toelichtingen, en
- de uiteenzetting van de financiële positie met toelichtingen daarop.

De baten en lasten worden op verschillende manieren gepresenteerd om goed inzicht te geven. Omdat de begroting structureel in evenwicht moet zijn is van het belang om de lasten en baten te schonen van de incidentele lasten en baten. Daarbij hebben deze incidentele laten en baten vaak een relatie met een reserve en/of voorziening maar niet altijd.

De (geprognosticeerde) balans geeft inzicht in de financiële positie. Op onderdelen van de balans wordt een toelichting gegeven: de investering, de financiering, reserves en voorzieningen.

De grondslagen van de ramingen hebben op zowel de baten en lasten als de balans betrekking.

Hoofdlijnen van het financiële perspectief
Het vertrekpunt van deze begroting is de kadernota 2022-2025. De kadernota 2022-2025 is 8 juli 2021 vastgesteld door de raad. In de kadernota is een negatief meerjarenperspectief geconstateerd, mét de nodige onzekerheden, waardoor een structurele taakstelling nodig was. Dat was reden tot het besluit om alleen de structurele wensen uit de jaarschijf 2022 te honoreren. Tevens is geconstateerd dat binnen de Algemene Reserve geen ruimte aanwezig is voor dekking van de incidentele wensen. Daarom is dekking uit de begroting nodig. Ook hier is besloten alleen de wensen jaarschijf 2022 te honoreren.

Inmiddels is (op onderdelen) meer duidelijkheid gekomen op de diverse onderwerpen die op ons afkomen. Dit resulteert inderdaad in een taakstelling. In de geactualiseerde meerjarenraming is dit uitgewerkt.

Meerjarenraming
Onderstaand is een analyse opgenomen van de verwerkte mutaties ná Kadernota 2022-2025, die effect hebben op de meerjarenraming 2023-2025. Tevens wordt kort ingegaan op een aantal andere van belang zijnde ontwikkelingen.

Meerjarenraming 2022-2025	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1				
A. Stand van de structurele Ruimteberekening	-1.556.182	-2.567.034	-2.824.977	-2.486.526
B1. Te honoreren structurele wensen Kadernota 2022-2025	-125.000	-125.000	-125.000	-125.000
B2. Stelpost ruimte structurele wensen nieuw beleid		-250.000	-500.000	-750.000
Tussentelling	**-1.681.182**	**-2.942.034**	**-3.449.977**	**-3.361.526**
C1. Arbitrage uitspraak Jeugdzorg	3.600.000	3.200.000	3.000.000	2.700.000
C2. Arbitrage uitspraak Jeugdzorg (Stelpost Jeugd)		-850.000	-850.000	-850.000
Tussentelling	**1.918.818**	**-592.034**	**-1.299.977**	**-1.511.526**
D. Te honoreren incidentele wensen Kadernota 2022	-2.472.500			
Tussentelling	**-553.682**	**-592.034**	**-1.299.977**	**-1.511.526**
E. Onzekerheid herziening gemeentefonds		pm	pm	pm
Saldo	**-553.682**	**-592.034**	**-1.299.977**	**-1.511.526**
F. Taakstelling	600.000	600.000	1.200.000	1.800.000
Saldo na taakstelling	**46.318**	**7.966**	**-99.977**	**288.474**

A. Stand van de structurele Ruimteberekening

Geactualiseerde stand zoals verwerkt in de concept begroting 2022-2025. Na doorrekening van de huidige begroting sluit de beginstand nagenoeg aan bij de uitgangspositie zoals in de kadernota berekend.

B1. Te honoreren structurele wensen Kadernota 2022-2025

Dit zijn de voorgestelde structurele wensen van € 103.000 inclusief de toegevoegde post Buursportcoaches Beweegteam ad. € 22.000 overeenkomstig de besluitvorming van de kadernota.

Pr.	Meerjarenraming 2022-2025	2022	2023	2024	2025
3	Mobiliteitsvisie - veilige schoolomgeving	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
3	Verruiming werkbudget Verkeersmaatregelen	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
6	Buurtsportcoaches beweegteam Waadhoeke	-22.000	-22.000	-22.000	-22.000
9	Platform arbeidsmigranten	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
9	Monitoring woningmarkt	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
	Saldo	**-125.000**	**-125.000**	**-125.000**	**-125.000**

B2. Stelpost ruimte structurele wensen nieuw beleid

In een gemeente met de ambities van Waadhoeke zal er elk jaar sprake zijn van nieuwe structurele wensen. Om die reden wordt voorgesteld om standaard een uitgangspunt te hanteren voor een uitzetting van € 250.000 cumulatief structureel. De nieuwe raad kan volgend jaar in de Kadernota de gewenste omvang voor de jaren 2023-2026 vaststellen.

C1/C2. Arbitrage uitspraak Jeugdzorg/stelpost Jeugd

Tussen RIJK, IPO en VNG is afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenraming voor de jaarschijven 2023 tot en met 2025 rekening mogen houden met 75% van de bedragen uit de Hervormingsagenda Jeugd. Dit resultaat komt in de plaats van de stelpost waarbij met structureel € 300 miljoen rekening mocht worden gehouden. Daarmee is de stelpost geen budgettaire garantie. Een nieuw kabinet zal

moeten besluiten over de structurele financiën en noodzakelijke aanpassingen aan het jeugdhulpstelsel om de jeugdzorg in de toekomst effectief en beheersbaar te houden.

D. Te honoreren incidentele wensen Kadernota 2022
De voorgestelde wensen conform kadernota (paragraaf 5.2, pagina 52). Hiervan heeft € 472.500 een incidenteel karakter en € 2.000.000 een structureel karakter. In de handreiking Verduidelijking Structurele en Incidentele Baten en Lasten (verschenen 11-8-2021) geeft de toezichthouder aan de beoordeling van de criteria incidenteel en structureel verder aan te scherpen. Dit zal naar alle waarschijnlijkheid inhouden dat in de toekomst uitgaven eerder als structureel zullen worden aangemerkt.

E. Onzekerheid herziening gemeentefonds
Op 12 augustus zijn de uitkomsten voor de verdeling van de uitkering gemeentefonds geactualiseerd. Het voorlopige effect per inwoner voor gemeente Waadhoeke is hierin berekend op 10,-. Benadrukt moet worden dat er sprake is van voorlopige effecten. Na definitieve besluitvorming en opnieuw een actualisatie zal de invoer plaatsvinden per 1-1-2023. Dan is pas het definitieve effect voor Waadhoeke bekend. De begrotingscirculaire van de Provincie Fryslân geeft aan dat wij niet mogen anticiperen op de herverdeeleffecten. Daarom voor nu op p.m.

F. Taakstelling
Dit geeft de taakstelling aan voor de komende 4 jaar. Voor de concrete invulling van de taakstelling verwijzen wij u naar het afzonderlijke document Plan van Aanpak Sluitende Begroting, waarin bezuinigingsvoorstellen zijn opgenomen, gekoppeld aan de zoekrichtingen zoals in de kadernota beschreven.

Structureel begrotingssaldo
Structureel begrotingsevenwicht betekent dat structurele lasten gedekt worden door structurele baten. De begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. Deze beoordeling wordt gemaakt met behulp van het onderstaand overzicht: uit het geraamde resultaat worden de incidentele lasten en baten gehaald waarna het structurele resultaat of begrotingssaldo zichtbaar wordt.

Structureel begrotingssaldo/resultaat (€ x 1.000)	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Saldo baten en lasten	-310	-478	-336	53
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	356	486	236	236
Begrotingssaldo na bestemming	**46**	**8**	**-100**	**288**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-2.473	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	**2.519**	**8**	**-100**	**288**

Structureel begrotingssaldo 2022-2023	**2022**			**2023**		
(x € 1.000)	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Programma 1 - Bestuur en ondersteuning	3.603	599	-3.004	3.198	599	-2.599
Programma 2 - Veiligheid	3.975	28	-3.947	3.993	28	-3.965
Programma 3 - Verkeer, vervoer en waterstaat	9.785	135	-9.650	9.109	135	-8.974
Programma 4 - Economie	2.234	1.353	-881	2.234	1.353	-881
Programma 5 - Onderwijs	6.251	1.170	-5.081	6.776	1.170	-5.606
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie	9.617	810	-8.806	9.315	810	-8.505
Programma 7 - Sociaal Domein	63.273	17.098	-46.174	63.044	17.098	-45.946
Programma 8 - Volksgezondheid en milieu	13.661	12.568	-1.093	13.700	12.662	-1.037
Programma 9 - Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.098	1.114	-2.984	3.048	1.114	-1.934
Totaal van de programma's	116.496	34.876	-81.620	114.416	34.971	-79.446
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	999	97.890	96.891	999	95.936	94.937
Overzicht overhead	14.251	80	-14.172	14.146	80	-14.067
Bedrag heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	1.410	0	-1.410	1.903	0	-1.903
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien)	133.157	132.847	-310	131.465	130.987	-478
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.248	1.605	356	0	486	486
Geraamd resultaat	**134.405**	**134.451**	**46**	**131.465**	**131.473**	**8**
Waarvan incidentele baten lasten	2.593	121	-2.473	250	250	0
Structureel begrotingssaldo / resultaat	**131.812**	**134.330**	**2.519**	**131.215**	**131.223**	**8**

Structureel begrotingssaldo 2024-2025	2024			2025		
(x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 - Bestuur en ondersteuning	2.553	599	-1.954	1.953	599	-1.354
Programma 2 - Veiligheid	4.021	28	-3.993	4.051	28	-4.023
Programma 3 - Verkeer, vervoer en waterstaat	9.109	135	-8.974	9.109	135	-8.974
Programma 4 - Economie	2.234	1.353	-881	2.234	1.353	-881
Programma 5 - Onderwijs	6.830	1.170	-5.660	6.903	1.170	-5.733
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie	9.315	810	-8.505	9.315	810	-8.505
Programma 7 - Sociaal Domein	62.805	17.098	-45.707	62.553	17.098	-45.455
Programma 8 - Volksgezondheid en milieu	13.793	12.757	-1.036	13.887	12.851	-1.036
Programma 9 - Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.798	1.114	-1.684	2.798	1.114	-1.684
Totaal van de programma's	113.456	35.065	-78.391	112.801	35.160	-77.642
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	999	95.339	94.340	999	95.224	94.225
Overzicht overhead	14.176	80	-14.097	14.146	80	-14.067
Bedrag heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	2.188	0	-2.188	2.464	0	-2.464
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien)	130.820	130.484	-336	130.411	130.463	53
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0	236	236	0	236	236
Geraamd resultaat	**130.820**	**130.720**	**-100**	**130.411**	**130.699**	**288**
Waarvan incidentele baten lasten	0	0	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo / resultaat	**130.820**	**130.720**	**-100**	**130.411**	**130.699**	**288**

Overzicht van geraamde incidentele lasten en baten 2022
In de voorgaande tabel is zichtbaar dat het totaal aan incidentele lasten afgerond € 2.593.000 bedraagt. Dit valt uiteen in € 121.000 en € 2.473.000. Het bedrag van € 121.000 betreft incidentele lasten waar een mutatie reserve tegenover staat. Dit betreft mutaties uit eerdere besluitvorming, waarbij het principe "incidentele lasten dekken met incidentele baten" is toegepast. Deze lopen dus budgettair neutraal door de begroting. Deze € 121.000 is dus logischerwijs tevens zichtbaar als bate in de exploitatie.

Het bedrag van € 2.473.000 betreft de incidentele wensen uit de kadernota die ten laste van de exploitatie komen, omdat er geen dekking ten laste van de AR plaats heeft gevonden.

Bedragen x € 1.000	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2022	**2023**	**2024**	**2025**
Programma 1 Lasten	-450	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 2 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 3 Lasten	-750	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 4 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 5 Lasten	293	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 6 Lasten	-298	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 7 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 8 Lasten	-14	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 9 Lasten	-1.300	-250	0	0
Baten	0	0	0	0
Alg.dekkm. Lasten	-75	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Totaal incidentele baten en lasten	**-2.593**	**-250**	**0**	**0**
Bij/Af: incidentele mutaties in reserves	121	250	0	0
Totaal saldo incidenteel (- is last)	**-2.473**	**0**	**0**	**0**

De incidentele lasten en baten per programma zijn:

Programma 1 Bestuur en ondersteuning
- € 100.000 voor het Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028 (wens uit Kadernota-2 2021-2024)
- € 100.000 voor Behoeftemanagement (voorlichting) (wens uit Kadernota 2022-2025)
- € 18.860 voor de Friese projectenmachine (wens Kadernota 2022-2025)
- € 231.140 voor Ontwikkellijnen (wens Kadernota 2022-2025)

Programma 3 Verkeer, vervoer en waterstaat
- € 750.000 voor Mobiliteitsvisiemaatregelen (wens Kadernota 2022-2025)

Programma 5 Onderwijs
- Incidentele vrijval van € 293.121 in 2022 door onderuitputting kapitaallasten IHP

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie
- € 37.500 voor theater De Koornbeurs (wens Kadernota 2022-2025)
- € 250.000 voor extra onderhoud van theater De Koornbeurs (wens Kadernota 2022-2025)

Programma 8 Volksgezondheid en milieu
- € 13.800 voor organisatie Regionale Energiestrategie Friesland (wens Kadernota 2020-2023)

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing

- € 250.000 voor invoering Omgevingswet (wens Kadernota 2020-2023); budget in 2022 en 2023
- € 50.000 voor huisvesting arbeidsmigranten (wens Kadernota 2020-2023)
- € 300.000 voor Dorpen- en wijkenfonds (wens Kadernota 2022-2025).
- € 700.000 voor Stads- en dorpsvernieuwingsfonds (wens Kadernota 2022-2025).

ALgemene dekkingsmiddelen:

- € 75.000 voor Behoeftemanagement (wettelijk deel) (Kadernota 2022-2025)

De incidentele baten en lasten zijn in bijlage 6.2 uitgebreider toegelicht (toelichting, aard en bedrag).

Overzicht van mutaties in de reserves

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves gesorteerd per programma. Tevens is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele reservemutaties. De structurele toevoegingen of onttrekkingen aan de reserves zijn nader toegelicht in bijlage 6.3.

De incidentele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves corresponderen met de incidentele lasten en baten van in totaal € 121.000.

Bedragen x € 1.000	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2022	**2023**	**2024**	**2025**
Programma 1	0	0	0	0
Programma 2	0	0	0	0
Programma 3	0	0	0	0
Programma 4	0	0	0	0
Programma 5	18	18	18	18
Programma 6	168	168	168	168
Programma 7	0	0	0	0
Programma 8	0	0	0	0
Programma 9	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	50	50	50	50
Totaal structurele mutaties in reserves	**236**	**236**	**236**	**236**
Bij/Af: incidentele mutaties in reserves	121	250	0	0
Totaal mutaties in de reserves (- is last)	**356**	**486**	**236**	**236**

Mutaties per reserve

In onderstaande tabel zijn de reservemutaties gespecificeerd per programma én per reserve. In de laatste kolom is incidenteel/structureel geduid.

Programma		Primitief	Begroting	Meerjarenraming			
Bedragen x € 1000		2021	2022	2023	2024	2025	I/S
	Totaal saldo van baten en lasten	-738	-310	-478	-336	53	
	Dotaties						
A.D.	Algemene Reserve	-1.815	0	0	0	0	I
		-1.815	**0**	**0**	**0**	**0**	
	Dotaties						
A.D.	Reserve grondexploitatie	-9	0	0	0	0	S
1	Wens 2021-2024: Reserve ontwikkelfonds	-500	0	0	0	0	I
5	Wens 2021-2024: Bestemmingsreserve IHP	0	-655	0	0	0	I
9	Wens 2021-2024: Voeding S&D Fonds	-400	-300	0	0	0	I
A.D.	Wens 2021-2024: Dienstverleningsfonds	-350	0	0	0	0	I
5	Toevoeging reserve IHP	-354	-293	0	0	0	I
		-1.613	**-1.248**	**0**	**0**	**0**	
	Onttrekkingen						
5	Reserve regeling binnenklimaat BAO	7	0	0	0	0	S
5	Reserve huisvesting onderwijs	2	2	2	2	2	S
5	Reserve nieuwbouw gymlokaal SJP	16	16	16	16	16	S
6	Verbouw Martenahuis tot museum	38	38	38	38	38	S
6	Reserve sportvelden H. v. Saxenlaan	72	72	72	72	72	S
6	Reserve kunstgrasvelden Sexbierum	11	11	11	11	11	S
6	Reserve sporthal	19	19	19	19	19	S
6	Reserve dekking kaplst SC Berlikum	27	27	27	27	27	S
9	Reserve dorpen en wijkenfonds	300	300	0	0	0	I
3	Res.eenm.wensen kadernota 19-22	150	0	0	0	0	I
A.D.	Res.eenm.wensen kadernota 19-22	200	0	0	0	0	I
8	Eenm.wensen kadernota 20-23	14	14	0	0	0	I
9	Eenm.wensen kadernota 20-23	350	300	250	0	0	I
1	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	650	100	0	0	0	I
3	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	30	0	0	0	0	I
5	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	20	655	0	0	0	I
6	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	164	0	0	0	0	I
7	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	685	0	0	0	0	I
8	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	10	0	0	0	0	I
9	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	454	0	0	0	0	I
A.D.	Eenm.wensen kadernota 2 21-24	350	0	0	0	0	I
6	Aut.ontw. Kadernota 21-24	26	0	0	0	0	I

Programma		Primitief	Begroting	Meerjarenraming			
Bedragen x € 1000		2021	2022	2023	2024	2025	I/S
A.D.	Eenm.wensen kadernota 20-23	385	0	0	0	0	I
A.D.	Reserve huisvesting Waadhoeke	50	50	50	50	50	S
A.D.	Reserve herindelingsbijdrage	136	0	0	0	0	S
		4.166	**1.605**	**486**	**236**	**236**	
	Resultaat	**1**	**46**	**8**	**-100**	**288**	

Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd
De begroting 2022 in meerjarenperspectief is gebaseerd op het loon- en prijspeil 2022. Voor de resterende verwachte stijging van de budgetten, die nog niet op dit prijspeil zijn geraamd, is € 394.148 gereserveerd.

Er is rekening gehouden met een stijging van de loonkosten van 1% structureel voor personeel. Hierbij is uitgegaan van de formatie op peildatum 1 april 2021.

Naast de arbeid gerelateerde kosten leggen de kapitaallasten een groot beslag op de middelen van de gemeente. De rekenrente (omslagrente) van 2,5% heeft in de meerjarenraming geen directe budgettaire gevolgen. Het saldo tussen rekenrente en werkelijke rente wordt als last geboekt in de exploitatie (saldo financieringsfunctie). Binnen de grondexploitatie wordt gerekend met 2%. Het verschil tussen de rekenrente van 2,5% en de berekende rente over het financieringstekort van 1% is van invloed op de meerjarenraming, daar waar de rente wordt geactiveerd zoals bij de grondexploitatie.

De materiële vaste activa ter grootte van € 77,6 miljoen (boekwaarde 1-1-2022), bestaan uit activa met een economisch nut (€ 43,8 miljoen) en activa met een maatschappelijk nut (€ 33,8 miljoen). De geraamde kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn in 2022 € 5.878.000 en lopen af naar € 5.299.000 in 2025.

De Algemene Uitkering (AU), onderdeel van het gemeentefonds, over het jaar 2022 is berekend in lopende prijzen. De AU over de jaren 2023-2025 is berekend in constante prijzen. Dit betekent dat er over die jaren geen rekening is gehouden met loon- en prijsstijgingen. Deze methodiek is, zoals eerder genoemd, eveneens gehanteerd voor de verwachte uitgaven. Uiteraard moeten de uitgaven dan worden geïndexeerd met het berekende prijsindexcijfer voor levensonderhoud c.a.
De berekening is gebaseerd op de meicirculaire 2021.

Geprognosticeerde balans en EMU-saldo
In de programmabegroting 2022 is een prognose van de balans standen in het meerjarenperspectief en het EMU-saldo. Dit schrijft het BBV voor.

Geprognosticeerde balans	**Begrotingsjaar**			**Meerjarenraming**		
Bedragen x € 1.000	**2022**	**Mutaties**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Activa						
Vaste activa	79.831	-3.743	76.088	72.445	68.875	65.438
Voorraden (bouwgrondexpl.)	17.102	0	17.102	17.102	17.102	17.102
Vorderingen	5.700	0	5.700	5.700	5.700	5.700
Liquide middelen	300	0	300	300	300	300
Totaal activa	**102.933**	**-3.743**	**99.190**	**95.547**	**91.977**	**88.540**
Passiva						
Resultaat			46	8	-100	288
Reserves	31.107	-357	30.750	30.273	30.046	29.819
Voorzieningen	24.213	-317	23.896	24.913	26.425	28.110
Langlopende schulden	30.117	-1.528	28.589	27.061	25.596	24.131
Kortlopende schulden	6.000	0	6.000	6.000	6.000	6.000
Financieringsbehoefte (cumulatief)	*11.496*	*-1.587*	9.909	*7.292*	*4.010*	*192*
Totaal passiva	**102.933**	**-3.789**	**99.190**	**95.547**	**91.977**	**88.540**

Het EMU-saldo is een sleutelgrootheid voor het Europese beleid. Aan het teken (tekort dan wel overschot) het niveau (grenswaarde voor de gehele overheid van minus 3% van het BBP) en de richting van de ontwikkeling (verslechterend dan wel verbeterend) wordt grote politieke betekenis gehecht en er worden belangrijke beleidsmatige gevolgen aan verbonden.

Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waar decentrale overheden zelf mee werken. Een belangrijk verschil is dat het exploitatiesaldo van de decentrale overheden alleen betrekking heeft op de baten en lasten van de exploitatierekening, terwijl bij het bepalen van het EMU-saldo ook kapitaaltransacties zoals investeringen en aan- en verkopen van grond worden betrokken. Daarnaast verschilt de behandeling van onder meer het interen op reserves, onttrekken van voorzieningen en de opbrengsten uit de verkoop van deelnemingen/aandelen.

Op basis van de voorschriften in het BBV moet het EMU saldo bij de uiteenzetting van de financiële positie worden opgenomen. In de uitvoeringsinformatie/activiteitenraming is het voorgeschreven format voor aanlevering van het EMU-saldo opgenomen als bijlage XIII in de uitvoeringsinformatie/ activiteitenraming.

			2022	**2023**	**2024**	**2025**
EMU saldo (Prognose)			**-2.702**	-847	-243	327

Investeringen
De investeringen (ofwel materiële vaste activa) kunnen onderscheiden worden naar:
1. nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen;
2. vervangingsinvesteringen;
3. levensduur verlengende investeringen;
4. routine-investeringen.

Nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen worden via de kadernota's aan de raad voorgelegd zodat er een integrale afweging plaats kan hebben. In de kadernota 2022-2025 zijn geen nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen opgenomen met uitzondering van de "maatregelen mobiliteitsvisie".

De andere investeringen komen meestal voort uit beheerplannen en vervangingsplannen.

In onderstaande tabel is aangegeven of het investeringen met economisch nut (E) of maatschappelijk nut betreft (M) en welke afschrijvingstermijn van toepassing is.

Programma	Omschrijving investering	Cate-gorie	2022	2023	2024	2025	Afschr. termijn
3. Verkeer, vervoer en waterstaat	Brug Hitzumerweg/ Arumervaart	M	610.500				40
3. Verkeer, vervoer en waterstaat	Brug Herbaijum	M	732.600				40
5. Onderwijs	IHP Onderwijs	E	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	40

Voorziening Riolering	Omschrijving investering	Cate-gorie	2022	2023	2024	2025	Afschr. termijn
8. Volksgezondheid en milieu	Riolering obv vGRP	E	1.390.551	1.375.311	1.415.951	982.461	nvt
Totaal			**2.733.651**	**1.375.311**	**1.415.951**	**982.461**	

De in begroting 2021 opgenomen investeringen worden naar verwachting nog in dat jaar uitgevoerd. Als deze toch niet meer uitgevoerd of afgerond kunnen worden zal daarover in de jaarrekening (of eerder) verantwoording worden afgelegd en zal worden voorgesteld om deze door te schuiven naar 2022.

De raad heeft op 13 juni 2019 het beheerplan Kunstwerken vastgesteld. Hierin zijn investeringen voor een 5-tal bruggen in de planperiode 2020-2023 opgenomen. Bij deze begroting worden investeringskredieten voor de Brug Hitzumerweg/Arumervaart en Brug Herbaijum (wellicht ten overvloede) expliciet beschikbaar gesteld.

De investeringen die voortvloeien uit het vastgestelde vGRP komen ten laste van de voorziening Riolering.

Het beheerplan Openbare Verlichting is in 2020 vastgesteld. De vervanging armaturen en lantaarnpalen zijn als jaarlijks investering in de begroting opgenomen (waarbij de schommeling in uitgaven door de egalisatiereserve opgevangen kunnen worden).

Financiering en rente
Bij de financiering van de gemeentelijk activiteiten wordt uitgegaan van integrale financiering. Dat wil zeggen, dat steeds wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente.

Het is bij gemeenten en provincies gebruikelijk dat de bespaarde rente over de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) ten laste van de exploitatie wordt gebracht. Voornaamste reden voor deze methodiek is dat, als een reserve en/of voorziening benut moet worden (en daardoor als eigen financieringsmiddel vervalt) externe financiering noodzakelijk wordt, met de daarbij horende rentelasten. Ook speelt het in stand houden van de reservepositie een rol, namelijk om het bestedingspotentieel op peil te houden.

Conform het voorgestelde beleid wordt de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen ten gunste van de exploitatie gebracht. Gevolg van dit besluit blijft dat de omvang van de reserves en/of voorzieningen direct van invloed zijn op de (rentelasten/baten in de) exploitatie en dat hierdoor de verschillen tussen begroting en rekening per jaar kunnen wisselen, zowel in positieve als in negatieve zin.

Verleende garanties en waarborgen
Het totaal aan verleende garanties bedraagt bij de aanvang van het begrotingsjaar 2022 € 85,6 miljoen. Het merendeel van dit bedrag bestaat uit verleende garanties aan Stichting Accolade en Wonen Noord West Friesland. Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen per organisatie (inclusief gemiddelde percentage borgstelling) is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000	**Aard/om-schrijving**	**Oorspronkelijk bedrag**	**Gemiddeld percentage borgstelling**	**Boekwaarde 01-01-2022**	**Garantiebedrag 01-01-2022**
Stichting Accolade	Woningbouw	66.734	64,4%	44.995	28.995
Zorgpartners Friesland	Verbouw	818	100,0%	344	344
St. de Koornbeurs	Verbouw theater	240	100,0%	85	85
St. GGZ Friesland Jeugd	Geestelijke gezondheid-szorg jeugd	983	100,0%	272	272
St. Habion	Woningbouw	7.500	50,0%	7.500	3.750
St. overdekte sportaccommodaties	Onderwijs-huisvesting (gymlokaal)	1.015	100,0%	639	639
St. Woonzorg Nederland	Woningstichting	3.108	50,0%	2.566	1.283
St.tot beheer van "Ons Huis"	Onderhoud pand	136	100,0%	27	27
Stichting Campus Middelsee	Realisatie Campus voortgezet onderwijs	6.525	100,0%	5.905	5.905
Stichting dorpscentrum Ried	Ried	100	100,0%	80	80
Stichting Hotzumer Manege	Bouw rijhal en kantine	100	100,0%	24	24
Stichting Wintertennis	Financiering Wintertennis	110	100,0%	37	37
Franeker Tennisclub	Financiering	160	50,0%	160	80
Wonen Noordwest Friesland	Woningbouw	91.361	54,3%	79.861	43.344
MFC Berltsum	Aanbouw MFC	683	100,0%	683	683
Totaal		**179.574**	**83,5%**	**143.178**	**85.549**

6 Bijlagen

6.1 Taakvelden

Alle bedragen in onderstaande tabel zijn x € 1.

Activiteitenrealisatie naar taakvelden

Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	2.327.283	29.020	2.298.263
0.2	Burgerzaken	1.275.389	570.122	705.267
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	476.071	300.981	175.090
0.4	Overhead	14.251.376	79.850	14.171.526
0.5	Treasury	9.537	1.405.681	-1.396.144
0.61	OZB woningen	513.713	5.322.720	-4.809.007
0.62	OZB niet-woningen	0	2.473.000	-2.473.000
0.63	Parkeerbelasting	0	560.300	-560.300
0.64	Belastingen overig	0	122.000	-122.000
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	87.705.707	-87.705.707
0.8	Overige baten en lasten	1.409.921	0	1.409.921
0.10	Mutaties reserves	1.248.121	1.604.524	-356.403
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	46.318	0	46.318
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.071.025	150	3.070.875
1.2	Openbare orde en veiligheid	904.079	27.830	876.249
2.1	Verkeer en vervoer	8.959.514	71.729	8.887.785
2.2	Parkeren	263.417	3.400	260.017
2.3	Recreatieve havens	120.619	48.475	72.144
2.4	Economische havens en waterwegen	441.458	11.671	429.787
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.316.124	1.325.335	-9.211
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	54.768	17.080	37.688
3.4	Economische promotie	862.900	10.730	852.170
4.1	Openbaar basisonderwijs	561.912	0	561.912
4.2	Onderwijshuisvesting	3.232.733	274.211	2.958.522
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.456.700	895.983	1.560.717
5.1	Sportbeleid en activering	1.131.080	258.856	872.224
5.2	Sportaccommodaties	2.091.087	365.137	1.725.950
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.725.177	102.535	1.622.642
5.4	Musea	642.904	68.908	573.996

Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
5.5	Cultureel erfgoed	355.883	2.549	353.334
5.6	Media	1.029.574	0	1.029.574
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.640.956	12.248	2.628.708
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.105.809	122.814	1.982.995
6.2	Wijkteams	636.920	57.307	579.613
6.3	Inkomensregelingen	22.222.594	16.437.681	5.784.913
6.4	Begeleide participatie	8.857.527	0	8.857.527
6.5	Arbeidsparticipatie	1.346.071	0	1.346.071
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.985.657	1.500	1.984.157
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	10.731.362	348.671	10.382.691
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	13.493.463	2.250	13.491.213
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	529.311	128.000	401.311
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.363.800	0	1.363.800
7.1	Volksgezondheid	2.301.094	15.000	2.286.094
7.2	Riolering	4.337.259	5.805.100	-1.467.841
7.3	Afval	5.138.151	6.395.530	-1.257.379
7.4	Milieubeheer	1.477.307	450	1.476.857
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	407.124	351.847	55.277
8.1	Ruimtelijke ordening	959.972	31.950	928.022
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	507.634	350.926	156.708
8.3	Wonen en bouwen	2.630.361	731.300	1.899.061
Totaal		**134.451.058**	**134.451.058**	**0**

Activiteitenrealisatie naar programma's

Programma	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	3.602.672	599.142	3.003.530
Programma 2 Veiligheid	3.975.104	27.980	3.947.124
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	9.785.008	135.275	9.649.733
Programma 4 Economie	2.233.792	1.353.145	880.647
Programma 5 Onderwijs	6.251.346	1.170.194	5.081.152
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie	9.616.661	810.233	8.806.429
Programma 7 Sociaal Domein	63.272.514	17.098.223	46.174.291
Programma 8 Volksgezonodheid en Milieu	13.660.935	12.567.927	1.093.008
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	4.097.967	1.114.176	2.983.791
Algemene Dekkingsmiddelen	17.955.058	99.574.763	-81.619.705
Totaal	**134.451.058**	**134.451.058**	**0**

6.2 Toelichting incidentele baten en lasten

Programma 1 Bestuur en ondersteuning

Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028 (€ 100.000 in 2022, wens uit Kadernota-2 2021-2024)
Het budget is bedoeld om het Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028 verder te vertalen naar een agenda met projecten en doelen. Dit is anders dan het Ontwikkelfonds, waar het gaat om het investeringen in projecten. Gezien de financiële ruimte zijn de bedragen naar beneden bijgesteld en zijn de aangevraagde budgetten voor 2023 en 2024 vooralsnog niet gehonoreerd.
Conform bovenstaande is er in 2022 een incidenteel bedrag van € 100.000 beschikbaar voor het Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028.

Behoeftemanagement (€ 100.000 voor onderdeel 2, wens uit Kadernota 2022-2025)
Deze aanmelding betreft de behoeften aan softwarematige ondersteuning van de bedrijfsvoering. Uit de gesprekken met de afdelingen zijn in het totaal 84 potentiële Business Cases (BC's) opgehaald. In een tweetal sessies zijn deze BC's geprioriteerd op basis van de volgende gezamenlijk afgesproken criteria:

- "Need to have" versus "nice to have"

(Need to have: Wettelijke verplichting, Bestuurlijke of externe verplichting, Onaanvaardbaar continuïteitsrisico)

- Regionaal behoeftemanagement
- Voor welke BC's moet budget worden aangevraagd in de kadernota 2022.

De dagelijkse praktijk wijst uit dat er geen budget is om incidentele ontwikkelingen gedurende het jaar op te kunnen vangen.

1. Implementatie DWO 2022 (€ 50.000)

Voor 2021 is budget beschikbaar voor de verbeteringen die deze nieuwe manier van werken (Digitale Werk Omgeving) met zich meebrengen. Enerzijds een nieuw (sociaal) intranet als startportaal voor alle medewerkers en anderzijds een verder uitbreiding van het digitaal samenwerken aan projecten in Teams en andere tools die Microsoft 365 biedt. In 2022 wordt verder geïnvesteerd in de uitbreiding van de functionaliteiten en de migratie naar de nieuwe omgeving.

2. Wet Elektronische Publicaties (€ 100.000)

Vanaf 1 juli 2021 moeten alle wettelijke voorgeschreven bekendmakingen via de landelijke voorziening DROP worden gepubliceerd. Op dit moment is het publiceren via DROP voor een groot deel uitbesteed aan een extern bureau. Hier zijn flinke kosten aan verbonden. Op dit punt voldoen wij dus al aan de WEP, maar als we het proces bekendmakingen beter integreren in de bestuurlijke besluitvorming zijn hier structurele kostenbesparingen mogelijk.
Vanaf 1 juli 2022, geldt de aanvullende verplichting om alle op dat moment geldende beleidsregels (zo nodig) met terugwerkende kracht in het regelingenbestand op overheid.nl beschikbaar te stellen én om stukken elektronisch ter inzage te leggen.

3. Hybride werken (€ 25.000)

Omdat we deels thuis en deel op het gemeentehuis gaan werken, zullen we extra investeringen moeten doen in applicaties en ondersteuning om dit hybride werken te faciliteren en te organiseren.

Conform bovenstaande is er in 2022 een incidenteel bedrag van € 175.000 beschikbaar voor Behoeftemanagement, wat verdeeld is over de desbetreffende programma's.

Friese Projectenmachine (€ 18.860, wens Kadernota 2022-2025)
Met meer samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen, bedrijfsleven, clusterorganisaties en IPF kan Fryslân meer Europese middelen binnenhalen om te investeren in de brede welvaart. Deze

vorm van samenwerking wordt gebundeld in de zogenaamde Friese projectenmachine. Daarnaast is de Friese projectenmachine een uitvoeringsorganisatie voor het concrete begeleidingswerk om ideeën te helpen uitwerken tot echte projecten. De Uitvoeringsorganisatie wordt ondergebracht bij Stichting Innovatiepact Fryslân (IPF) en krijgt een subsidierelatie met de overheden.

- 2022: € 0,41 per inwoner (Waadhoeke € 18.860);

Conform bovenstaande is er in 2022 een incidenteel bedrag van € 18.860 beschikbaar voor de Friese Projectenmachine.

Ontwikkellijnen (€ 231.140, wens Kadernota 2022-2025)
Er is € 100.000 beschikbaar in 2022 (gehonoreerde wens kadernota 2021-2024). Het grootste deel van dit budget wordt gebruikt voor de inzet van ambtelijke ontwikkellijntrekkers (€ 75.000). Er komen vanuit het programma Ontwikkellijnen nieuwe opgaven op ons af, waarvan de grootste zijn:

- Uitwerking landschapsanalyse
- Kwartiermaker landbouw
- Kosten voor fondsenverwerving
- Duiding Monitor brede welvaart en inzet Monitor brede welvaart als sturingsinstrument

Voor de jaren daarna zal dat vergelijkbaar zijn.

De koersbepalende inspanningen, zoals het maken van actieplannen en nota's, zijn deels gereed. De focus komt daarom ook te liggen op uitvoerende inspanningen, waarbij samenwerking en verbinding met regionale partners, provincie, Rijk en EU nodig is voor cofinanciering en uitvoering. Het budget zetten we onder andere in voor:

- fondsenverwerving en lobby voor ruimtelijk- en sociaaleconomische structuurversterking;
- deelname uitvoeringsorganisatie actieprogramma economie;
- ambtelijke kosten voor het verder bepalen van de koers en het uitvoeren van de vier programmalijnen;
- de duiding van de brede welvaart en inzet brede welvaart als strategisch sturingsinstrument voor Waadhoeke;
- de uitwerking van de landschapsanalyse en het perspectief op de Waddenkust;
- inzet van Dorpsontwikkelingsmaatschapij om dorpen vitaal en krachtig te houden.

Programma 3 Verkeer, vervoer en waterstaat

Mobiliteitsvisiemaatregelen (€ 750.000, wens Kadernota 2022-2025)
In de Planwet verkeer en vervoer staat dat het gemeentebestuur moet zorgen voor een samenhangend en uitvoeringsgericht verkeers- en vervoerbeleid, waarbij de essentiële onderdelen van het nationale en provinciale verkeers- en vervoersplan in acht moeten worden genomen.
Verder is bepaald:
- dat er afstemming met andere beleidsterreinen dient te zijn, zoals RO, economie en milieu
- dat er een fasering, prioriteitsstelling en een indicatie van de bekostiging in het plan is opgenomen (uitvoeringsplan)
- de geldigheidsduur van het plan moet worden aangegeven.

Op dit moment zijn we bezig om een Mobiliteitsvisie op te stellen, waarin deze kaders zijn verwerkt. De uitgangspunten, met opbrengsten uit de samenleving, zijn vertaald in een ontwerp dat voor de zomer ter visie wordt gelegd.

Naast een visie is aan uitvoeringsplan gewerkt, waarin maatregelen geprioriteerd, gepland en zijn voorzien van een kostenindicatie. Door de snel veranderende maatschappij zal het uitvoeringsplan voor de eerst komende 5 jaar worden uitgewerkt. Daarna zal het beleid worden gemonitord, waaruit een uitvoeringsplan voor de dan komende jaren zal worden opgesteld.

De in de Mobiliteitsvisie becijferde infrastructurele maatregelen zijn becijferd op circa 3,1 miljoen euro. Door in te zetten op werving subsidies en 'werk met werk' wordt voor de komende jaren een bedrag van 2,5 miljoen euro gevraagd.

Verder is het advies om een aantal vervolgonderzoeken op te starten. De kosten hiervan bedragen circa € 250.000. Met de kosten voortvloeiend uit deze onderzoeken is in deze fase geen rekening gehouden.

Vooralsnog is er voorgesteld om in 2022 incidenteel een bedrag van € 750.000 beschikbaar te stellen om een begin te kunnen maken met de mobiliteitsvisiemaatregelen.

Programma 5 Onderwijs

Onderuitputting kapitaallasten IHP (€ 293.000 in 2022, wens Kadernota-2 2021-2024)
Het huisvestingsscenario "nieuwbouw huidige plek, behoud van It Finster" omvat sloop van een deel van het gebouw van de AMS. Naast de sloopkosten (€ 300.000) zijn er nog de kosten voor de verplaatsing van de kas (€ 41.000), de kosten van tijdelijke voorzieningen (€ 250.000) en het afboeken van de boekwaarden van de te slopen onderdelen (€ 806.000). De rekensom komt uit op afgerond € 1,4 miljoen. Het bedrag is benodigd in het jaar dat het project start. De bijbehorende structurele last valt begrotingstechnisch een jaar later. Dat betekent dat de structurele budgetreservering van afgerond € 293.000 gedurende 2021 én 2022 incidenteel vrijvalt. Dezelfde beoordeling is ook toegepast op de jaarlijkse uitzetting van € 61.000 ten behoeve van het IHP. Met het oog op de planning van de investeringen valt de jaarschijf 2021 en 2022 (deels) incidenteel vrij. Dit levert een incidenteel voordeel op € 745.000. Door dit te koppelen aan het benodigd bedrag is er nog een aanvullende behoefte van € 655.000.
Conform bovenstaande wordt er in de programmabegroting 2022 een bedrag van afgerond € 293.000 incidenteel toegevoegd aan de Bestemmingsreserve IHP (vanuit de vrijval van kapitaallasten voor het IHP).

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie

Subsidie theater de Koornbeurs (€ 37.500, wens Kadernota 2022-2025)
In 2018 heeft de raad ingestemd om de subsidie aan Theater de Koornbeurs voor 4 jaar te verhogen met € 75.000 per theaterseizoen (juni tot en met juni). Met daarbij de afspraak dat er in 2022 een nieuw afwegingsmoment komt over de hoogte van de subsidie aan het theater. De eerste € 75.000 is beschikbaar gesteld medio 2018, wat betekent dat er over 2022 nog sprake is van subsidieverlening tot en met juni (€ 37.500).
Echter, de Koornbeurs heeft het boekjaar gewijzigd van theaterseizoen (juni tot juni) naar kalenderjaar. Daarom de wens om de extra subsidie die eerder is verstrekt te verlengen tot eind 2022. Daarmee creëren we een overbrugging voor de Koornbeurs m.b.t. het opstellen van haar begroting 2022. En we geven onszelf de ruimte om in de eerste helft van 2022 een juiste afweging te maken over de toekomstige hoogte van de subsidie aan het theater.
Conform bovenstaande is er in 2022 een incidenteel bedrag van € 37.500 extra beschikbaar voor de subsidie aan theater de Koornbeurs.

Extra onderhoud theather de Koornbeurs (€ 250.000, wens Kadernota 2022-2025)
In het beheerplan Gebouwen is het toekomstig onderhoud van de Koornbeurs opgenomen.

Echter de Koornbeurs heeft in het verleden zelf een tribune aangeschaft vanuit sponsoractie e.d. waardoor de vloer niet meer geschikt is of beter gezegd: niet meer voldoet aan Arbo-wetgeving. Hiermee is geen rekening gehouden in het beheerplan gebouwen.
In het verleden zijn extra kosten voor aanpassingen of onderhoud vaker incidenteel gedekt.

De gemeente is als eigenaar wel verantwoordelijk voor een voldoende Arbo-technische werkomgeving. De kosten voor het aanpassen of extra onderhoud aan de vloer worden geraamd op € 250.000.

Conform bovenstaande is er in 2022 een incidenteel bedrag van € 250.000 beschikbaar voor extra onderhoud aan het theater de Koornbeurs.

Programma 8 Volksgezondheid en milieu

Regionale Energiestrategie Friesland (budget in 2022 van € 13.800, wens Kadernota 2020-2023)
In het Klimaatakkoord is opgenomen dat de uitvoering plaats gaat vinden via 36 energieregio's. De provincie Fryslân is één van die regio's. Fryslân moet een Regionale Energiestrategie (RES) vormen die inhoud geeft aan de twee thema's 'duurzame opwek' en 'warmtetransitie'. Na de ondertekening van het Klimaatakkoord zal een startnotitie RES richting colleges en gemeenteraden gaan waarin de organisatie van de RES Fryslân wordt beschreven en een beroep wordt gedaan op medewerking van alle Friese gemeenten. In de startnotitie RES zal gevraagd worden om een structurele bijdrage van € 0,30 per inwoner per jaar. Gerekend met het inwonertal van januari 2019 komt dit op een jaarlijkse bijdrage van € 13.800 voor 2020-2022.

Conform bovenstaande is er in 2022 en 2023 een incidenteel bedrag van € 18.860 beschikbaar voor de RES.

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing

Invoering Omgevingswet (€ 250.000 in 2022 en 2023, wens Kadernota 2020-2023)
In het 2e kwartaal van 2019 is het plan van aanpak implementatie Omgevingswet opgesteld. Voorwaarde voor een succesvol verloop van de implementatie is het beschikbaar stellen van voldoende financiële middelen. Uitgangspunt is dat de werkzaamheden, afhankelijk van de aanwezige capaciteit en expertise, zoveel mogelijk in eigen beheer worden verricht. De eerder geraamde kosten van ruim € 1,5 miljoen aan invoeringskosten ligt lager dan een recente verkenning van de VNG die laat zien dat gemeenten van 25.000 tot 50.000 inwoners gemiddeld € 1,9 miljoen aan invoeringskosten berekenen (periode tot 2025). Voor 2019 is € 150.000 beschikbaar gesteld. Wij stellen voor om in 2020 € 250.000 beschikbaar te stellen en ook voor de jaren daarna 2021, 2022 en 2023 van dit bedrag uit te gaan. Gaandeweg het traject zal een steeds nauwkeuriger beeld van de kosten ontstaan. Jaarlijks kan dit bedrag via de begrotingscyclus worden bijgesteld.

Conform bovenstaande is er in 2022 en 2023 een incidenteel bedrag van € 250.000 beschikbaar voor de invoering van de Omgevingswet.

Huisvesting Arbeidsmigranten (€ 50.000 in 2022, wens Kadernota 2020-2023)
Duidelijk is dat een aanzienlijk deel van onze beroepsbevolking (en daarmee inwoners) bestaat uit arbeidsmigranten. De afgelopen periode is met alle partijen nagedacht over een integrale aanpak van huisvesting en integratie van deze doelgroep. De uitvoering hiervan vraagt ook op langere termijn om borging in de ambtelijke organisatie. Het gaat om huisvestingsvraagstukken, vergunningprocedures, handhavingsverzoeken, leefbaarheids- en integratievraagstukken maar ook een actieve houding t.a.v. de registratie in de gemeentelijke basisregistraties.

Conform bovenstaande is er in 2022 een incidenteel bedrag van € 50.000 beschikbaar voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Dorpen- en Wijkenfonds (incidentele dekking vanuit de gelijknamige bestemmingsreserve)
In 2018 is de bestemmingsreserve Dorpen- en Wijkenfonds gecreëerd om diverse projecten in de dorpen en wijken van de gemeente Waadhoeke van subsidie te kunnen voorzien, met als het doel om de leefbaarheid te vergroten. Conform werkwijze werd er in de periode van 2018 tot en met 2021 elk jaar € 300.000 uit de reserve gehaald om deze projecten te kunnen betalen.
In de programmabegroting 2022 wordt er voorgesteld om € 300.000 toe te voegen (zie Algemene Dekkingsmiddelen). Met deze mutatie wordt de € 300.000 wordt dit bedrag onttrokken uit de reserve conform de werkwijze zoals deze eerder ook is gehanteerd met deze bestemmingsreserve.

Voeding bestemmingsreserve Stads- en dorpsvernieuwingsfonds (€ 700.000, wens Kadernota 2022-2025)
(toelichting plakken)

In 2022 is er een incidenteel bedrag van € 700.000 beschikbaar voor Stads- en vernieuwing.

Algemene dekkingsmiddelen

Behoeftemanagement (€ 75.000 in 2022 , wens Kadernota 2022-2025)
De toelichting kan gevonden bij Programma 1 onder het kopje 'Behoeftemanagement'. Het gaat bij dit programma om punt 1 en 3.

6.3 Toelichting structurele mutaties in de reserves

Programma 5 Onderwijs

Reserve huisvesting onderwijs
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 1.927 aan ontrokken. De looptijd is nog 23 jaar (inclusief 2022).

Reserve nieuwbouw gymlokaal SJP
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 15.983 aan ontrokken. De looptijd is nog 25 jaar (inclusief 2022).

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

Verbouw Martenahuis tot musuem
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 38.314 aan ontrokken. De looptijd is nog 5 jaar (inclusief 2022).

Reserve sportvelden H. v. Saxenlaan
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 72.182 aan ontrokken. De looptijd is nog 7 jaar (inclusief 2022).

Reserve kunstgrasvelden Sexbierum
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 11.054 aan ontrokken. De looptijd is nog 19 jaar (inclusief 2022).

Reserve sporthal
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 19.198 aan ontrokken. De looptijd is nog 14 jaar (inclusief 2022).

Reserve dekking kaplst SC Berlikum
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 27.066 aan ontrokken. De looptijd is nog 11 jaar (inclusief 2022).

Algemene Dekkingsmiddelen

Reserve huisvesting Waadhoeke
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 50.000 aan ontrokken. De looptijd is nog 37 jaar (inclusief 2022).